

Національний
банк України

Консолідована фінансова звітність та Консолідований звіт про управління

за рік, що закінчився
31 грудня 2020 року

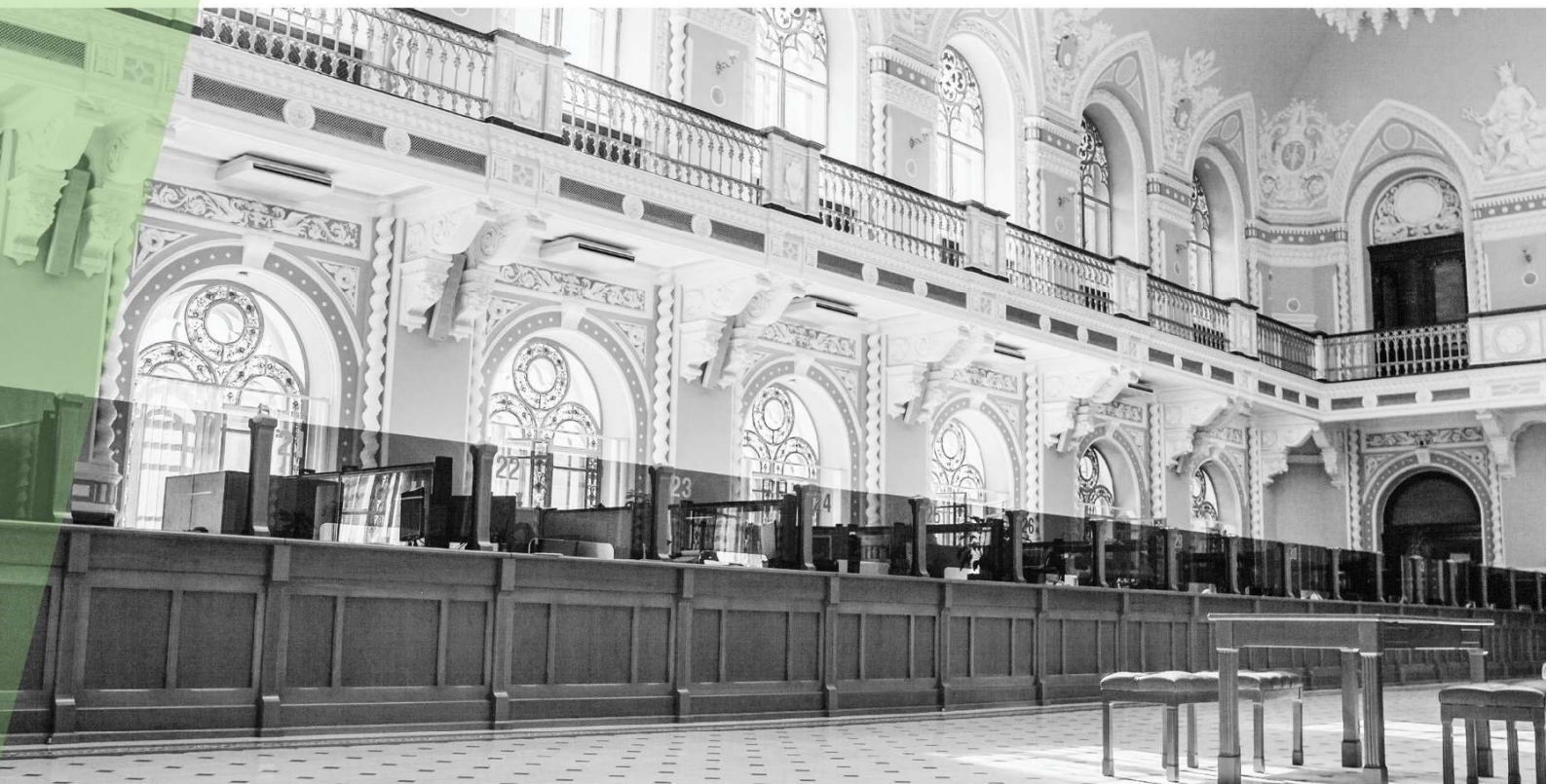

Національний
банк України

Консолідований звіт про управління

за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

Зміст

Частина 1. Природа діяльності.....	i
1.1. Загальні відомості про Національний банк України	i
1.2. Керівництво Національного банку	iii
1.3. Організаційна структура. Зміни в організаційній структурі, що відбулися в 2020 році	iv
1.4. Структура та склад органів управління	v
1.5. Процесне та проектне управління	viii
1.6. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку	ix
1.7. Вплив всесвітньої пандемії, спричиненої COVID-19	x
Частина 2. Цілі та стратегії	xiii
Частина 3. Ресурси, ризики та відносини	xiv
3.1. Фінансові ресурси	xiv
3.2. Людські ресурси	xvi
3.3. Виробничі ресурси	xvii
3.4. Інтелектуальні ресурси	xviii
3.5. Соціально-репутаційні ресурси	xviii
3.6. Природні ресурси	xxi
3.7. Відносини Національного банку із зацікавленими сторонами	xxii
3.8. Основні ризики	xxv
Частина 4. Огляд ключових показників.....	xxviii
4.1. Огляд ключових показників	xxviii
4.2. Огляд інших показників	xxxiv
Частина 5. Перспективи розвитку	xlix
5.1. Виконання Програми дій Національного банку України за 2020 рік	xlix
5.2. Основні досягнення Національного банку у 2020 році у межах реалізації Стратегії Національного банку 2018–2020 та Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року	i
5.3. Розробка Стратегії Національного банку до 2025 року	ii

Частина 1. Природа діяльності

1.1. Загальні відомості про Національний банк України

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України “Про Національний банк України” та інших законодавчих актів України.

Згідно із законодавством України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Під час виконання своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі.

До структури Національного банку станом на 31 грудня 2020 та 2019 років входять центральний апарат, відокремлений підрозділ (Банкотно-монетний двір), які здійснюють діяльність в межах завдань і функцій Національного банку, встановлених Законом України “Про Національний банк України”.

Дочірньою компанією Національного банку є ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ” (далі – Розрахунковий центр).

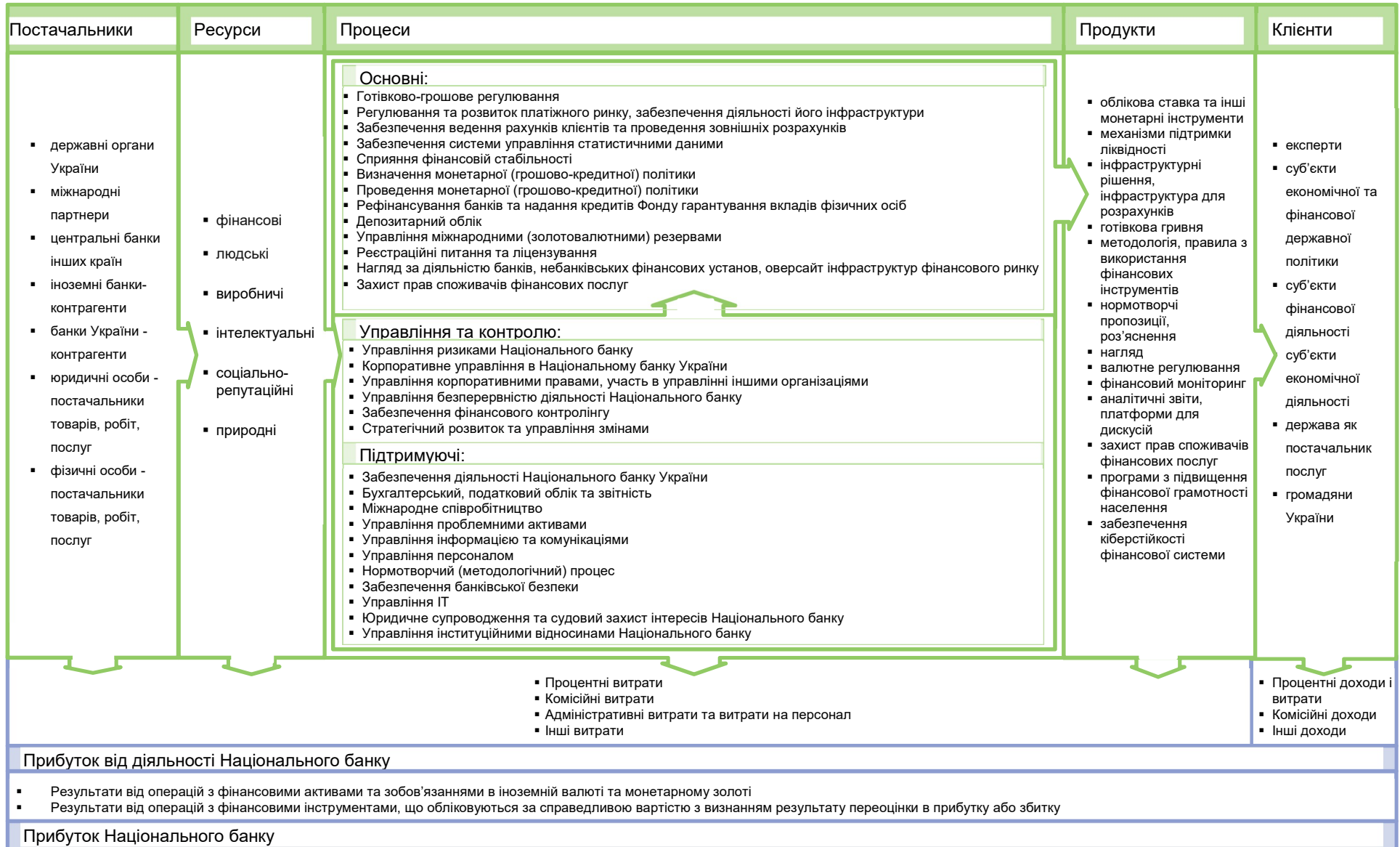
Виключною компетенцією Розрахункового центру є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо

цінних паперів та інших фінансових інструментів, учинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”. Розрахунковий центр відкриває та веде грошові рахунки учасників фондового ринку. Також Розрахунковий центр забезпечує виплату доходу за цінними паперами, номінальної вартості під час погашення цінних паперів та здійснення емітентом інших корпоративних операцій, у тому числі за цінними паперами, що розміщені та перебувають в обігу за межами України.

Інвестиції Національного банку в асоційовану компанію станом на 31 грудня 2020 та 2019 років представлені Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України” (далі – Національний депозитарій України).

Детальну інформацію про функції, мету діяльності та частки участі Національного банку в дочірній та асоційованій компаніях зазначено в примітці 1 Консолідованої фінансової звітності Національного банку за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року (далі – Консолідована фінансова звітність Національного банку).

Схема 1. Модель діяльності Національного банку

1.2. Керівництво Національного банку

1.2.1. Рада Національного банку

Відповідно до Конституції України основними завданнями Ради Національного банку є розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики. Крім того, відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Рада Національного банку затверджує щороку кошторис адміністративних витрат Національного банку на наступний рік, приймає рішення про спрямування прибутку до розподілу на збільшення статутного капіталу Національного банку, приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу Національного банку, затверджує річну фінансову звітність Національного банку, звіт про виконання кошторису адміністративних витрат і розподіл прибутку до розподілу, затверджує рішення Правління Національного банку про участь Національного банку в міжнародних фінансових організаціях, здійснює нагляд за системою внутрішнього контролю Національного банку, а також виконує інші функції відповідно до своїх повноважень, визначених законодавством України.

До складу Ради Національного банку входять члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України (чотири особи) та Президентом України (чотири особи).

Голова Національного банку, який призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України, входить до складу Ради Національного банку за посадою.

Члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України:

Віктор Козюк
Олена Щербакова
Віталій Шапран
Василь Горбаль – призначений 16 вересня 2020 року

Члени Ради Національного банку, призначені Президентом України:

Богдан Данилишин – переобраний Головою Ради 14 листопада 2019 року
Василь Фурман
Микола Каленський
Олександр Петрик

Кирило Шевченко – Голова Національного банку, член Ради Національного банку за посадою – призначений 16 липня 2020 року

1.2.2. Правління Національного банку

Функцією Правління Національного банку є управління діяльністю Національного банку, забезпечення реалізації грошово-кредитної політики та організація виконання

інших функцій відповідно до Закону “Про Національний банк України”.

Правління Національного банку складається з шести осіб: Голови Національного банку, першого заступника та заступників Голови. Голова Національного банку призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України строком на сім років. Заступники Голови призначаються на посади та звільняються з посад Радою Національного банку за поданням Голови Національного банку. Рішення Правління Національного банку приймаються на колегіальній основі простою більшістю голосів, Голова має право вирішального голосу.

Склад Правління Національного банку:

Кирило Шевченко – призначений Головою Національного банку 16 липня 2020 року.

Катерина Рожкова – перший заступник Голови Національного банку. До сфери управління належать питання фінансів, закупівель та продажів, управління проблемними активами, організації діяльності Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку України, забезпечення діяльності Національного банку, бухгалтерського обліку та операційної діяльності.

Ярослав Матузка – призначений заступником Голови Національного банку 04 вересня 2020 року. До сфери управління належать питання пруденційного нагляду, зокрема банківського нагляду, реєстрації та ліцензування, фінансового моніторингу банківської системи та ринків небанківських фінансових послуг.

Дмитро Сологуб – заступник Голови Національного банку. До сфери управління належать питання формування монетарної політики, проведення макропруденційної політики для забезпечення фінансової стабільності, проведення економічного аналізу, збору та аналізу статистики і звітності, виконання дослідницької функції центрального банку, визначення методології регулювання ринку небанківських фінансових послуг, а також розвитку міжнародних відносин Національного банку України.

Олексій Шабан – призначений заступником Голови Національного банку 07 серпня 2020 року. До сфери управління належать питання платежів та грошового обігу, регулювання безготівкових розрахунків і діяльності платіжних систем, розвитку новітніх інформаційних технологій та інформаційної інфраструктури, а також проведення стратегічного аналізу, розроблення стратегії Національного банку України, стратегічних програм та планів розвитку Національного банку України, фінансового сектору.

Юрій Гелетій – призначений заступником Голови Національного банку 23 липня 2020 року. До сфери управління належать питання здійснення операцій на відкритих ринках, валютного регулювання, методології регулювання діяльності банків, діяльності Депозитарію Національного банку, управління золотовалютними резервами Національного банку України.

Детальну інформацію про Раду Національного банку та Правління Національного банку розміщено на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням <https://bank.gov.ua/about>

1.3. Організаційна структура. Зміни в організаційній структурі, що відбулися в 2020 році

Інформацію про організаційну структуру Національного банку розміщено на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням <https://bank.gov.ua/about/structure#orgchart>.

Протягом 2020 року в структурі Національного банку відбулися такі зміни:

- з метою впровадження виконання Національним банком України функцій у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг та здійснення нагляду за діяльністю на ринках небанківських фінансових послуг:
- створено Департамент методології регулювання діяльності небанківських фінансових установ для виконання ним функцій щодо розроблення пропозицій до законодавчих актів України з питань регулювання діяльності та нагляду за небанківськими фінансовими установами та підготовки нормативно-правових і розпорядчих актів Національного банку з питань регулювання діяльності та нагляду за небанківськими фінансовими установами відповідно до законодавства України;
- створено Департамент нагляду за ринком небанківських фінансових послуг для виконання ним функції щодо здійснення нагляду за діяльністю на ринках небанківських фінансових послуг відповідно до вимог законодавства України;
- Департамент виїзних перевірок банків реорганізовано в Департамент виїзних перевірок;
- Департамент методології реорганізовано в Департамент методології регулювання діяльності банків.

- створено Відділ з питань запобігання та виявлення корупції. Метою створення відділу є реалізація вимог Закону України “Про запобігання корупції” та вимог актів Національного агентства з питань запобігання корупції.
- з метою оптимізації структури Національного банку та розподілу функцій між його підрозділами, розмежування функцій щодо оцінки забезпечення за кредитами, оформлення супроводження видачі кредитів банкам:
 - Управління фінансових та операційних ризиків виключено зі структури та на його основі створений Департамент ризик-менеджменту, до якого передані всі функції, які виконувало Управління фінансових та операційних ризиків, а також функції щодо оцінки та моніторингу застав, які виконувались Департаментом супроводження кредитів;
 - Департамент супроводження кредитів виключено зі структури та на його основі створений Департамент кредитного аналізу та підтримки ліквідності, до якого передані всі функції які виконував Департамент супроводження кредитів, крім функцій щодо оцінки та моніторингу застав, які передані Департаменту ризик-менеджменту.

Протягом 2020 року зі структури Національного банку виключено:

- Департамент аналітики та наглядових технологій, що пов'язано з перерозподілом функцій між структурними підрозділами Національного банку. Функції Департаменту розподілені між іншими підрозділами Національного банку.

1.4. Структура та склад органів управління

На сьогодні в Національному банку функціонує чотирнадцять спеціалізованих комітетів Правління Національного банку. Структура системи комітетів охоплює всі основні функціональні напрями Національного банку, які потребують колегіальних рішень та поділяються на три основні групи, що зазначені в схемі 2.

Схема 2. Структура та склад органів корпоративного управління

Мандат комітетів Правління Національного банку

Комітет з монетарної політики. Консультативний орган, створений з метою обміну інформацією та поглядами щодо формулювання та реалізації грошово-кредитної політики. Основними завданнями комітету є:

- формулювання принципів та реалізація грошово-кредитної політики;
- визначення цілей та орієнтирів грошово-кредитної політики;
- застосування інструментів грошово-кредитної політики.

Комітет з фінансової стабільності. Консультативно-дорадчий колегіальний орган, який розробляє пропозиції і рекомендації щодо формулювання принципів та реалізації макропруденційної політики з метою

забезпечення фінансової стабільності. Основними завданнями комітету є:

- ідентифікація можливих системних ризиків, що загрожують фінансовій стабільності, та підготовка пропозицій з питань мінімізації їх негативного впливу;
- розроблення рекомендацій щодо застосування інструментів макропруденційної політики, їх узгодження із заходами монетарної та мікропруденційної політики, а також моніторинг результатів їх застосування.

Кредитний комітет. Консультативно-дорадчий колегіальний орган, основними завданнями якого є:

- формування та подання Правлінню Національного банку рекомендацій щодо надання кредитів банкам для підтримки ліквідності;

- формування (вивільнення) та використання резервів на покриття фінансових ризиків;
- робота з повернення заборгованості банків, віднесених до категорії неплатоспроможних, за кредитами, наданими Національним банком;
- визначення методології оцінки кредитного ризику за операціями Національного банку та управління ним.

Комітет з управління активами та пасивами.

Колегіальний орган, якому Правління Національного банку делегувало повноваження щодо прийняття рішень з питань управління активами і пасивами, у тому числі золотовалютними (міжнародними) резервами України, забезпечення моніторингу ризиків і фінансових результатів за операціями з активами і пасивами Національного банку. Основними завданнями комітету є:

- формування та реалізація політики ефективного управління активами та пасивами, у тому числі міжнародними резервами;
- визначення та реалізація інвестиційної стратегії Національного банку за операціями з розміщення міжнародних резервів;
- визначення дій на відкритих ринках;
- визначення та реалізація політики управління фінансовими ризиками міжнародних резервів і ринковими ризиками Національного банку;
- забезпечення моніторингу ринкових ризиків і фінансових результатів за операціями з активами та пасивами Національного банку.

Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем.

Колегіальний орган, якому Правління Національного банку делегувало окремі повноваження щодо здійснення банківського регулювання і нагляду, валютного нагляду, державного регулювання і нагляду у сфері фінансового моніторингу, нагляду (оверсайту) платіжних систем. Основними завданнями комітету є:

- забезпечення стабільності й надійності банківської системи України, а також захист інтересів вкладників та інших кредиторів банків;
- вирішення пріоритетних питань нагляду за банками, їх відокремленими підрозділами та філіями іноземних банків і діяльності банківського сектору економіки України;
- визначення тенденцій розвитку банківської системи;
- застосування заходів впливу за порушення банківського, валютного законодавства, законодавства з питань фінансового моніторингу, законодавства України про платіжні системи та переказ коштів, нормативно-правових актів Національного банку та їх вимог;
- застосування заходів впливу за порушення законодавства України про платіжні системи та переказ коштів, нормативно-правових актів Національного банку;

- реєстрація та ліцензування банків, акредитація філій, представництв іноземних банків на території України, реєстрація платіжних систем.

Комітет з питань грошового обігу та платежів.

Консультативно-дорадчий колегіальний орган, основним завданням якого є системний підхід до визначення політики, правил та регулювання питань грошового обігу з синхронізацією особливостей готівкового та безготівкового напрямів. Комітет розглядає питання та приймає рекомендаційні рішення щодо:

- стратегічного розвитку готівкового обігу;
- організації готівкового обігу та розрахунків готівкою;
- організації виготовлення банкнот, монет, пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції;
- стратегічного розвитку безготівкових розрахунків, оверсайту платіжної інфраструктури, діяльності платіжних систем та переказу коштів, питань, пов'язаних із впровадженням інноваційних платіжних інструментів.

Комітет з управління змінами.

Колегіальний дорадчий орган Правління Національного банку, створений для централізованого управління проектною діяльністю Національного банку з метою забезпечення змін у напрямі розбудови сучасного, інституційно спроможного центрального банку та фінансового сектору, уключаючи банківську систему України. Основними завданнями комітету є:

- централізоване управління проектною діяльністю Національного банку та розгляд матеріалів і пропозицій щодо ініціації та реалізації змін у Національному банку;
- погодження стратегічних програм і планів розвитку Національного банку та фінансового сектору.

Бюджетний комітет.

Консультативно-дорадчий колегіальний орган, основними завданнями якого є:

- сприяння формуванню та реалізації політики Національного банку, спрямованої на підвищення ефективності управління його фінансовими ресурсами;
- забезпечення реалізації кошторисного процесу та його інтеграції з процесом стратегічного планування;
- сприяння реалізації процесу управління витратами Національного банку.

Комітет з управління операційними ризиками та безперервною діяльністю Національного банку.

Колегіальний дорадчий орган, створений з метою підтримки та оптимізації системи управління операційним ризиком, а також упровадження та розвитку культури управління операційними ризиками в Національному банку. Основними завданнями комітету є:

- визначення політики управління операційними ризиками, безперервною діяльністю та політики внутрішнього контролю Національного банку;
- здійснення загального моніторингу та контролю операційних ризиків Національного банку;
- визначення політики страхування операційних ризиків, аутсорсингу.

Тендерний комітет. Колегіальний орган, що відповідає за організацію та проведення процедур закупівель. У процесі роботи комітет забезпечує здійснення вибору процедури закупівлі та її проведення, рівних умов для всіх учасників, об'єктивного та чесного вибору переможця.

Комітет стратегічного планування діяльності Банкнотно-монетного двору Національного банку. Колегіальний дорадчий орган Правління Національного банку, створений для стратегічного планування діяльності Банкнотно-монетного двору Національного банку з метою забезпечення якісних та ефективних змін у його роботі.

В 2020 році створені комітети:

Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності ринків небанківських фінансових послуг. Колегіальний орган, якому Правління Національного банку делегувало окремі повноваження щодо здійснення нагляду за учасниками ринків небанківських фінансових послуг та регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг, у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг, валютного нагляду, державного регулювання і нагляду у сфері фінансового моніторингу. Основними завданнями комітету є:

- забезпечення стабільності й надійності ринків небанківських фінансових послуг України, а також захист прав споживачів фінансових послуг, що надаються учасниками ринків небанківських фінансових послуг;
- вирішення питань нагляду та регулювання ринків небанківських фінансових послуг України;
- визначення тенденцій розвитку ринків небанківських фінансових послуг і надання відповідних пропозицій Правлінню Національного банку;
- застосування заходів впливу/штрафних санкцій за порушення юридичними/фізичними особами, які надають фінансові послуги, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, крім банків та об'єктів нагляду (оверсайта), небанківськими фінансовими групами законодавства в сфері фінансових послуг, захисту прав споживачів фінансових послуг, валютного законодавства, законодавства з питань фінансового моніторингу, застосування спеціальних персональних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), нормативно-правових актів Національного банку;
- забезпечення реалізації функцій Національного банку в сфері реєстрації та ліцензування учасників

ринків фінансових послуг, в сфері захисту прав споживачів фінансових послуг.

Комітет оверсайта Українського індексу міжбанківських ставок овернайт. Консультативний орган, який створено з метою обміну інформацією та поглядами з питань визначення, розрахунку та оприлюднення індикаторів грошового та валютного ринків України, оверсайт яких здійснює Національний банк.

Інвестиційний комітет Національного банку з управління активами Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку. Консультативно-дорадчий колегіальний орган Національного банку України основним завданням якого є підвищення ефективності управління активами Фонду шляхом розгляду та ухвалення пропозицій і рекомендацій із питань, пов'язаних із провадженням Національним банком діяльності з управління активами Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку України.

Професійна робота комітетів Національного банку допомагає забезпечити прозорість діяльності Національного банку, дає змогу підвищити ефективність роботи Правління Національного банку та розподілити навантаження між Правлінням і комітетами Правління Національного банку

Мандати комітетів Ради Національного банку

Аудиторський комітет є консультативним робочим органом Ради Національного банку, створеним відповідно до законодавства. Основними його завданнями є підготовка та подання на розгляд Ради Національного банку матеріалів, що належать до повноважень Ради Національного банку в частині оцінки надійності та результативності системи внутрішнього контролю в Національному банку, повноти і достовірності його річної фінансової звітності, нагляду за діяльністю підрозділу внутрішнього аудиту, прийняття рішень з питань управління капіталом та інших фінансових питань, віднесених до повноважень Ради.

Комітет з питань грошово-кредитної (монетарної) політики та фінансової стабільності Ради Національного банку України є робочим органом Ради Національного банку України, що діє з метою забезпечення виконання повноважень Ради відповідно до Конституції України, Закону України "Про Національний банк України" та інших законодавчих актів. Зокрема його основними завданнями є розроблення та подання на розгляд Ради проектів рішень та інших матеріалів з питань розроблення Основних засад грошово-кредитної політики, здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики, здійснення аналізу впливу грошово-кредитної політики України на стан соціально-економічного розвитку України, оцінки

діяльності Правління Національного банку щодо виконання Основних засад грошово-кредитної політики.

Комітет із питань регламенту, оплати праці і кадрових призначень є консультативним робочим органом Ради Національного банку, який відповідає за:

- розроблення проектів рішень та відповідних матеріалів щодо призначення на посади та

звільнення з посад заступників Голови Національного банку та керівника служби внутрішнього аудиту,

- затвердження методики визначення заробітної плати Голови Національного банку та його заступників, а також методики винагороди членів Ради Національного банку.

1.5. Процесне та проєктне управління

Розвиток процесного управління

У Національному банку застосовується системний підхід до управління процесами, який спрямований на поліпшення діяльності банку, підвищення якості процесів та їх результативності.

Правління Національного банку визначає комплексне бачення стану управління процесами шляхом упровадження концепції розвитку системи управління процесами.

Для ідентифікації всіх процесів Національного банку створено реєстр процесів, що має трирівневу структуру, побудований за ієрархічною моделлю, в якій процеси нижчого рівня складають декомпозицію процесів вищого рівня:

- процеси першого рівня представляють напрям діяльності Національного банку;
- процеси другого рівня визначають внутрішній зміст напрямів або видів діяльності Національного банку, що зазначені у процесі першого рівня та об'єднані за критерієм єдності поставлених цілей та методів створення цінності для внутрішніх або зовнішніх клієнтів;
- процеси третього рівня представлені у вигляді обмеженої сукупності взаємопов'язаних операцій, які виконуються одним чи кількома учасниками процесу для отримання конкретного результату.

Протягом 2020 року реєстр процесів змінювався, зокрема був доповнений новими процесами у зв'язку із розширенням мандату Національного банку в частині імплементації Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» від 12.09.2019 № 79-ІХ. (далі – «Спліт»).

На 31 грудня 2020 року в Національному банку виділено 30 процесів першого рівня, 203 процеси другого рівня та 889 процесів третього рівня.

З метою ефективного управління процесами Концепцією розвитку процесного управління на 2020–2021 роки було передбачено укрупнення процесів з орієнтацією на результат з урахуванням ціннісної пропозиції.

Станом на 01 березня 2021 року, в результаті проведеної роботи, в Національному банку виділено 18 процесів першого рівня, 117 процесів другого рівня, 146 процесів третього рівня.

До ефектів від скорочення кількості процесів належать покращення керованості діяльністю Національного банку, підвищення операційної ефективності через уникнення дублювання процесів підрозділами, підвищення ефективності системи внутрішнього контролю.

У Національному банку застосовується кількісно-вимірковий підхід до оцінки стану виконання процесів. Система показників процесів будується за принципом забезпечення вимірності, достовірності, прозорості і наочності. З метою забезпечення оцінки, моніторингу та контролю визначаються ключові показники ефективності (KPI) та домовленості між власниками і клієнтами/учасниками/постачальниками (SLA) процесів.

У межах своєї операційної діяльності Національний банк реалізує ініціативи з метою постійного вдосконалення процесів. У 2020 році частина ініціатив була реалізована, а також виконано перегляд актуальності діючих ініціатив та їх зв'язку із діючими проєктами. В результаті проведеної роботи станом на кінець 2020 року залишилось 10 ініціатив, завершення яких планується у 2021 році.

Розвиток проєктного управління

Національний банк продовжував підвищувати ефективність реалізації проєктів як внутрішнього розвитку Національного банку, так і проєктів з розвитку фінансового сектору. Проєктний офіс поглиблював та вдосконалював методологію та інструменти проєктного управління.

У 2020 році запроваджено низку нових інструментів та підходів, щоб посилити залученість у проєкти, оперативність моніторингу та якість управління.

Зокрема, Національний банк впровадив та протестував автоматизовану систему управління проєктами на базі продуктів Atlassian: Jira Software та Confluence Software. Нова система дає можливість більш ретельно планувати проєкти і контролювати виконання завдань, а також

посилює ресурсне управління та оперативний моніторинг статусів реалізації проєктів.

У систему планування та оцінки цілей та завдань співробітників імplementовано ключові показники ефективності за проєктами. Щокварталу менеджери та виконавці проєктів ретельно планують завдання на наступний квартал та проводять оцінку виконання завдань попереднього кварталу. Такий підхід є продовженням ресурсного планування за фазами проєктів, що був запроваджений раніше. Він дозволяє більш виважено планувати та оцінювати завдання проєкту та ресурси на їх виконання.

Для оперативного керівництва проєктами Національний банк поширив проведення Steering Committee (Керуюча команда програми/проєктів, ККП). Раніше засідання ККП проводилися для програм проєктів, наразі їх розповсюджено на весь портфель проєктів. До складу

ККП входять основні учасники проєктів, очолює її спонсор проєктів. Засідання проводяться щомісяця. Такий підхід дає можливість більш оперативно реагувати на виклики та відкриті питання щодо реалізації проєктів та спрощує взаємодію між учасниками проєктів.

Також Національний банк піклується про підвищення рівня знань проєктних менеджерів. У 2020 році створено навчальну програму "ПМ Клуб". Вона передбачає, що раз на два-три місяці проводиться навчання за темами з Project Management Body of Knowledge. Відбулося три блоки навчання з поглиблення знань у галузі управління проєктами. До "ПМ Клуб" залучені співробітники профільних підрозділів, які реалізують проєкти в центральному банку. Для тих, хто не входить до "ПМ Клуб", але бажають вивчати проєктне управління або планують у майбутньому стати проєктними менеджерами, розроблено дистанційний курс навчання – "Основи проєктного управління".

1.6. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку

Зміна економічної ситуації

У 2020 році падіння реального ВВП становило 4,0% порівняно з минулим роком (<http://ukrstat.gov.ua>).

Основним чинником падіння ВВП у 2020 році було запровадження карантину, як в Україні, так і в світі, у відповідь на поширення COVID-19. Це зумовило глибоке падіння тих секторів, діяльність яких була фактично заборонена (переважно секторів послуг, зокрема індустрії туризму та розваг, торгівлі і транспорту). Найглибшим падіння було в II кварталі 2020 року. Додатковий від'ємний внесок сформувало скорочення виробництва в сільському господарстві через нижчий урожай основних культур у зв'язку із нижчою врожайністю через посушливі умови. Складною була і ситуація на ринку праці – стрімке зростання безробіття супроводжувалося скороченням доходів домогосподарств, яке лише частково було компенсоване запровадженням програм соціальної підтримки з боку уряду.

Довідково: з 16 березня по 21 травня 2020 року в Україні діяли жорсткі карантинні заходи, які передбачали, зокрема:

- заборону відвідування закладів освіти;
- обмеження руху громадського та міжміського транспорту, а також авіасполучення;
- заборону роботи закладів харчування (крім доставки), культури та розваг;
- заборону роботи закладів торгівлі, крім реалізації продуктів харчування, пального та роботи аптек.

В подальшому – з 22 травня 2020 року – було запроваджено адаптивний карантин, жорсткість заходів якого зумовлювалася рівнем захворюваності в окремих регіонах. Додатково у листопаді 2020 року діяв карантин

"вихідного дня", яким було обмежено роботу закладів торгівлі та сектору послуг.

Після проходження жорсткої фази карантину, у другому півріччі економіка України швидко відновлювалася. До повноцінної роботи повернулася більшість вітчизняних підприємств найбільш постраждалого під час коронакризи сектору послуг. Ужорсточення карантинних заходів у листопаді мало обмежений вплив на ділову активність.

Швидке відновлення економіки у другому півріччі зумовлене передусім зростанням споживання. Збільшення заробітних плат та соціальних видатків бюджету підтримувало споживчий попит на високому рівні. Також почало скорочуватися безробіття. Підтримували бізнес-активність і стимулюючі заходи уряду та Національного банку. Зокрема, нарощення бюджетних витрат на дорожню інфраструктуру, медицину і оборону сприяло покращенню показників діяльності в низці секторів (будівництві, державному управлінні, обороні та охороні здоров'я), пом'якшивши падіння ВВП. Натомість через невизначеність в умовах пандемії інвестиційна активність бізнесу залишалася млявою.

У 2020 році зведений бюджет виконано зі значним дефіцитом (майже 224 мільярди гривень), який сформувався за рахунок бюджетів усіх рівнів. Тимчасове значне від'ємне сальдо в кризовий період для підтримки економіки було обґрунтованим, що стало можливим завдяки фіскальному простору, досягнутому в попередні роки. Дефіцит профінансовано головним чином за рахунок боргових коштів, залучених як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Разом із курсовою переоцінкою унаслідок послаблення курсу гривні це призвело до збільшення державного та гарантованого державою боргу відносно початку року. Також

додатковими факторами збільшення боргу стали випуск державних цінних паперів для докапіталізації одного з державних банків та надання державних гарантій на підтримку розвитку дорожньої інфраструктури та ринку електричної енергії.

У 2020 році профіцит рахунку поточних операцій сягнув одного з найбільших рівнів в історії України (6,2 мільярда доларів США або 4,0% ВВП). Він був сформований за рахунок суттєвого звуження дефіциту торгівлі товарами та скорочення виплат за первинними доходами. Високий зовнішній попит на продовольство, використання експортерами наявних на світовому ринку вікон можливостей та стрімке зростання цін на світових ринках забезпечили певну стійкість експорту, який знизився лише на 2%. Водночас імпорт товарів скоротився на 14,2% за рахунок зниження цін на енергоносії та звуження внутрішнього попиту. На тлі значних виплат за зовнішніми зобов'язаннями та відпливу капіталу, який спостерігався в усіх країнах з ринками, що розвиваються, за фінансовим рахунком за результатами року був сформований відплив капіталу (4,2 мільярда доларів США). Утім, він був повністю покритий надходженнями за поточним рахунком. У результаті валові міжнародні резерви за рік зросли до 29,1 мільярда доларів США, або 4,8 місяців майбутнього імпорту.

Упродовж 2020 року інфляція перебувала переважно нижче цільового діапазону $5\% \pm 1$ в.п. Падіння світових

цін на енергоносії, а також зниження попиту на непершочергові товари і послуги стримували зростання цін під час пандемії. Наприкінці року інфляція прискорилося під впливом зростання внутрішнього споживчого попиту, високих цін на зовнішніх товарних ринках, гіршого врожаю сільськогосподарських культур. У результаті, в грудні інфляція повернулася до цільового діапазону і сягнула його центральної точки – 5,0%.

У 2020 році Національний банк проводив м'яку монетарну політику. Протягом першого півріччя 2020 року облікову ставку було знижено на 750 б. п. до рекордно низького рівня – 6%. У реальному вимірі вона наблизилась до нуля, а з серпня перебувала у зоні від'ємних значень, суттєво нижче нейтрального рівня. Таким чином, навіть за незмінного рівня облікової ставки у другому півріччі 2020 року монетарна політика мала стимулюючий характер, що підтримувало економіку під час коронакризи.

У банківській системі зберігався значний профіцит ліквідності (визначений як сума коштів на коррахунках банків та в депозитних сертифікатах Національного банку), середньоденні обсяги якого у 2020 році значно розширилися головним чином за рахунок зростання середньоденних залишків коштів депозитних сертифікатів (за основною сумою до 129,6 мільярдів гривень). Середньоденні залишки коштів на коррахунках банків практично не змінилися і становили 55,6 мільярдів гривень.

1.7. Вплив всесвітньої пандемії, спричиненої COVID-19

Вплив пандемії COVID 19 на світові економіки та всі сфери життя виявився масштабним. У цій ситуації Національний банк максимально сконцентрував ресурси, аби прийти на допомогу своїй країні.

Діяльність Національного банку сконцентрувалася на вирішенні двох важливих завдань — звести до мінімуму ризику поширення інфекції серед працівників та забезпечити підтримку банківського сектору та економіки на час запроваджених обмежувальних заходів, у тому числі посиленого карантину, шляхом ухвалення комплексу антикризових заходів. Це дозволило знизити регуляторне навантаження на банки, а з іншого – подбати про ті галузі економіки та позичальників, які найбільше постраждали від посиленних карантинних заходів.

Насамперед негайно були реалізовані заходи для захисту працівників Національного банку. Працівників, які працюють в офісах, було переведено на віддалений режим роботи. Ті, хто працює на виробничих підприємствах — перейшли на спеціальний графік роботи, що відрізнявся залежно від характеру їхньої діяльності. Це дозволило гарантувати безперервність діяльності й таким чином знизити економічні наслідки пандемії.

Працівники, що за необхідності, перебували на робочих місцях, були забезпечені захисними окулярами, медичними масками та стерилізаторами для рук.

Працівникам Національного банку та членам їх сімей надавалася матеріальна допомога на лікування захворювань, спричинених COVID-19 та проведення ПЛР тестування (серпень-грудень 2020 року) у загальній сумі 248 774 гривень (184 особи).

З метою запобігання занесення та поширення на території Національного банку випадків захворювань спричинених COVID-19 було впроваджено також низку заходів:

- створено оперативний штаб з підрозділів Національного банку щодо запобігання занесення та поширення на території Національного банку України випадків захворювань, спричинених COVID-19;
- забезпечено організацію закупівель засобів індивідуального захисту (дезінфікуючі засоби та інші необхідні матеріали);
- організовано термометрію працівників та відвідувачів на входах у будівлі;
- оптимізовано програму масових заходів (у т.ч. відряджень працівників Національного банку) з

метою мінімізації участі співробітників Національного банку в ролі організаторів та учасників таких заходів (як в межах України так і за кордоном);

- забезпечено організацію приміщень медпрацівників на локаціях Національного банку (в м. Києві);
- організовано додаткові маршрути у Києві, Дніпрі, Одесі, Львові, Харкові та Хмельницьку з метою забезпечення належного функціонування бізнес-

процесів в період призупинення роботи громадського транспорту для розвезення працівників в офіси (за вказаний період було перевезено близько 26 000 працівників).

З початку карантину до кінця 2020 року закуплено/використано засобів індивідуального захисту та іншого обладнання:

Найменування	Од. виміру	Кількість
Захисні маски	шт.	396 275
Захисні окуляри	пара	794
Рукавички захисні	пара	47 200
Пірометри	шт.	27
Бактерицидні УФ лампи	шт.	53
Рамки для дезінфекції та знезараження верхнього одягу працівників	шт.	14
Дезінфікуючий засіб для рук та поверхонь	л	2 579

Переведення працівників на режим віддаленої роботи

В 2020 році запроваджена можливість для працівників Національного банку працювати віддалено

За увесь час дії формату віддаленої роботи 72% працівників скористались можливістю віддаленої роботи.

Віддалена робота в Національному банку стартувала як пілотний проєкт, що запроваджувався з 15 січня 2020 року та мав тривати до 15 березня 2020 року. Запровадження карантину сприяло пришвидшеному масштабуванню віддаленої роботи для усіх працівників Національного банку. За результатами опитування працівників та позитивними відгуками керівників щодо ефективності дистанційного формату роботи, Правління Національного банку погодило запровадження віддаленої роботи на постійній основі на час карантинних обмежень для працівників Національного банку в червні 2020 року.

Для забезпечення віддаленої роботи працівників Національного банку в умовах карантину внаслідок пандемії COVID-19 Національним банком проведено закупівлю портативних комп'ютерів (ноутбуків) та впроваджено систему контролю підключень до інформаційної мережі Національного банку разом із функціоналом VPN, що дозволило співробітникам Національного банку працювати під час карантину віддалено та безпечно підключатись до ресурсів Національного банку з мережі Інтернет.

Упроваджено також централізовану систему керування обліковими записами користувачів Oracle Identity Management, що дозволило автоматизувати процеси

життєвого циклу облікових записів користувачів (створення, блокування, зміну паролів, надання прав доступу до інформаційних систем тощо) і в короткі терміни перевести під час карантину велику кількість працівників Національного банку на режим віддаленої роботи.

Чільним завданням роботи СЕП у 2020 році було забезпечення стабільного виконання міжбанківських розрахунків в умовах епідемії COVID-19 та її впливу на роботу банківської системи. Національний банк забезпечив безперебійне функціонування СЕП. Зважаючи на рішення уряду з підтримки економіки України, протягом 2020 року були внесені такі зміни до тарифної політики СЕП:

- на кілька місяців другого і третього кварталів 2020 року було скасовано оплату за проведення платежів через СЕП;
- у грудні було скасовано оплату за переказ через СЕП одноразової матеріальної допомоги суб'єктам господарювання на виконання норми постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1233.

Благодійні проєкти

У квітні 2020 року колектив Національного банку на підтримку України у боротьбі з поширенням коронавірусу започаткував благодійний проєкт допомоги медичним закладам України у боротьбі з COVID-19. Робоча група Національного банку аналізувала першочергові потреби лікарняних закладів та приймала рішення про фінансову допомогу чи закупівлю необхідного обладнання. Кошти на благодійну ініціативу акумулювались винятково завдяки пожертвам працівників. Завдяки цій благодійній ініціативі протягом 2020 року колектив Національного

банку допоміг восьми медичним закладам на суму 617 тисяч гривень. Зокрема, Білоцерківській міській лікарні №3, Сарненській центральній районній лікарні, Малинській міській лікарні, Надвірнянській районній лікарні, Київському обласному кардіологічному диспансеру, Києво-Святошинській центральній районній лікарні, Кіцманській центральній районній лікарні, Волинській обласній інфекційній лікарні.

Оброблення готівки

З метою підтримки готівки національної валюти України у належному стані та запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 затверджено "План дій щодо підтримки готівки в належному стані та запобігання поширення вірусу на працівників та клієнтів Національного банку України", яким передбачається, зокрема:

- зберігання прийнятої від банків готівки, в окремому сховищі, протягом 14 днів без відкриття сформованої банками упаковки з готівкою;
- оброблення банкнот гривні на спеціалізованих високошвидкісних машинах, після терміну закінчення терміну обсервації прийнятої від банків готівки, з дотриманням умов безпеки та засобів захисту касових працівників;
- додаткове оброблення приміщень касових вузлів, сховищ, місць відвідування клієнтів та контроль за дотриманням профілактичних заходів.

Також для впровадження профілактичних заходів щодо боротьби з поширенням коронавірусу COVID-19, Національний банк рекомендував банкам розробити заходи щодо підтримки готівки (національної та іноземної валюти) в належному стані та мінімізувати ризики ймовірного розповсюдження коронавірусу COVID-19 на працівників та клієнтів банку.

Частина 2. Цілі та стратегії

Місія Національного банку: забезпечення цінової та фінансової стабільності з метою сприяння сталому економічному розвитку України.

Візія Національного банку: Національний банк – сучасний, відкритий і незалежний центральний банк, який має довіру суспільства та інтегрований до європейської спільноти центробанків.

Стратегічні плани розвитку Національного банку ґрунтуються на аналізі основних глобальних та національних трендів, змін потреб клієнтів, а також аналізу стану внутрішнього середовища організації та визначаються з метою досягнення поставлених цілей.

Важливим зовнішнім трендом є пандемія коронавірусу разом зі світовою економічною кризою, які спричинили впровадження країнами безпрецедентних монетарних та фінансових заходів зі стимулювання економіки для пом'якшення негативних ефектів тривалого карантину та сприяння економічному зростанню. Також, Україна зберегла політичну підтримку МВФ за умови продовження початих та проведення нових реформ, що є важливим сигналом для міжнародних інвесторів та партнерів.

Визначальними факторами економічного розвитку в найближчі роки будуть диджиталізація, розвиток технологій штучного інтелекту, що сприятиме збільшенню попиту на автоматизацію, роботизацію, на готові, швидкі технології, інтеграційні послуги та безпекові рішення.

Соціальна напруга в Україні через пандемію та карантинні заходи впливатиме на довіру до державних та фінансових інституцій, що підвищуватиме інфляційні очікування населення та попит на готівку і може негативно впливати на процеси “дедоларизації”.

У кожній клієнтській групі Національного банку є свої потреби, які обумовлені природою їх діяльності, сферою інтересів, роллю групи у фінансовій екосистемі та поточними змінами, що відбуваються у діяльності представників кожної ролі під впливом глобальних та локальних трендів. Основними потребами клієнтів є:

- доступ до інформації;
- створення якісних та ефективних правил діяльності на ринку та інструментів регулювання;
- макроекономічна стабільність;
- доступне кредитування, вільний рух капіталу;
- економічний розвиток держави;
- збереження реальної вартості доходів і заощаджень;
- зручні розрахунки;

- захист прав споживачів фінансових послуг.

Зважаючи на перераховані тренди та потреби клієнтів, Національний банк протягом наступних років докладатиме зусиль у роботі над сприянням розвитку фінансового сектору, економіки, досягнення нового рівня цифровізації та підвищення ефективності у фінансових та супутніх послугах та свого інституційного розвитку.

В частині розвитку фінансового сектору Національний банк також у 2020 році затвердив Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року, якою забезпечуватиметься подальше реформування та розвиток фінансового сектору України відповідно до провідних міжнародних практик. Відбуватиметься імплементація заходів, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС та іншими міжнародними зобов'язаннями України. Зазначена Стратегія посіла місце Комплексної програми розвитку фінансового сектору до 2020 року, яка визначала пріоритетні реформи регуляторів протягом попередніх п'яти років.

Стратегія передбачає розвиток фінансового сектору за п'ятьма основними напрямками:

- зміцнення фінансової стабільності;
- сприяння макроекономічному розвитку та зростанню економіки;
- розвиток фінансових ринків;
- розширення фінансової інклюзії;
- впровадження інновацій у фінансовому секторі.

Ухвалена та публічно презентована навесні 2018 року середньострокова Стратегія Національного банку вперше в його історії визначила цілі на середньостроковий період 2018–2020 років.

У 2020 році Національний банк перебував на завершальному етапі першого стратегічного циклу, в основі якого лежала Стратегія Національного банку 2018–2020 з такими стратегічними цілями:

- низька та стабільна інфляція;
- стабільна, прозора та ефективна банківська система;
- відновлення кредитування;
- ефективне регулювання фінансового сектору;
- вільний рух капіталу;
- фінансова інклюзія;
- сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк.

Частина 3. Ресурси, ризики та відносини

Ресурси

З метою провадження своєї діяльності для створення продуктів/ціннісної пропозиції для своїх клієнтів та досягнення цілей згідно зі своїм мандатом Національний банк використовує такі типи ресурсів:

- фінансові;
- людські;
- виробничі;
- інтелектуальні;
- соціально-репутаційні;
- природні.

3.1. Фінансові ресурси

Фінансові ресурси включають наявні засоби, які Національний банк використовує для виконання своїх функцій і надання послуг та які надходять через фінансування або створюються в результаті операцій або інвестицій.

Національний банк використовує такі види фінансових ресурсів: залучені кошти та власний капітал, а саме вкладений та зароблений капітал.

Залучені кошти, зокрема, включають кошти, залучені від іноземних та міжнародних організацій з метою реалізації політики Національного банку:

- кредити, отримані від іноземних банків та організацій;
- кошти, отримані від МВФ, зокрема зобов'язання за сплати внесків за квотою, зобов'язання за купівлею СПЗ (отримані кредити), зобов'язання за розподілом СПЗ.

Залучені кошти представлені в Консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку як зобов'язання та призводять до витрат, що визнаються у Консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід.

Вкладений капітал – це статутний капітал, що є державною власністю, розмір його становить 100 мільйонів гривень. Джерелами формування статутного капіталу є частина прибутку до розподілу, а за необхідності – Державний бюджет України.

Зароблений капітал включає нерозподілений прибуток та резерви, що створюються за рахунок прибутку. Національний банк створює:

- загальні резерви, які використовуються на покриття його збитків та формуються на щорічній основі за рахунок розподілу частини прибутку, що зароблений протягом року;
- резерви переоцінки, які створюються на покриття нереалізованих витрат від переоцінки фінансових інструментів, монетарного золота та банківських металів.

Власний капітал Національного банку представлений у відповідному розділі Консолідованого звіту про фінансовий стан.

Загальні резерви формуються шляхом розподілу частини прибутку поточного року. Резерви переоцінки формуються шляхом накопичення результатів переоцінки фінансових інструментів, що здійснюється протягом року та визнається в Консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід Національного банку.

Детальна інформація щодо управління капіталом Національного банку міститься в примітці 28 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

3.1.1. Прогноз прибутку до розподілу

Згідно з вимогами Закону України “Про Національний банк України” Національний банк визначає прибуток до розподілу та у визначених Законом частинах розподіляє його до державного бюджету та власного капіталу. Тому можливість прогнозувати ці показники є важливою як з точки зору оцінювання майбутнього фінансового стану, розміру власного капіталу, так і в межах участі у середньостроковому бюджетному плануванні.

У Національному банку впроваджено прогнозування прибутку до розподілу. У межах цього процесу прогнозується фінансовий стан (активи, зобов'язання, власний капітал) Національного банку, доходи та витрати, що, в свою чергу, дає можливість прогнозувати прибуток до розподілу та його розподіл. Прогнозування може здійснюватися:

- на середньостроковому горизонті (тобто на три роки), що, в основному, здійснюється для повідомлення органів влади про прогнозні перерахування до бюджету від Національного банку;
- на поточний рік – для отримання більш оперативної інформації про фінансовий стан на кінець року та прибуток до розподілу за його підсумками.

Базою для прогнозу прибутку до розподілу є макроекономічний прогноз (далі – макропрогноз), який затверджується Правлінням Національного банку в межах прийняття рішень з монетарної політики. Макропрогноз містить інформацію про прогнозні очікування Національного банку щодо показників монетарної бази, обсягу міжнародних резервів та прогнозні операції з ними, курсу гривні до іноземних валют, облікової ставки та індексу споживчих цін. Крім цього, вхідними параметрами для прогнозу прибутку до розподілу є прогноз операцій на відкритому ринку, у тому числі: дохідність інструментів в іноземній валюті, прогноз обсягу боргових зобов'язань перед МВФ, прогнозні обсяги комісійних та інших доходів та витрат, включаючи адміністративні витрати, прогнозні очікування погашення простроченої заборгованості за кредитами банкам та формування/розформування резервів за ними тощо.

Усі вхідні параметри інтегруються до фінансової прогнозної моделі та обробляються в ній. Крім того, відбувається розрахунок низки показників згідно з алгоритмами, закладеними в моделі. Важливим елементом прогнозування є використання експертних припущень, які в умовах невизначеності дають можливість прогнозувати майбутні показники. Додатково може здійснюватися сценарне моделювання для представлення різних сценаріїв розвитку подій залежно від варіювання вхідних параметрів та експертних припущень.

3.1.2. Планування та контроль адміністративних витрат

Національний банк для забезпечення своєї діяльності складає кошторис адміністративних витрат на плановий рік, який затверджується Радою Національного банку до 15 листопада поточного року.

Кошторис адміністративних витрат включає:

- витрати на утримання персоналу;
- адміністративно-господарські та інші витрати;
- амортизаційні відрахування;
- відрахування в резерви за активами та інші відрахування;
- інвестиції, що спрямовуються на забезпечення діяльності.

Планування фінансових ресурсів здійснюється відповідно до потреб підрозділів Національного банку та Ради Національного банку на плановий рік з метою виконання завдань та досягнення стратегічних цілей Національного банку.

Дотримуючись принципів прозорості та ефективності витрат, що здійснює Національний банк, на законодавчому рівні впроваджено нагляд за витратами:

- відповідно до Закону України “Про Національний банк України” річна фінансова звітність розкриває витрати Національного банку;
- звітність перевіряється аудиторською фірмою, що визначається за результатами проведення процедур закупівлі згідно із Законом України “Про публічні закупівлі”;
- незалежна Рада Національного банку, якій підзвітний Національний банк, затверджує кошторис адміністративних витрат, до якого входять витрати на забезпечення діяльності Національного банку, та контролює хід його виконання протягом року;
- щорічно Рахункова палата проводить перевірку стану виконання кошторису адміністративних витрат Національного банку та зобов'язань з перерахування коштів до Державного бюджету України. Інформацію про результати перевірки Рахункова палата надсилає Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Президентів України.

Звіт про планові та фактичні витрати, здійснені Національним банком за звітний період, щомісячно розглядає Бюджетний комітет, щоквартально – Правління та Рада Національного банку.

Затвердження та використання кошторису адміністративних витрат Національного банку контролюються системою внутрішнього аудиту, а закупівлі здійснюються публічно, на конкурентних засадах.

У Національному банку діє система внутрішнього контролю витрат. Усі витрати контролюються на предмет обґрунтованості, економічної доцільності, відповідності цін та належної якості товарів, робіт, послуг.

У Національному банку діє система з управління витратами Національного банку, яка, зокрема, полягає у визначенні загальних витрат, що виникають у результаті діяльності підрозділів Національного банку з метою досягнення стратегічних цілей, здійсненні обліку та аналізу витрат, оцінюванні ефективності використання ресурсів і пошуку резервів економії витрат.

Одним із інструментів процесу управління витратами Національного банку є алокація витрат, яка здійснюється в Національному банку з 2019 року.

Алокація витрат полягає в розподілі витрат кошторису адміністративних витрат центрального апарату Національного банку (за виключенням витрат на формування резервів під знецінення фінансових активів, забезпечення під імовірні зобов'язання та інші відрахування, що не підлягають розподілу) за трьома об'єктами алокації витрат: структурними підрозділами, процесами другого рівня та визначеними функціями Національного банку.

За результатами алокації витрат щокварталу формується звітність, яка містить інформацію (на дату та в динаміці)

щодо вартості структурних підрозділів, процесів другого рівня та визначених функцій Національного банку. Інформація, надана в такій звітності, використовується під час оцінювання ефективності підрозділів, процесів другого рівня та виявлення шляхів оптимізації витрат, прийняття рішень в межах управління витратами та діяльністю Національного банку.

3.2. Людські ресурси

Людські ресурси включають працівників Національного банку, їх компетенції, здібності, досвід та мотивацію до діяльності з метою виконання Національним банком його функцій, надання послуг та досягнення цілей.

Національний банк використовує під час провадження своєї діяльності людські ресурси, що представлені його персоналом:

- фахівцями, діяльність яких спрямована на виконання Національним банком його функцій як центрального банку;
- робітниками – обслуговуючим персоналом, який забезпечує функції господарського забезпечення (водії, прибиральники, працівники комплексу харчування тощо).

Людські ресурси не визнаються в Консолідованому звіті про фінансовий стан, оскільки для цього виду ресурсу не виконуються критерії визнання – Національний банк не має контролю. Однак у Консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за цим видом ресурсу визнаються витрати на утримання персоналу та інші витрати, резерви під забезпечення та інші витрати.

Кадрова політика

Упродовж 2020 року Національний банк продовжував реалізовувати проекти та досягати цілей у межах реалізації HR-стратегії Національного банку 2018–2020 років. Цей документ охоплює ключові напрями та фокуси взаємодії в роботі з персоналом, які стосуються, передусім, пошуку та відбору, оцінки, навчання та розвитку, утримання та винагороди.

Зокрема, Національний банк своєчасно та якісно укомплектував штат підрозділів кваліфікованими і вмотивованими працівниками; працював над впровадженням системи сукупної винагороди Total Rewards (компенсації, бенефіти, управління ефективністю, розвиток та визнання, баланс роботи й особистого життя); забезпечував привабливість та впізнаваність бренду роботодавця Національного банку для потенційних працівників та підвищував лояльність штатних працівників з урахуванням їхніх ціннісних очікувань; створював необхідні умови для розвитку і навчання працівників; створював середовище для забезпечення розвитку культури наступництва і лідерства; вдосконалював інструменти із планування та оцінки діяльності працівників і команд відповідно до

Впроваджена та діє корпоративна культура ощадливого використання ресурсів підрозділами Національного банку. Зокрема, у межах системи мотивації персоналу передбачена залежність премій керівників окремих підрозділів від показників економії витрат.

організаційних, командних та індивідуальних цілей і бізнес-планів для реалізації стратегії Національного банку; здійснював автоматизований поточний облік і кадрове супроводження персоналу; формував HR-аналітику на підставі даних системи обліку персоналу SAP for HCM та інших інформаційних систем Національного банку; тощо.

Політика оплати праці

Принципи та підходи до управління винагородою працівників Національного банку визначені у Політиці управління персоналом Національного банку України та Положенні про винагороду (оплату праці) працівників центрального апарату Національного банку України:

а) спрямовані на створення умов та впровадження інструментів, націлених на матеріальне стимулювання діяльності працівників, підтримку необхідного рівня їхньої залученості та задоволеності з метою забезпечення безперервності й ефективності процесів, досягнення стратегічних цілей;

б) полягають у реалізації та вдосконаленні гнучких підходів до стимулювання персоналу, які враховують індивідуальні потреби працівників та потенційних кандидатів, забезпечують достатній рівень їхньої задоволеності і вмотивованості для ефективного виконання покладених функцій та досягнення поставлених цілей;

в) формуються на основі грейдингу посад, який здійснюється, окрім іншого, з метою аналізу цінності посад, процесів та функцій.

Політикою оплати праці передбачено такі складові оплати праці працівників Національного банку:

- основна заробітна плата (базова частина винагороди), яка встановлюється у вигляді посадових окладів у межах затверджених Правлінням Національного банку мінімальних та максимальних значень для кожного грейду посади.
- додаткова заробітна плата (змінна частина винагороди), яка встановлюється у вигляді надбавок, доплат, премій;
- виплати матеріальної допомоги на лікування працівників і членів їхніх сімей, поховання працівників Національного банку;

- компенсаційні виплати працівникам Національного банку в разі їхнього звільнення з Національного банку;
- гарантійні та компенсаційні виплати, визначені законодавством України;
- інші виплати (відрахування), зокрема відрахування Національним банком пенсійних внесків на користь працівників Національного банку до Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку, сплата страхових платежів за договором

добровільного медичного страхування, відрахування внесків Національного банку до Первинної профспілкової організації працівників Національного банку України, на культурно-масову та оздоровчу роботу.

Національний банк під час визначення рівня оплати праці працівників відслідковує статистичні показники рівня винагороди на ринку оплати праці.

3.3. Виробничі ресурси

Виробничі ресурси включають виробничі (а не природні) фізичні об'єкти, які використовуються Національним банком у процесі виконання своїх функцій та надання послуг.

До виробничих ресурсів Національного банку належать:

- основні засоби (будівлі та споруди, транспортні засоби, машини та обладнання, інструменти, прилади та інвентар, капітальні вкладення в основні засоби тощо);
- інвестиційна нерухомість;
- запаси матеріальних цінностей;
- інші подібні активи.

Виробничі ресурси представлені в Консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку як активи та призводять до витрат, що визнаються в Консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід.

Управління державним нерухомим майном

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" майно Національного банку є об'єктом права державної власності та закріплене за Національним банком на праві господарського відання.

Об'єктами управління є:

- власне нерухоме майно Національного банку;
- нерухоме майно, отримане Національним банком у процесі звернення стягнення застави за кредитами рефінансування (заставне майно).

Ефективність управління портфелем нерухомості досягається шляхом відчуження непрофільних активів, диференційованого підходу до відчуження майна залежно від його функціонального призначення та обов'язкового застосування ефективних методів управління на рівні конкретних об'єктів.

У 2019 році Національним банком затверджено Стратегію управління нерухомим майном Національного банку на 2019–2025 роки, яка визначає основні концептуальні напрямки оптимізації портфелю нерухомості та шляхи ефективного її використання.

У 2020 році орендарями нерухомого майна, яке було у повному господарському віданні Національного банку, виступали: Державний вищий навчальний заклад "Університет банківської справи", Регіональне відділення Фонду державного майна України по, Харківській, Донецькій та Луганській областях (реорганізовано орендаря), Регіональне відділення Фонду державного майна України по Львівській, Закарпатській та Волинській областях, Другий апеляційний адміністративний суд, Центрально-Західне міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Хмельницький), Західне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України, ПАТ "Державний ощадний банк України", ПАТ "ВФ Україна" та інші.

Політика управління заставним майном

Національний банк надає кредити банкам під забезпечення у вигляді цінних паперів, нерухомого майна, майнових прав за кредитними договорами банків, депозитів, інших видів застави.

Детальнішу інформацію щодо видів забезпечення та покриття ними кредитів, наданих банкам, наведено в примітці 10 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Згідно з договорами застави заставне майно залишається в управлінні та зберігається у боржників до часу звернення на нього стягнення з метою погашення заборгованості банку, якщо боржник не виконує свої зобов'язання за кредитним договором.

Погашення заборгованості за непрацюючими кредитами, наданими банкам, здійснювалося шляхом погашення за рахунок коштів, отриманих від продажу застави, а також за рахунок набуття заставного майна у власність Національного банку.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк здійснює набуття з метою покриття заборгованості Національного банку будь-яких прав та активів за умови їх відчуження в найкоротший строк. Зазначені об'єкти не використовуються в господарській діяльності.

Національний банк здійснював управління 53 набутими земельними ділянками загальною площею 200,6 га та 5 набутими об'єктами нерухомого майна загальною площею 37 078 кв. м (у тому числі земельною ділянкою площею 0,5883 га під набутою у власність будівлею).

3.4. Інтелектуальні ресурси

Інтелектуальні ресурси включають нематеріальні активи, що базуються на знаннях.

Національний банк використовує такі види інтелектуальних ресурсів:

- нематеріальні активи (програмне забезпечення, як придбане, так і самостійно розроблене, ліцензії, сайти, інформація та бази даних, авторські права, права користування тощо);
- організаційні ресурси – знання, дослідження та бази знань, накопичені в Національному банку, системи, процеси та процедури.

Нематеріальні активи Національного банку, які визнані та представлені у Консолідованому звіті про фінансовий стан як активи, включають переважно програмне забезпечення зовнішніх розробників та ліцензії на право користування програмними продуктами, які мають кінцевий термін використання та призводять до витрат,

3.5. Соціально-репутаційні ресурси

Соціально-репутаційні ресурси включають інститути та відносини в межах спільнот і між групами зацікавлених сторін та іншими групами, здатність ділитися інформацією з метою збільшення індивідуального та колективного достатку

Національний банк використовує такі види соціально-репутаційних ресурсів:

- цінності Національного банку, кодекс етики працівників та норми поведінки, у тому числі антикорупційні;
- взаємовідносини із стейкхолдерами (зацікавленими сторонами)
- нематеріальні активи, пов'язані з репутацією та брендом;
- соціальні ліцензії на роботу – законодавчо надані права на виконання основних функцій Національного банку.

Соціально-репутаційні ресурси не визнаються в Консолідованому звіті про фінансовий стан, оскільки не задовольняють критеріїв їх визнання як об'єктів фінансових звітів. Однак для їх розроблення та супроводження Національний банк несе витрати, які визнаються в Консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід переважно як адміністративно-господарські та інші витрати.

Інформацію про відчуження Національним банком у рахунок погашення заборгованості за кредитами та набуття у власність такого виду майна наведено в частині 4 цього звіту.

що визнаються в Консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід переважно як адміністративно-господарські та інші витрати.

Програмне забезпечення власної розробки, розроблена Національним банком офіційна сторінка, бази даних, права користування земельними ділянками державної власності не задовольняють критеріям їх визнання як активів, а тому не визнаються у Консолідованому звіті про фінансовий стан. Однак для їх розроблення та супроводження Національний банк несе витрати, які визнаються в Консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід.

Детальну інформацію про розвиток досліджень у Національному банку, модернізацію систем звітності і розвиток відкритих даних, розвиток IT-технологій, безпеку інформації та кіберзахист наведено в частині 4 цього звіту.

Кодекс етики

Кодекс етики працівника Національного банку (далі – Кодекс) затверджений у 2016 році з метою посилення інституційної спроможності Національного банку.

Положення Кодексу поширюються не лише на працівників, а й на постачальників, консультантів, стажистів, які проходять стажування, та інших осіб, які співпрацюють з Національним банком.

Кодекс разом із цінностями Національного банку є фундаментальними складовими, на яких ґрунтується корпоративна культура Національного банку, необхідна для реалізації місії та досягнення візії Національного банку.

Кодексом регламентуються правила поведінки щодо:

- щоденних робочих стосунків між працівниками;
- дотримання Конституції України, законодавства України, нормативно-правових і розпорядчих актів Національного банку;
- захисту та збереження активів Національного банку;
- дотримання конфіденційності інформації;
- захисту навколишнього середовища та ефективності використання природних ресурсів у роботі;
- пріоритизації інтересів суспільства та держави;

- відповідальності за виконання поставлених завдань та цілей працівниками;
- взаємодії з державними установами, банками та іншими фінансовими установами;
- прийняття рішень, стандартів комунікацій, взаємодії з засобами масової інформації;
- поведінки та взаємодії з іншими користувачами соціальних мереж, поширення інформації та її викривлення;
- конфлікту інтересів, політичної активності, діяльності поза межами Національного банку, протидії корупції та правил прийняття подарунків тощо.

Антикорупційна політика

Політика Національного банку щодо запобігання корупції ґрунтується на принципах добросовісності на публічній службі, формування “нульової толерантності” до будь-яких проявів корупції, невідворотності покарання за корупційні або пов’язані з корупцією правопорушення, прозорості та відкритості діяльності.

У 2020 році робота із запобігання корупції здійснювалася відповідно до вимог антикорупційного законодавства та Антикорупційної програми Національного банку України на 2020–2021 роки, затвердженої рішенням Правління Національного банку.

Національний банк на постійній основі здійснює такі заходи, спрямовані на запобігання, виявлення, усунення та протидію корупції:

- застосування принципу колегіальності в разі прийняття важливих рішень;
- регламентація процесів діяльності підрозділів Національного банку;
- контроль за дотриманням працівниками Національного банку антикорупційних обмежень, вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог законодавства у сфері запобігання корупції;
- проведення періодичної оцінки корупційних ризиків у діяльності Національного банку та реалізація заходів щодо усунення (мінімізації) виявлених корупційних ризиків;
- перевірка відомостей стосовно осіб, які претендують на зайняття посад посадових осіб Національного банку;
- контроль за своєчасністю подання посадовими особами Національного банку декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- проведення службових розслідувань і перевірок та вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень;
- проведення серед працівників Національного банку роз’яснювальної роботи щодо положень антикорупційного законодавства, надання методичної та консультаційної допомоги з питань

додержання законодавства щодо запобігання корупції;

- формування у працівників Національного банку культури повідомлення про можливі факти корупційних або пов’язаних з корупцією правопорушень, надання методичної допомоги та консультацій щодо здійснення таких повідомлень;
- здійснення інших заходів, визначених вимогами антикорупційного законодавства.

Організація охорони праці

Основним принципом діяльності Національного банку є пріоритет життя і здоров’я працівника під час досягнення виробничих та економічних результатів.

Основними принципами організації охорони праці в Національному банку є:

- створення та підтримка безпечних і нешкідливих умов праці, забезпечення пріоритету життя та здоров’я працівників під час виробничої діяльності;
- організація охорони праці відповідно до напрямів Державної політики в галузі охорони праці;
- забезпечення безперервності та ефективності функціонування системи управління охороною праці та реалізації конституційного права працівників на охорону їхнього життя і здоров’я під час трудової діяльності;
- підвищення рівня промислової безпеки за рахунок впровадження прогресивних технологій та обладнання, досягнень науки і техніки, засобів механізації та автоматизації виробництва, що відповідають вимогам ергономіки;
- організація і проведення контролю за умовами праці на відповідність вимогам державних нормативно-правових актів з охорони праці.

Національним банком постійно проводиться робота зі створення безпечних умов праці. Проводяться позапланові засідання Атестаційної комісії та організуються лабораторні дослідження умов праці з метою визначення наявності перевищення допустимих нормативів небезпечних та шкідливих факторів.

Упроваджена відповідальність за проведення робіт/експлуатацію обладнання підвищеної небезпеки.

Національним банком упроваджено та застосовується:

- внутрішнє спеціальне навчання з питань охорони праці за дев’ятьма тематичними програмами та Програмою пожежно-технічного мінімуму для працівників підрозділів центрального апарату Національного банку, які виконують роботи підвищеної небезпеки (у тому числі і підвищеної пожежної небезпеки);
- інструктажі з питань охорони праці та пожежної безпеки (вступні та на робочих місцях) для

- працівників підрозділів центрального апарату Національного банку;
- затверджено інструкції з охорони праці;
- затверджено та застосовується перелік робіт, які виконуються по нарядам-допускам;
- забезпечення працівників Національного банку засобами колективного та індивідуального захисту, спеціальним робочим одягом та спецвзуттям.

- турбота про здоров'я працівників-членів Профспілки, зокрема у зв'язку з COVID-19 ;
- заходи, пов'язані із запобіганням нещасним випадкам. Підписано колективний договір на 2018–2023 роки;
- співпраця з адміністрацією Національного банку щодо пом'якшення несприятливих наслідків звільнень.

Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку (далі – КНПФ)

Детальну інформацію про відносини Національного банку із КНПФ зазначено в примітці 1 Консолідованої фінансової звітності Національного банку за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року.

Метою існування КНПФ є залучення до роботи в системі Національного банку висококваліфікованих фахівців, зменшення плинності кадрів, створення гідної підтримки для учасників після їх виходу на пенсію, а його діяльність спрямована виключно на акумулювання пенсійних внесків з подальшим управлінням активами та здійсненням пенсійних виплат учасникам КНПФ.

Національний банк, як соціально відповідальний роботодавець, забезпечує своїх працівників пенсійного віку стабільними виплатами.

Система добровільного медичного страхування

З метою додаткової мотивації персоналу, захисту здоров'я та працездатності своїх працівників Національний банк здійснив закупівлю послуг з добровільного медичного страхування працівників Національного банку та членів Ради Національного банку.

Додатково, за сприяння страхової компанії у межах системи сукупної винагороди Total Rewards застрахованим працівникам Національного банку була надана можливість скористатись новим бенефітом, спрямованим на задоволення потреб в безпеці, захищеності та самореалізації: відвідати вебінар від психолога, прослухати відео поради від спеціалістів, а також записатись на безкоштовні індивідуальні консультації.

Програма почала діяти з липня 2020 року. За час дії програми було проведено 94 індивідуальні консультації (29 співробітника).

Інформацію про показники, пов'язані із турботою про здоров'я працівників, наведено в частині 4 цього звіту.

Первинна профспілкова організація працівників Національного банку (далі – Профспілка)

Соціальними ініціативами Профспілки Національного банку є:

Діяльність Профспілки упродовж 2020 року фокусувалася на таких напрямках роботи:

1. Пропагування здорового способу життя:

- часткова компенсація витрат членів Профспілки та їх дітей (до 16 років) на купівлю путівок на оздоровлення;
- часткова компенсація витрат членів Профспілки на придбання абонементів до спортивних клубів (зокрема клубу Sport Life) та спеціальні ціни на абонементи для близьких родичів;
- підтримка команд Національного банку з футболу, настільного тенісу, марафонського бігу;

2. Розгляд інформації про намічені звільнення працівників:

- розгляд клопотань адміністрації Національного банку про звільнення працівників – членів Профспілки;
- проведення консультацій з адміністрацією Національного банку щодо запобігання звільненням, зведення їх до мінімуму, пом'якшення їх негативних наслідків;
- розроблення заходів щодо мінімізації негативного впливу звільнень на членів Профспілки.

Інформацію про роботу Профспілки в показниках наведено у частині 4 цього звіту.

Бренд Національного банку як роботодавця

В межах реалізації стратегічної цілі “Розробка концепції бренду роботодавця та стратегії його просування” було затверджено ціннісні пропозиції Національного банку України як роботодавця (Employer's Value Proposition EVP, далі – EVP) для різних цільових аудиторій кандидатів на працевлаштування до Національного банку (студенти, молоді фахівці, експерти). Також, розроблено Концепцію бренду Національного банку як роботодавця та синхронізовано зі стратегією корпоративного бренду Національного банку. Після проведення вищевказаного дослідження очікувань різних цільових груп щодо майбутнього місця роботи, на базі EVP були розроблені та затверджені шаблони оголошень для публікації на зовнішніх сайтах пошуку роботи, групах у Facebook, LinkedIn, Telegram каналі Національного банку, сайтах Вищих навчальних закладів та студентських спільнот, а, також, на офіційному сайті Національного банку. Оголошення публікуються у відповідності до критеріїв, мотивів вибору майбутнього роботодавця.

З метою забезпечення розвитку бренда роботодавця Національного банку шляхом організації та супроводження стажування та практики студентів, участі Національного банку в ярмарках вакансій, інших заходах та проектах, націлених на популяризацію та просування бренду роботодавця, упродовж 2020 року проведено роботу з пошуку інтелектуально і творчо обдарованої молоді, здатної ефективно працювати в Національному банку.

Було залучено 43 стажери, 12 практикантів з числа студентів закладів вищої освіти України.

Після успішного проходження стажування 7 стажистів були прийняті на роботу до Національного банку.

У лютому 2020 року було організовано проведення зустрічі з молодіжною організацією “Фундація регіональних ініціатив” з екскурсією по будівлі Національного банку та Державної скарбниці України; проведено лекцію для студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка та екскурсію по будівлі Національного банку.

У березні 2020 року взято участь у ярмарці вакансій в онлайн фесті STUD-FEST “IMPULSE”.

3.6. Природні ресурси

До природних ресурсів належать поновлювальні та неоновлювальні природні ресурси та процеси, які дають змогу надавати послуги, а саме: повітря, вода, земля, корисні копалини та ліси; біологічне різноманіття та здоров'я екосистеми.

Природні ресурси не є ключовими в діяльності Національного банку, однак за їх використання Національний банк сплачує ресурсні податки та обов'язкові платежі – плату за землю, за використання радіочастотного ресурсу, за викиди в повітря та водні об'єкти, транспортний податок тощо. Національний банк провадить політику охорони навколишнього середовища. Витрати на сплату податків та діяльність, пов'язану з охороною навколишнього середовища, Національний банк визнає в Консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід переважно як адміністративно-господарські та інші витрати.

Національний банк спричиняє відносно незначний вплив на навколишнє середовище. Разом з тим, до структури Національного банку входить відокремлений підрозділ – виробниче підприємство Банкнотно-монетний двір, для якого питання охорони навколишнього середовища потребує більшої уваги.

Банкнотно-монетний двір керується та дотримується в природоохоронній діяльності вимог та положень Політики Банкнотно-монетного двору у сфері охорони праці та навколишнього середовища (далі – Політика).

У грудні 2020 року організовано проведення онлайн лекцій для студентів магістерських програм на теми:

- “Національний банк: роль, стратегія розвитку, візія та місія”;
- “Корпоративне управління в банку”;
- “Практичні аспекти організації корпоративного управління в банках України”.

Також, у 2020 році було організовано декілька змагань для студентів (онлайн формат): у липні 2020 року відбувся фінал кейсу “Коронакриза: НБУ завдає удар у відповідь”; у серпні – фінал змагання “NBU IT Challenge” для студентів ІТ напрямку.

Всі ці проведені заходи надали можливість посилити зацікавленість претендентів на посади у Національному банку, збільшити кількість відгуків на оголошені вакансії та поліпшити впізнаваність бренду Національного банку, як привабливого роботодавця.

У листопаді 2020 року Національний банк виборов перемогу в Премії HR-бренд 2020 Україна у номінації “Держава як роботодавець”.

Діюча на Банкнотно-монетному дворі система екологічного управління відповідає вимогам стандарту ДСТУ ISO 14001:2015, та планується, реалізується, аналізується й удосконалюється на основі ризик-орієнтовного мислення як сукупність взаємопов'язаних процесів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва, раціональне використання природних ресурсів, зниження навантаження на навколишнє середовище в зоні можливого впливу підприємства.

Політика спрямована на реалізацію діяльності Банкнотно-монетного двору – виробництво конкурентоспроможної продукції – банкнот, монет, державних нагород, цінних паперів та іншої продукції, що задовольняє потреби замовників і партнерів Банкнотно-монетного двору з гарантованою стабільною якістю, яка відповідає вимогам державних і міжнародних стандартів.

Шляхи реалізації та досягнення цілей з підвищення енергоефективності підприємства та забезпечення мінімального негативного впливу на навколишнє середовище у сфері охорони навколишнього середовища передбачені Політикою:

- технічне переоснащення виробничого комплексу шляхом впровадження прогресивних технологій, високопродуктивного обладнання та оснащення, інноваційних матеріалів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів, що забезпечують мінімізацію негативного

- впливу на навколишнє середовище, здоров'я людини та задоволення безпечні умови праці;
- управління істотними екологічними аспектами, що впливають або можуть впливати на стан навколишнього середовища;
- постійний аналіз та вдосконалення діючої системи екологічного управління;
- проведення навчання, підвищення кваліфікації, консультації та залучення працівників до розробки, впровадження та удосконалення системи управління охорони навколишнього середовища.

3.7. Відносини Національного банку із зацікавленими сторонами

Відносини Національного банку із зацікавленими сторонами

Середньострокова Стратегія Національного банку визначала шість клієнтських груп учасників фінансової екосистеми відповідно до їхньої ролі в ній, із якими будує відносини регулятор. Це:

- експерти;
- суб'єкти економічної та фінансової державної політики;
- суб'єкти фінансової діяльності;
- суб'єкти економічної діяльності;
- держава як постачальник послуг;
- громадяни України.

Національний банк взаємодіє з ними на засадах партнерства та прозорості. Центральний банк зацікавлений у ефективній взаємодії з усіма групами клієнтів, оскільки це – передумова для ефективного виконання мандату центрального банку та спосіб створення передумов для сталого економічного зростання в довгостроковій перспективі.

Флагманським заходом Національного банку, яким інституція традиційно відкриває “бізнес-сезон” та формує очікування у відповідності до реальних планів центрбанку, є Щорічна зустріч зі стейкхолдерами. У 2020 році в межах взаємодії з різними групами стейкхолдерів, була проведена Третя Щорічна зустріч Національного банку з клієнтами та партнерами. На заході були присутні 540 гостей – представників міжнародних фінансових організацій та донорів, дипломатичного корпусу, медіа, експертів, бізнес-спільноти, банків, тощо. На Щорічній зустрічі були презентовані Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, Звіт з виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору до 2020 року, а також План дій Національного банку на 2020 рік. Захід передбачав активне залучення аудиторії у форматі сесій запитань та відповідей та проведення опитувань. У такий спосіб було забезпечено відкритий зворотній зв'язок та водночас підзвітність щодо результатів роботи Національного банку у 2019 році.

Взаємодія з експертами

Національний банк продовжує системну та активну взаємодію з експертною спільнотою. Відповідно до отриманих нових повноважень оновлено список стейкхолдерів, яких залучено до участі в робочих зустрічах та професійних дискусіях. Розширено

взаємодію з експертами – представниками небанківського фінансового ринку та представниками громадських об'єднань. Національний банк продовжує працювати над впровадженням кращих міжнародних практик, та залучення експертної спільноти є одним із пріоритетних напрямків розвитку системи інституційних відносин.

Взаємодія з міжнародними партнерами

У 2020 році продовжувалася активна співпраця з нашими постійними партнерами – Національним банком Польщі, Банком Литви, Банком Швеції, Національним банком Грузії, Банком Нідерландів, Банком Канади, Банком Англії, Банком Австрії, Національним банком Бельгії та Федеральним банком Німеччини. Окрім цього, внаслідок розширення повноважень з огляду на “Спліт”-реформу, Національний банк України активізував взаємодію з Центральним банком Вірменії, Комісією фінансового нагляду Польщі (KNF), а також налагодив контакти з Комісією ринку фінансів і капіталу Латвії (FCMC), Страхувим управлінням ОАЕ, Міністерством фінансів Білорусі, Агентством з питань регулювання та розвитку фінансового ринку Казахстану, Австрійським регулятором фінансового ринку (FMA), Федеральним управлінням фінансового нагляду Німеччини (BaFin), Агентством з нагляду за страховим ринком Словенії (AZN).

У 2020 році істотно розширилося число партнерів Національного банку з-поміж міжнародних організацій. Зокрема, було набуто членства у таких організаціях:

- Міжнародна асоціація ринків капіталу (ICMA);
- Міжнародна мережа регуляторів кредитних спілок (ICURN);
- Мережа сталого банкінгу (SBN).

Переведення комунікацій під час пандемії COVID-19 у онлайн формат сприяло значному розширенню міжнародного технічного співробітництва Національного банку. Кількість заходів збільшилась майже на 60%, а число їх учасників зросло майже у півтора рази. Експерти Національного банку дізнавалися про найкращі світові практики та міжнародний досвід в упровадженні монетарної політики, фінансової стабільності, банківському нагляді та регулюванні, статистиці та звітності, роботі платіжних систем, захисті прав споживачів фінансових послуг, ефективних комунікаціях тощо. Окрема увага у 2020 році була приділена вивченню

міжнародного досвіду регулювання небанківських фінансових установ.

Основними міжнародними партнерами Національного банку з розвитку упродовж 2020 року залишалися Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку, Європейський Союз, а також центральні банки та регулятори фінансових ринків інших країн. Національний банк продовжував співпрацю з Агентством з міжнародного розвитку США (USAID), Європейським банком реконструкції та розвитку, Міжнародною фінансовою корпорацією у межах Програми “Фінансова інклюзія задля економічного зростання”, яка фінансується Швейцарською Конфедерацією та Фондом сталого врядування Великобританії, а також з Державним секретаріатом Швейцарії з економічних питань. Національний банк успішно реалізував низку проєктів технічної допомоги з зазначеними партнерами.

Важливим результатом минулого року стало те, що Національний банк став ще активніше ділитися власною експертизою з міжнародними партнерами. Окрім цього, центральний банк України усе частіше виступає майданчиком для міжнародних багатосторонніх конференцій, засідань, круглих столів та двосторонніх експертних заходів і зустрічей з центральними банками інших країн. Протягом 2020 року відбулися 24 такі двосторонні та багатосторонні заходи з обміну досвідом. Зокрема, експерти Національного банку поділилися своїм досвідом з центральними банками 30 країн світу, серед яких Грузія, Казахстан, Туніс, Вірменія, Туреччина та Франція.

Упродовж року Національний банк також активно долучався до процесів, пов'язаних з підвищенням інвестиційної привабливості країни для зарубіжних партнерів: було проведено низку віртуальних зустрічей з міжнародними рейтинговими агентствами – Fitch Ratings, Standard&Poors, Rating&Investment Information, Global Ratings, а також міжнародними інвестиційними фондами.

Співпраця з державними органами України

Національний банк України взаємодіє з органами державної влади, зокрема з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України та профільними міністерствами, а також іншими органами державної влади.

Для збереження активної позиції з удосконалення законодавства України Національний банк:

- взаємодіє з Верховною Радою України та її комітетами, народними депутатами України та їхніми помічниками з питань, що належать до компетенції центробанку;
- надає зауваження та пропозиції до проєктів законів України;
- представляє свою позицію під час роботи над законопроектами в парламентських комітетах.

Результатом активної співпраці з Верховною Радою України у 2020 році стало ухвалення важливих для реформування фінансового сектору законів.

Представники Національного банку постійно беруть участь в роботі комітетів Верховної Ради України. Упродовж 2020 року члени Правління, директори департаментів та службовці Національного банку взяли участь у 15 засіданнях профільного комітету з питань фінансів, податкової та митної політики. Зокрема, два засідання профільного комітету було проведено за участю Голови Національного банку, два засідання – за участю заступників Голови Національного банку, сім засідань – за участю директорів департаментів Національного банку.

Крім того, представники Національного банку на рівні директорів департаментів та профільних фахівців взяли участь у засіданнях інших комітетів Верховної Ради, а саме:

- Комітет з питань економічного розвитку – 2;
- Комітет з питань інтеграції України з Європейським Союзом – 1;
- Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування – 1;
- Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів – 7;
- Комітет з питань антикорупційної політики – 2;
- Комітет з питань аграрної та земельної політики – 1;
- Комітет з питань цифрової трансформації – 1;
- Комітет з питань правової політики – 1;
- Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва – 1

Національний банк виконує свої функції щодо підзвітності Верховній Раді та Президенту, зокрема щорічно подає Президенту України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України:

- до 1 березня поточного року – орієнтовну інформацію про розрахунок частини прогнозованого прибутку до розподілу, яка підлягатиме перерахуванню до державного бюджету, на три наступні роки;
- до 15 березня поточного року – прогнозні монетарні показники і показники валютно-курсової політики (у тому числі обмінний курс гривні у середньому за рік та на кінець року) на три наступні роки;
- до 15 квітня поточного року – уточнену інформацію про розрахунок частини прогнозованого прибутку до розподілу, яка підлягатиме перерахуванню до державного бюджету, на три наступні роки.

Національний банк взаємодіє з Кабінетом Міністрів України та міністерствами з метою досягнення стійкого економічного зростання та цінової стабільності. У 2020 році Національний банк взаємодіяв, зокрема, з:

- Міністерством фінансів та фінансовими регуляторами в межах роботи Ради з фінансової стабільності. Упродовж 2020 року відбулося п'ять засідань Ради;
- Міністерством фінансів у межах роботи Методологічної ради з бухгалтерського обліку та Методологічної ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Упродовж 2020 року відбулося по три засідання кожної із Методологічних рад;
- Міністерством цифрової трансформації у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, розвитку інформаційного суспільства, цифрових навиків та прав громадян;
- Міністерством розвитку економіки з питань оновлення підходів до стимулювання агросстрахування;
- Уповноваженою Верховної Ради України з прав людини в сфері захисту персональних даних громадян, аби забезпечити належний рівень захисту персональних даних громадян під час отримання ними фінансових послуг.

У 2020 році Національний банк уклав меморандуми про взаємодію з Кабінетом Міністрів, Міністерством цифрової трансформації, Уповноваженою Верховної Ради України з прав людини.

Упродовж 2020 року відбулося 13 засідань Ради національної безпеки і оборони України, в яких взяв участь Національний банк в особі Голови. Так, Голова Національного банку Яків Смолій взяв участь у п'яти засіданнях РНБО та Голова Кирило Шевченко взяв участь у восьми засіданнях. Крім того, у минулому році відбулося два засідання Національного координаційного центру кібербезпеки при Раді національної безпеки і оборони України, у яких взяв участь заступник Голови Національного банку України Сергій Холод.

Взаємодія з бізнес-спільнотою (представниками фінансового сектору та суб'єктами економічної діяльності)

Взаємодія Національного банку з бізнес-спільнотою була активною і системною та реалізована у різних форматах. Зокрема, було організовано близько 170 заходів, переважна більшість із яких була проведена в онлайн-форматі, зважаючи на обмежені умови проведення фізичних зустрічей у зв'язку з пандемією. Окрім традиційних форматів взаємодії (виступів на зібраннях бізнес-асоціацій та роботи у їх комітетах, двосторонніх зустрічей та бізнес-сніданків), Національний банк проводив таргетовані кампанії залучення стейкхолдерів.

Зокрема, було проведено серію заходів для компаній-експортерів. Разом з представниками експортно-кредитного агентства та Міністерства економічного розвитку, результатом яких став розроблений комплекс дій спрямований на підтримку підприємств експортної

галузі. Національний банк запровадив зміни до нормативно-правової бази з оцінки кредитних ризиків, що спростило доступ до кредитування для бізнесу.

У межах підготовки оновленого регулювання небанківського фінансового сектору після ухвалення Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг" ("Спліт") було проведено більше 70 зустрічей з відповідними представниками бізнес-спільноти.

У 2020 році набуло чинності нове законодавство з фінансового моніторингу, для забезпечення підтримки профільного департаменту та залучення цільових представників було проведено більше 40 зустрічей із представниками фінансового ринку та бізнес-спільноти.

У партнерстві з Офісом Національної інвестиційної ради започатковано нову ініціативу для покращення взаємодії з представниками інвестиційної спільноти та ознайомлення інвесторів з інформаційними продуктами Національного банку.

Взаємодія з громадянами

Зусилля центрального банку у взаємодії з громадянами були спрямовані на своєчасне інформування простою доступною мовою щодо політики центробанку, а також підвищення фінансової грамотності серед громадян України.

Зокрема, у межах підвищення фінансової грамотності протягом 2020 року відбувались заходи з фінансової обізнаності для різних цільових аудиторій і різного масштабу. Детальна інформація про них розкрита у частині 4.

Робоча група (Комітет) з фінансового розвитку при Раді з фінансової стабільності

Реалізація Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року передбачає створення керівного комітету, в якому беруть участь голови установ-підписантів.

З цією метою Рада з фінансової стабільності на своєму засіданні наприкінці 2019 року ухвалила рішення утворити Робочу групу (Комітет) з фінансового розвитку при Раді з фінансової стабільності.

Основні завдання Робочої групи:

- визначення напрямів та пріоритетів, спрямованих на впровадження Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року;
- сприяння скоординованій реалізації заходів, передбачених Стратегією розвитку фінансового сектору до 2025 року, забезпечення моніторингу ефективності їхньої реалізації;

- розгляд пропозицій щодо планування заходів із розвитку фінансового сектору.

Установче засідання Комітету відбулося 16 січня 2020 року. Під час цього засідання було домовлено про організацію виконання Стратегії та розпочалася робота над запровадженням уніфікованих принципів та форм проектної звітності.

При Комітеті створена комунікаційна платформа за участі представників ринку та профільних експертів. Протягом 2020 року відбулося два засідання консультативної платформи. Під час зустрічей, обговорювалися такі питання:

3.8. Основні ризики

Профіль ризиків Національного банку

Профіль ризиків Національного банку формують фінансові та нефінансові ризики.

До **фінансових ризиків** належать ризики Національного банку, що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами. Фінансові ризики Національного банку поділяються на такі групи:

- фінансові ризики, пов'язані з політикою, яку визначає та здійснює Національний банк (далі – фінансові ризики політики Національного банку), що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами, визнання яких на балансі або поза балансом Національного банку пов'язане з виконанням Національним банком своєї основної функції та інших функцій відповідно до статей 6–7 Закону України “Про Національний банк України”, за винятком пункту 15 статті 7 Закону. До цієї групи, наприклад, належать фінансові ризики, пов'язані із застосуванням Національним банком стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи, операціями з купівлі-продажу іноземної валюти на умовах “своп”, здійсненням валютних інтервенцій, екстреною підтримкою ліквідності банків та викупом державних облігацій;
- фінансові ризики міжнародних (золотовалютних) резервів України;
- фінансові ризики, пов'язані з управлінням пенсійними активами Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку України;
- інші фінансові ризики.

Кожна група фінансових ризиків включає кілька видів ризиків, які визначаються залежно від факторів, що призводять до прояву відповідних ризиків. Зокрема, Національний банк виділяє ризик ліквідності, кредитні та ринкові ризики.

До **нефінансових ризиків** належать ризики Національного банку, що виникають у зв'язку з факторами ризиків нефінансового походження.

- Робота консультативної платформи та Комітету з фінансового розвитку – подальші кроки;
- Розгляд пропозицій для внесення у Стратегію;
- Реалізація Стратегії;
- Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року
- Вплив пандемії COVID-19 на фінансовий сектор України.

За підсумками зустрічей відповідні пропозиції до уточнення Стратегії були подані на розгляд Комітету з фінансового розвитку

Нефінансові ризики Національного банку включають такі види ризиків:

- операційний ризик – потенційна загроза прямих або опосередкованих втрат, що виникає внаслідок невідповідності або невиконання процесів, неправильних дій працівників Національного банку або внутрішніх систем, або через зовнішні події;
- комплаєнс-ризик – ризик застосування до Національного банку санкцій, отримання фінансових збитків або втрат репутації внаслідок невиконання Національним банком, його працівниками вимог законодавства України, нормативно-правових актів, розпорядчих актів Національного банку, у тому числі правил етичної поведінки, правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- стратегічний ризик – імовірність недосягнення стратегічних цілей або неефективного виконання функцій Національного банку внаслідок неправильних стратегічних управлінських рішень та неадекватного реагування на зміни в зовнішньому середовищі Національного банку.

Національний банк враховує потенційний вплив реалізації фінансових та нефінансових ризиків на свою репутацію під час управління цими ризиками, але не виділяє окремо ризик репутації.

Політику управління окремими видами ризиків Національного банку, рівень толерантності до них та ризик-апетит визначено розпорядчими актами Національного банку з питань управління ризиками. Діяльність підрозділів Національного банку здійснюється в межах визначеного ризик-апетиту.

Суттєвих змін у профілі ризиків Національного банку за 2020 рік не відбулося.

Процес управління ризиками

Правління Національного банку забезпечує організацію процесу і системи управління ризиками таким чином, щоб вони відповідали функціям, особливостям, ролі

Національного банку як центрального банку України та особливого центрального органу державного управління, який визначає грошово-кредитну політику України.

Система управління ризиками Національного банку зосереджена на підтримці його інституційної спроможності та незалежності шляхом захисту активів, капіталу та репутації Національного банку, а також на підтримці рівня довіри до Національного банку та до політики, яку він визначає та здійснює.

Система управління ризиками Національного банку ґрунтується на комплексному управлінні ризиками Національного банку як систематичному та безперервному процесі, який здійснюється Правлінням та працівниками Національного банку, починаючи від розроблення стратегії Національного банку, та охоплює всю його діяльність.

Процес управління ризиками Національного банку є безперервним, складовою частиною управління Національним банком на всіх організаційних рівнях, вбудованою в корпоративну культуру і щоденну діяльність Національного банку. Цей процес спрямований на виявлення подій, які можуть негативно вплинути на діяльність Національного банку, управління ризиками, пов'язаними з цими подіями, у межах установленого ризик-апетиту для забезпечення виконання Національним банком його функцій та досягнення поставлених перед ним цілей.

Процес управління ризиками Національного банку включає такі взаємопов'язані складові:

- внутрішнє середовище та культура управління ризиками;
- обставини (контекст) управління ризиками;
- виявлення подій, які можуть негативно вплинути на діяльність Національного банку;
- оцінка ризиків;
- заходи у відповідь на ризики (реагування на ризики);
- контрольна діяльність;
- інформація, комунікації та звітування;
- моніторинг і перегляд системи управління ризиками.

Політика управління фінансовими ризиками Національного банку поширюється на всі активи та зобов'язання Національного банку (як балансові, так і позабалансові).

Політика управління операційними ризиками Національного банку поширюється на всі процеси та проекти Національного банку.

Процес управління операційними ризиками включає такі етапи:

- попередження операційних ризиків;
- ідентифікація операційних ризиків;

- оцінювання (вимірювання) та аналіз операційних ризиків;
- моніторинг операційних ризиків та звітність;
- розроблення заходів управління операційними ризиками;
- реалізація (застосування) розроблених заходів щодо управління операційними ризиками;
- оцінка результатів реалізації (застосування) та контроль за розробленими заходами з управління операційними ризиками.

З метою підвищення культури управління операційними ризиками, поглиблення обізнаності керівників та працівників Національного банку проводяться регулярні навчальні заходи.

Система внутрішнього контролю

У Національному банку впроваджено єдиний та структурований підхід і вимоги щодо здійснення внутрішнього контролю з метою забезпечення ефективного виконання функцій Національного банку, стабільної та безперервної його діяльності, взаємодії підрозділів Національного банку на всіх організаційних рівнях і впровадження корпоративної культури щодо організації та розвитку системи внутрішнього контролю Національного банку.

Система внутрішнього контролю та система управління ризиками Національного банку є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими системами, що мають узгоджені цілі та ґрунтуються на **концепції “трьох ліній захисту”**.

Підрозділи Національного банку виконують функції **“першої лінії захисту”**, є власниками всіх ризиків, що виникають у сфері їх відповідальності, відповідають за виявлення, оцінювання, ужиття управлінських заходів та звітування щодо таких ризиків.

Управління фінансових та операційних ризиків виконує функції **“другої лінії захисту”** та відповідає за:

- методичну, координаційну та організаційну підтримку процесу управління ризиками в Національному банку;
- контроль, моніторинг та незалежний аналіз ризиків на рівні “другої лінії захисту” Національного банку;
- щорічну оцінку профілю ризиків Національного банку та звітування щодо ризиків Національного банку Правлінню та іншим колегіальним органам Національного банку.

Департамент внутрішнього аудиту виконує функції **“третьої лінії захисту”**.

Управління безперервністю діяльності

З метою управління безперервністю діяльності Національного банку:

- проводиться тестування та налаштування резервних робочих місць працівників у межах реалізації Загального плану забезпечення безперервної діяльності Національного банку та Плану відновлення ІТ-ресурсів після збоїв;
- проводиться щорічна процедура аналізу впливу негативних факторів на процеси Національного банку та безперервну роботу його підрозділів;
- оновлюються плани із забезпечення безперервної діяльності Національного банку;
- проводиться щорічне навчання з питань безперервності діяльності.

Інформація про етапи процесів управління фінансовими ризиками, заходи, яких Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, та їх детальну оцінку наведено в примітках 22–27 Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Частина 4. Огляд ключових показників

4.1. Огляд ключових показників

Національний банк складає фінансову звітність з використанням принципів та підходів Міжнародних стандартів фінансової звітності, затверджених Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – МСФЗ), з 1998 року, а в повній відповідності до МСФЗ – починаючи з 2012 року.

Фінансова звітність Національного банку – консолідована фінансова звітність Національного банку, складена відповідно до МСФЗ, Законів України “Про Національний банк в Україні” та “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо складання фінансової звітності.

Станом на кінець 2020 року валюта балансу Національного банку зросла на 26% та сягнула 1 332 мільярдів гривень.

Протягом 2020 року Національний банк продовжував виконувати свої функції як центрального банку країни, що формує відповідний профіль активів, зобов’язань та власного капіталу.

Основними статтями активів Національного банку є:

- цінні папери нерезидентів;
- цінні папери України;
- кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах.

Основними статтями зобов’язань Національного банку є:

- банкноти та монети в обігу;
- зобов’язання перед МВФ;
- депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком.

Графік 1. Склад та динаміка активів і пасивів Національного банку у 2019–2020 роках, млн грн

Упродовж 2020 року в активах і зобов'язаннях Національного банку відбулись такі зміни.

Зросли міжнародні резерви, що є результатом активної політики Національного банку з їх нарощення.

Загалом міжнародні (золотовалютні) резерви зросли на 15% – з 25,3 мільярда доларів США на кінець 2019 року до 29,1 мільярда доларів США станом на кінець 2020 року.

Це збільшення було спричинене надходженнями на користь Уряду у сумі 12,4 мільярди доларів США, в т.ч. від розміщення ОВДП в сумі 4,9 мільярда доларів США, розміщення ОЗДП в сумі 3,1 мільярда доларів США, отримання траншу від МВФ за програмою SBA на 2,1 мільярда доларів США та інших міжнародних кредиторів в сумі 2,3 мільярда доларів США.

На збільшення міжнародних резервів також мали вплив інші чинники – позитивне сальдо валютних інтервенцій Національного банку на суму 1,0 мільярд доларів США, зміна ринкової вартості фінансових інструментів, курсу гривні до іноземних валют тощо.

На зменшення міжнародних резервів впливали виплати Уряду за зовнішніми та внутрішніми зобов'язаннями та погашення боргу перед МВФ.

Основними фінансовими інструментами протягом року у процесі управління міжнародними (золотовалютними) резервами України були цінні папери (збільшення цінних паперів нерезидентів на 11,4% в еквіваленті доларів США), випущені нерезидентами, короткострокові депозити в банках-нерезидентах, кошти на кореспондентських рахунках в іноземних банках (збільшення коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах становить 12,5% в еквіваленті доларів США).

Основна стаття активів Національного банку, номінованих у національній валюті, – цінні папери України, портфель яких у 2020 році зменшився на 11,8 мільярда гривень, або на 3,4%, та становив 335 мільярдів гривень. У зв'язку з цим, а також з огляду на зростання обсягів активів, що формують міжнародні резерви, частка цінних паперів України у валюті балансу знизилася та становила 25,2% у 2020 році порівняно з 32,7% у 2019 році. 99,6% усіх цінних паперів України становлять цінні

папери, що утримуються з метою отримання грошових потоків згідно з умовами випуску та обліковуються за амортизованою собівартістю.

Кредитний портфель Національного банку збільшився у 4,8 рази головним чином за рахунок обсягів кредитів, наданих банкам шляхом проведення тендерів Національним банком. При цьому основна частина приросту пов'язана з упродовженням інструментів довгострокового кредитування. Так, валова балансова вартість кредитів (власне заборгованість) збільшилася майже на 52 мільярди гривень – до 104 мільярдів гривень, з них 48,4 мільярди – довгострокові кредити. Триває тенденція подальшого повернення кредитів банками, що залишилися працювати на ринку після очищення банківської системи. Валова балансова вартість кредитів таким банкам зменшилася на 9,9 мільярда гривень. Разом з тим зменшилася і сума очікуваних кредитних збитків (сформованих резервів) за кредитами – на 1,1 мільярда гривень. 40,4 % заборгованості, що залишилася непогашеною станом на кінець 2020 року, є проблемною та пов'язана з банками, що виводяться з ринку.

Основні зміни у зобов'язаннях Національного банку, крім зобов'язань перед МВФ, відбулися за статтями:

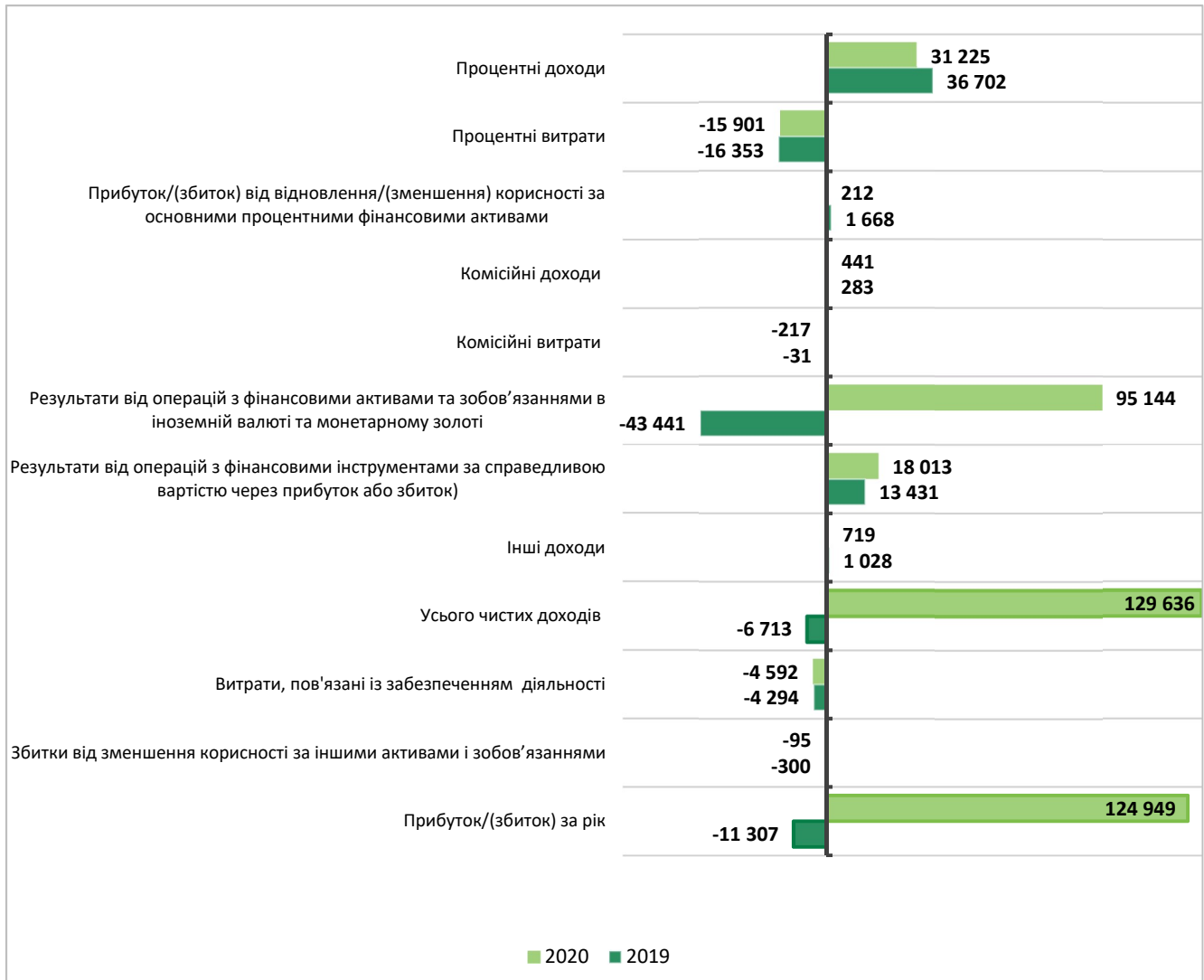
- збільшення банкнот та монет в обігу – на 31%;
- збільшення депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком – на 7,6%;
- збільшення обсягів коштів державних та інших установ – на 81%;
- зменшення зобов'язань з перерахування прибутку до бюджету – на 43%;
- зменшення коштів банків – на 36%.

Фінансові результати

Основними чинниками впливу на прибуток Національного банку є процентні доходи та курсові різниці – результати переоцінки монетарних активів і зобов'язань у зв'язку зі зміною офіційного валютного курсу.

Сума процентних доходів, основним джерелом яких є цінні папери України та кредити, надані банкам, порівняно з 2019 роком зменшилася та становила 31,2 мільярда гривень за одночасного зменшення обсягу цінних паперів України та зниження середньозважених процентних ставок.

Графік 2. Склад та динаміка фінансових результатів Національного банку у 2019–2020 роках, млн грн

Сума процентних витрат зменшилася на 3% та становила в 2020 році 15,8 мільярда гривень передусім за рахунок зменшення витрат за зобов'язаннями перед МВФ, за якими сплачуються проценти. Разом з тим відбулося збільшення витрат за депозитними сертифікатами Національного банку, що пов'язане зі збільшенням обсягів, незважаючи на зниження середньозважених процентних ставок з 12,73% у 2019 році до 5,68% у 2020 році.

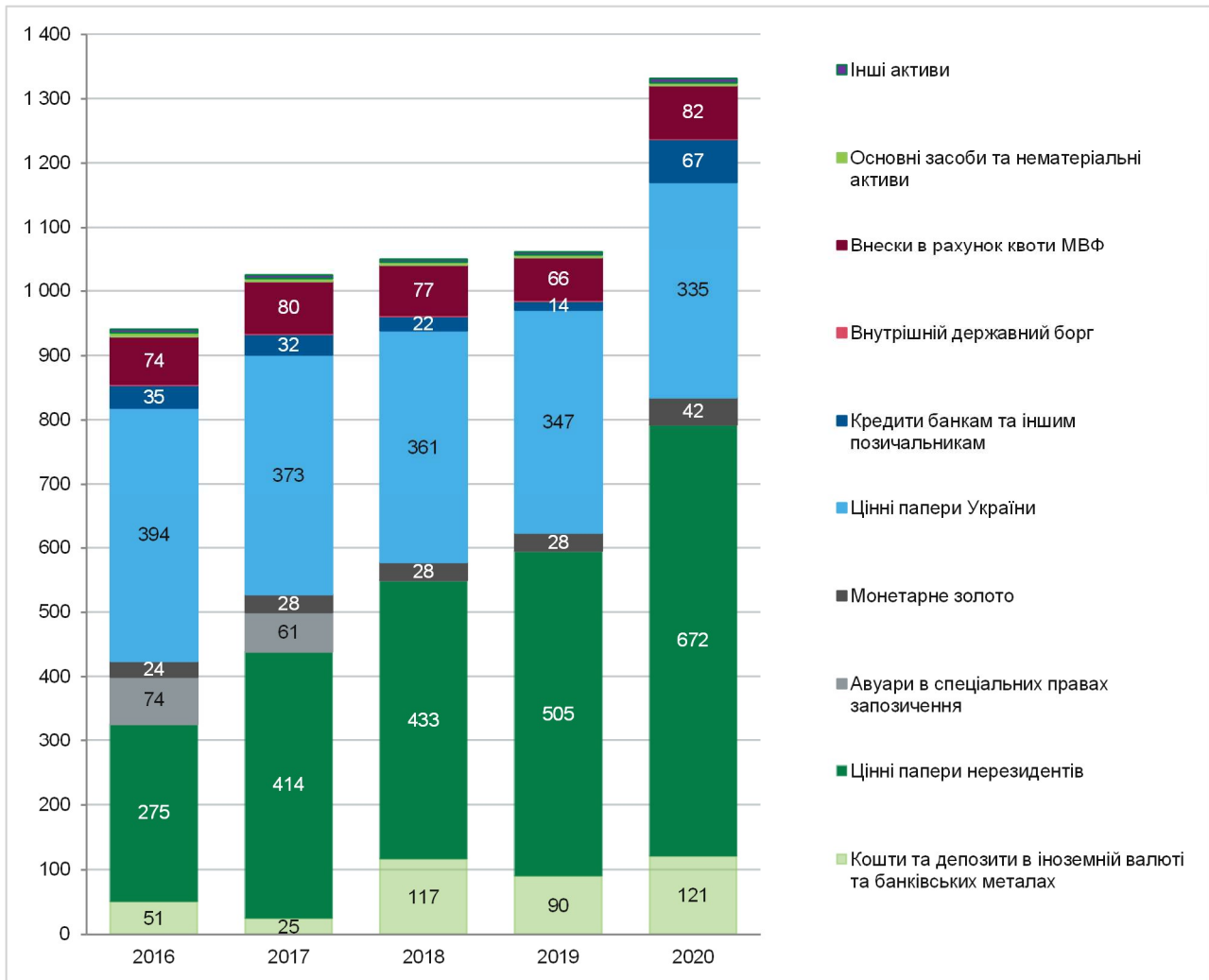
У 2020 році продовжилося розформування Національним банком резервів під знецінення кредитів, наданих банкам. Загалом сума зменшення витрат (позитивний результат) у зв'язку з відновленням корисності або погашенням заборгованості за основними процентними фінансовими активами становить 212 мільйонів гривень (у 2019 році – 1 668 мільйонів гривень).

У цілому сума чистих процентних доходів (з урахуванням відновлення корисності) становила у 2020 році 15,5 мільярдів гривень, що на 29% нижче, ніж у 2019 році.

Традиційно зміни валютних курсів суттєво впливають на результати діяльності Національного банку після запровадження режиму гнучкого обмінного курсу. Так, у 2020 році результат від зміни валютних курсів був позитивним та становив 95,1 мільярда гривень (у 2019 році результат від зміни валютних курсів був негативним та становив 43,4 мільярда гривень).

Адміністративні та інші витрати Національного банку збільшилися на 7,1% – з 4 294 мільйонів гривень (у 2019 році) до 4 592 мільйонів гривень (у 2020 році). У 2020 році відбулося формування забезпечень за судовими позовами на суму 92 мільйони гривень (у 2019 році – 119 мільйонів гривень).

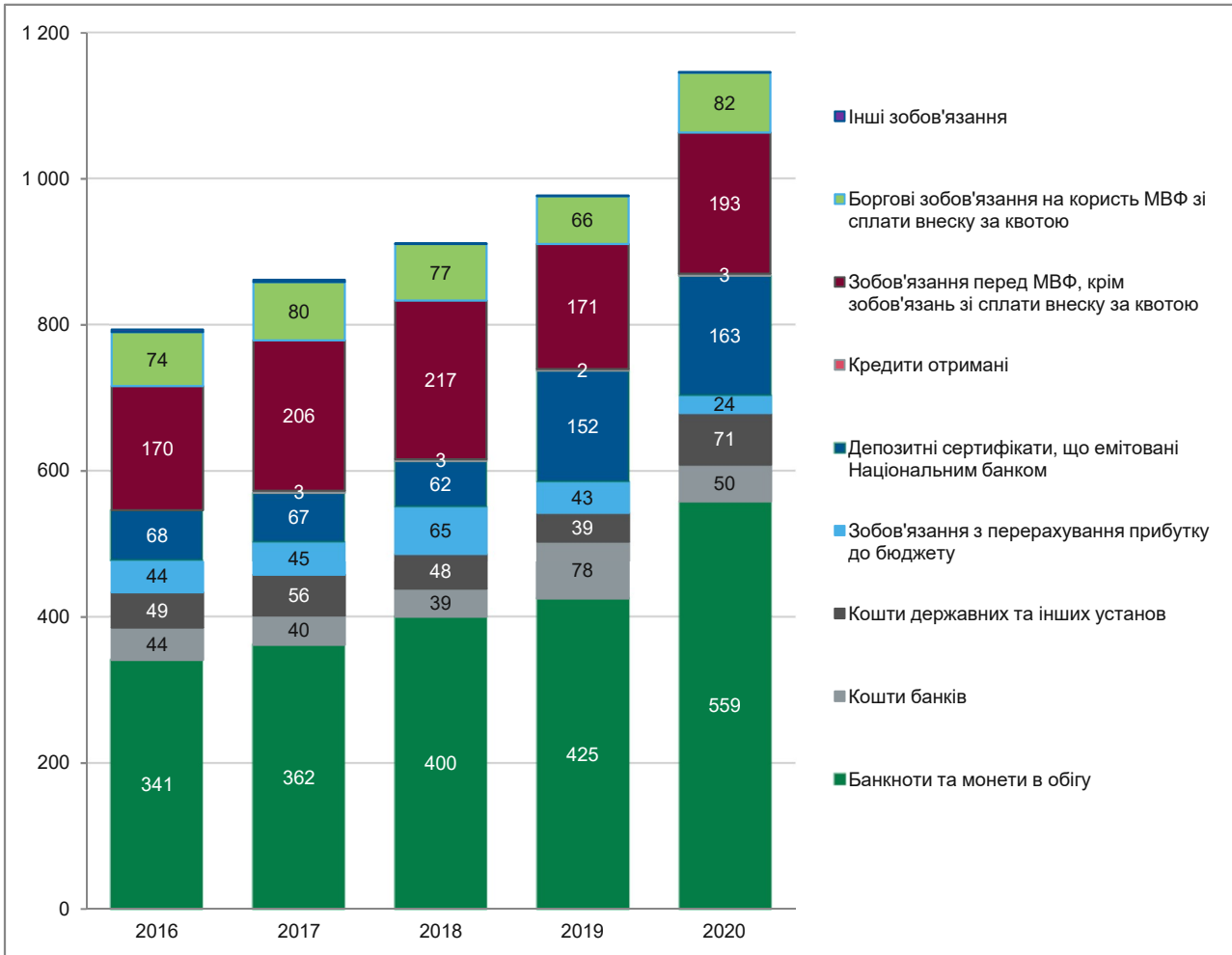
Графік 3. Структура та динаміка активів Національного банку за 2016–2020 роки, млрд грн

Загалом структура активів за останні п'ять років змінювалася у бік нарощення цінних паперів нерезидентів, інших складових міжнародних резервів, зменшення портфеля цінних паперів України, який

представлений переважно державними облігаціями. Портфель кредитів банкам збільшився у 2020 році вперше за останні п'ять років.

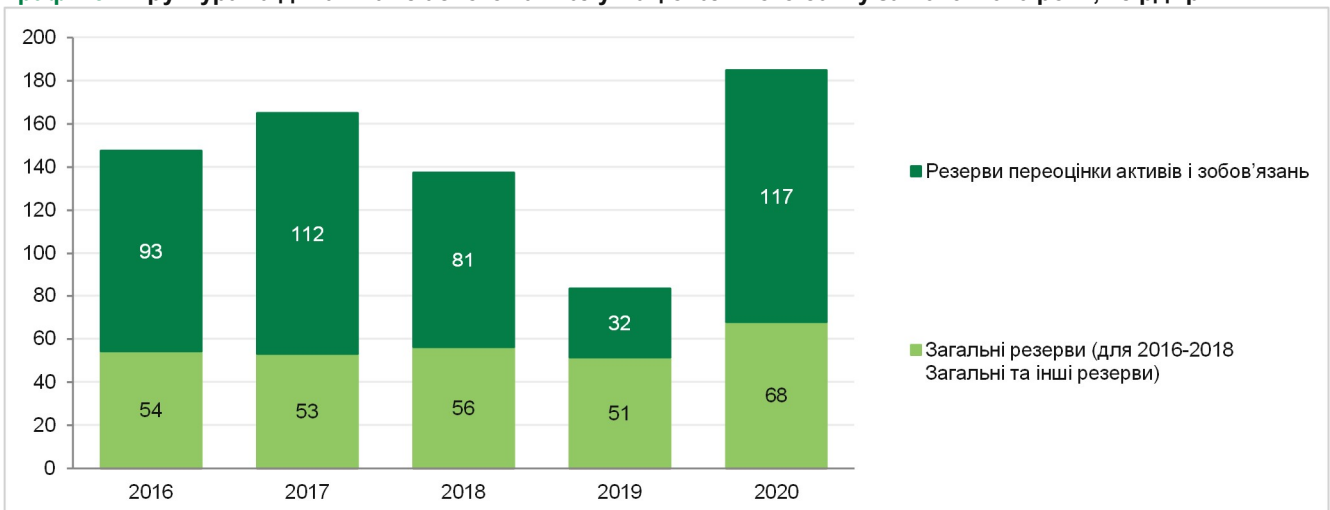
Графік 4. Структура та динаміка зобов'язань Національного банку за 2016–2020 роки, млрд грн

Загалом структура зобов'язань за останні п'ять років майже не змінювалася.

Суттєву частину зобов'язань Національного банку становлять банкноти та монети в обігу, зобов'язання перед МВФ та депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком.

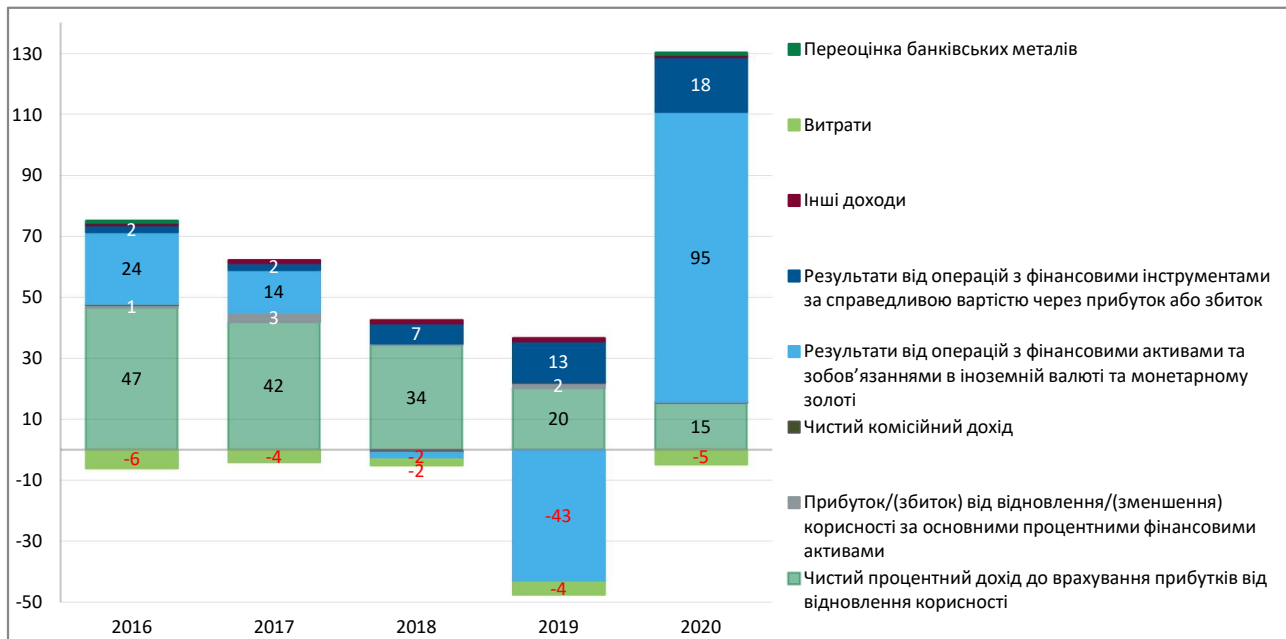
Графік 5. Структура та динаміка власного капіталу Національного банку за 2016–2020 роки, млрд грн

Власний капітал Національного банку, що являє собою залишкову вартість активів після вирахування всіх зобов'язань, формується переважно не за рахунок внесків держави. Він складається з відкладених нереалізованих результатів переоцінки активів і

зобов'язань Національного банку, у тому числі в результаті змін валютного курсу, та частини прибутку, залишеної в Національному банку відповідно до законодавства як загальні резерви.

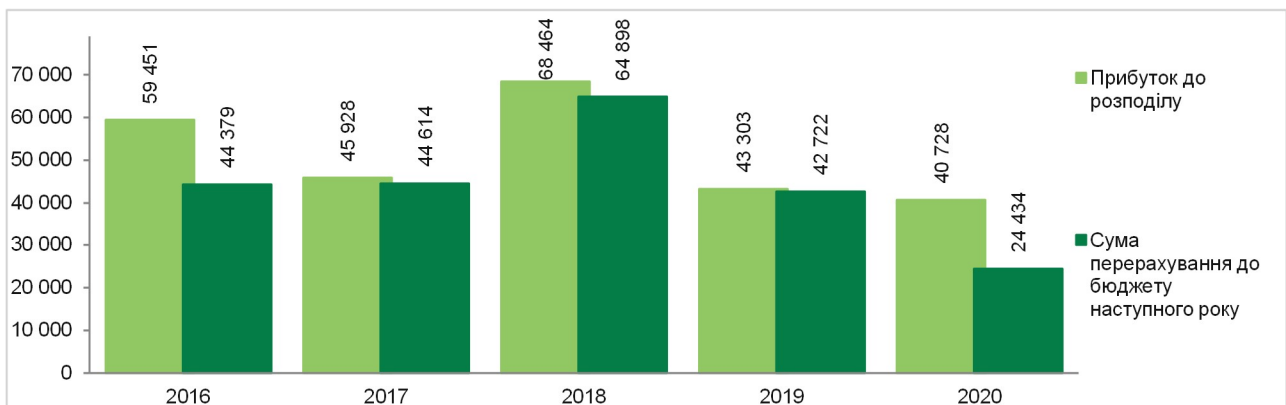
Графік 6. Структура та динаміка доходів і витрат Національного банку за 2016–2020 роки, млрд грн

У структурі фінансових результатів Національного банку традиційно ключовою статтею є чистий процентний дохід. Суттєвий вплив на фінансовий результат чинить також

результат зміни валютних курсів у зв'язку з дією режиму гнучкого валютного курсу та значною часткою валютних статей у балансі Національного банку.

Графік 7. Перерахування Національним банком коштів до Державного бюджету України за 2016–2020 роки, млн грн

Розрахунки з Державним бюджетом України

У 2020 році сума перерахувань до Державного бюджету України становила 42,7 мільярда гривень, а станом на 31 грудня 2020 року визнане зобов'язання зі сплати частини

прибутку до Державного бюджету України за 2020 рік в сумі 24,4 мільярда гривень.

Решта прибутку Національного банку, що передбачена для розподілу, у сумі 16,3 мільярда гривень спрямовуватиметься на формування загальних резервів

Національного банку після затвердження річної фінансової звітності Радою Національного банку.

Детальна інформація щодо змін облікової політики міститься в примітці 4 розділу II.1 “Фінансові інструменти”, щодо визначення прибутку до розподілу,

зобов'язань з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України та формування загальних резервів Національного банку – в примітці 29 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

4.2. Огляд інших показників

4.2.1. Фінансові ресурси

Адміністративні витрати Національного банку

Національний банк проводить свою діяльність у межах кошторису адміністративних витрат, який складається на плановий рік та затверджується Радою Національного банку.

Дані щодо основних статей кошторису адміністративних витрат на 2020 рік та планові дані на 2021 рік наведені у таблиці.

Адміністративні витрати Національного банку (з урахуванням витрат Розрахункового центру) на 2020 – 2021 роки

	План на 2020 рік (переглянутий)	Фактичне виконання у 2020 році	Відсоток виконання плану в 2020 році	План на 2021 рік
	(у мільйонах гривень)			
Витрати на утримання персоналу	2 099	2 049	98%	2 372
Адміністративно-господарські та інші витрати	1 103	521	47%	651
Амортизаційні відрахування	226	203	90%	224
Усього адміністративних витрат	3 428	2 773	81%	3 247
Відрахування до резервів за активами та інші відрахування	(663)	(111)	17%	10
Інвестиції у створення та розвиток матеріально-технічної бази для забезпечення діяльності банку	567	251	44%	694

Наведені дані свідчать про те, що Національний банк працює в межах запланованих адміністративних витрат, забезпечуючи економію ресурсів. Це відповідає меті Національного банку з ощадливого та ефективного використання державних ресурсів у межах сьомої стратегічної цілі – сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк.

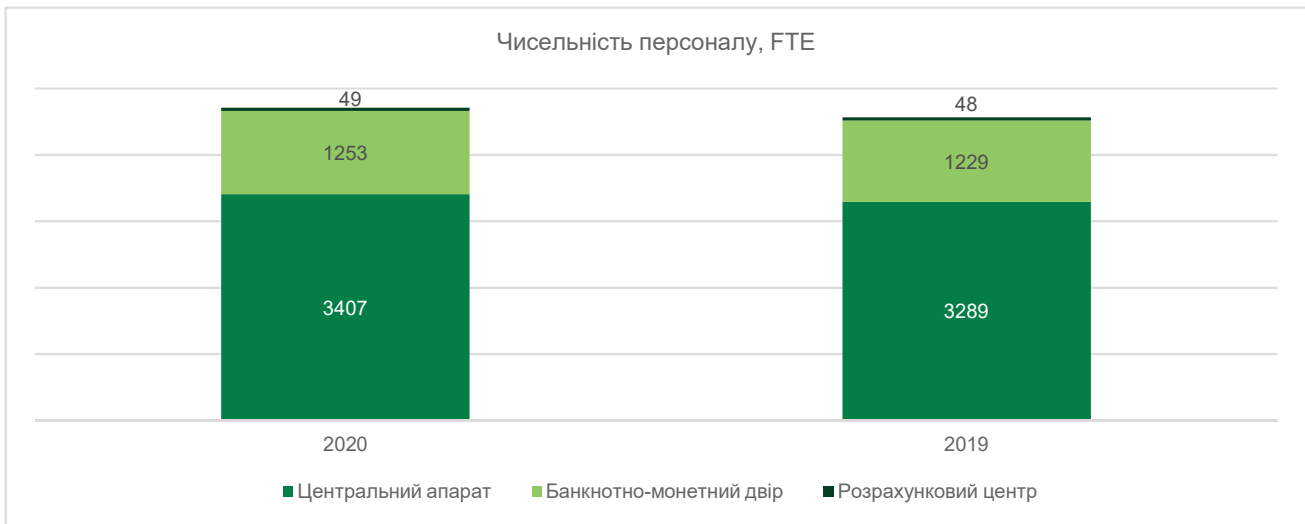
Так, за результатами 2020 року адміністративні витрати у середньому на 19% менше від запланованих витрат. У 2020 році відбулося розформування резервів у обсягах менших, ніж були заплановані. Це, головним чином, пов'язано з розформуванням значної частини запланованих на 2020 рік резервів у 2019 році.

Відповідно, протягом 2020 року до планових показників кошторису адміністративних витрат за розділом “Відрахування до резервів за активами та інші відрахування”, відповідно до діючої у Національному банку процедури, були внесені зміни (планова сума розформування на 2020 рік була зменшена).

Також, залишилася неосвоєною значна частина коштів, запланованих під розвиток матеріально-технічної бази Національного банку. Це, головним чином, пов'язано із впливом карантинних обмежень та перенесенням строків реалізації/закриття окремих проектів та заходів.

4.2.2. Людські ресурси

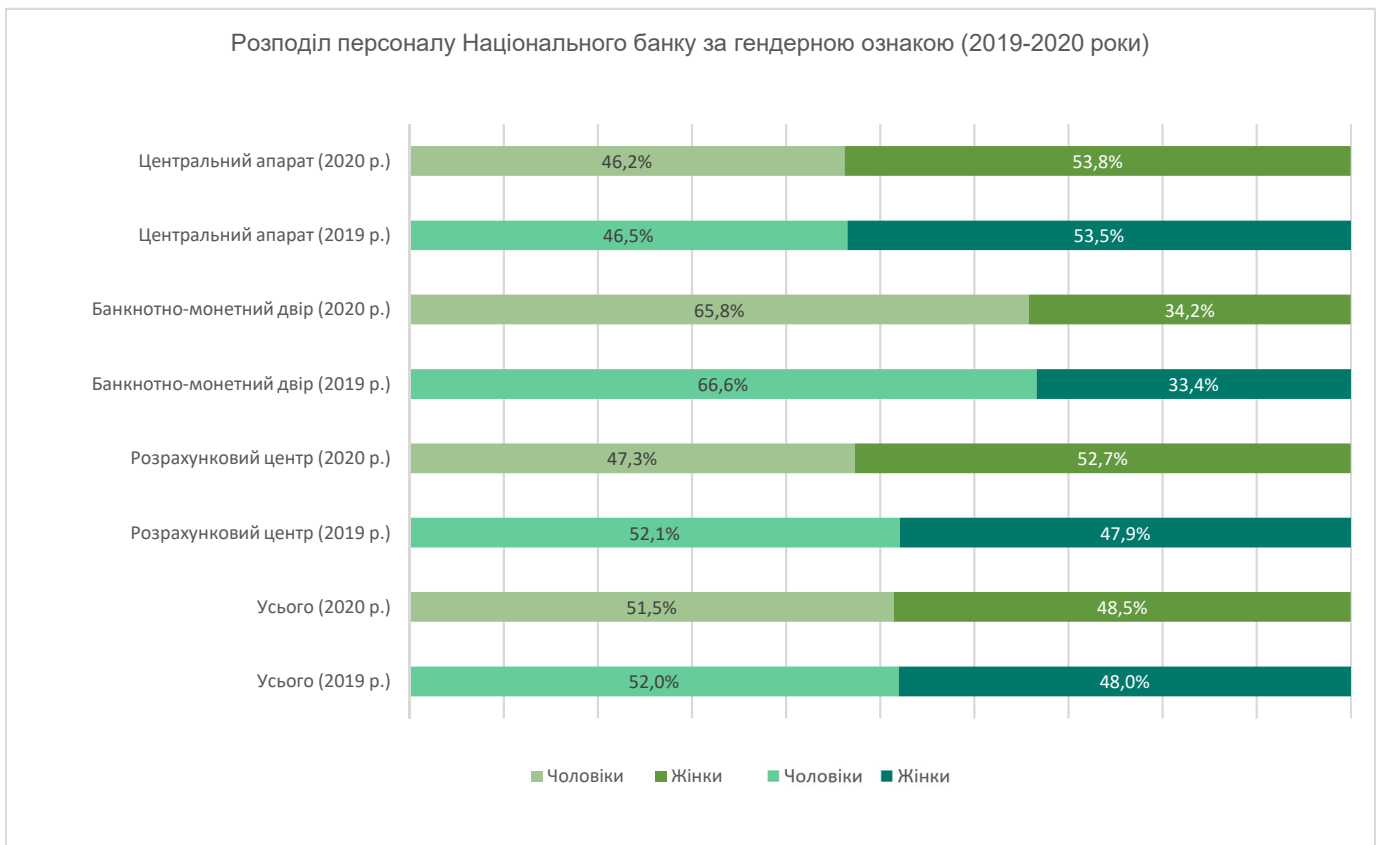
Чисельність персоналу на 31 грудня 2020 року збільшилась на 3,1 % порівняно з попереднім роком і становить 4 708 FTE (фактично працюючий персонал), станом на 31 грудня 2019 року – 4 566 FTE.

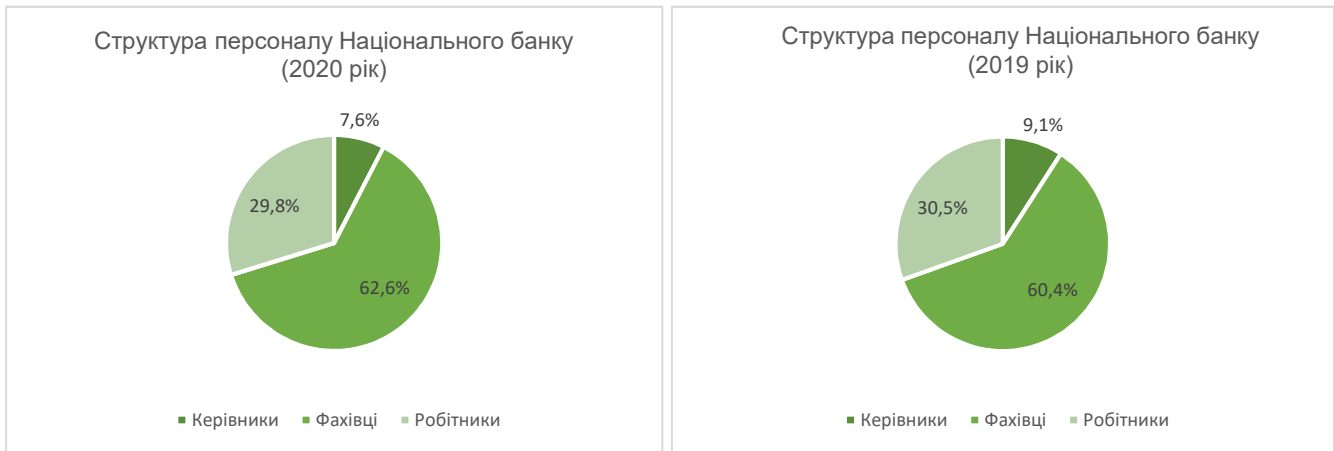
Станом на 31 грудня 2020 року середній вік працівників Національного банку становив 44 роки, середній стаж роботи в Національному банку – 12 років (за останні 4 роки не змінюються). Розподіл персоналу Національного банку за гендерною ознакою такий: у центральному

апараті Національного банку – 53,8% жінок, 46,2% чоловіків; на Банкотно-монетному дворі – 34,2% жінок, 65,8% чоловіків; у Розрахунковому центрі – 52,7% жінок, 47,3% чоловіків

Структуру персоналу Національного банку за гендерною ознакою станом на 31 грудня 2019–2020 років подано таким чином

Структуру персоналу Національного банку за класифікацією професій станом на 31 грудня 2019–2020 років подано таким чином

Інформація про витрати на оплату праці працівників Національного банку у 2020 році наведено в примітці 34 Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

За 2020 рік середній розмір основної заробітної плати (або базової частини винагороди) по центральному апарату Національного банку становить 31 582 гривні, по Банкнотно-монетному двору – 15 740 гривень, по Розрахунковому центру – 31 975 гривень.

Середній розмір заробітної плати, включаючи додаткові виплати (надбавки, премії, доплати, інше), по центральному апарату Національного банку становить 51 983 гривні, по Банкнотно-монетному двору – 21 892 гривні, по Розрахунковому центру – 38 075 гривень.

У 2020 році витрати Національного банку на навчання персоналу становили 2,1 мільйони гривень, з них витрати на навчання за кордоном – 0,2 мільйона гривень (у 2019 році 5,9 та 2,4 мільйона гривень відповідно).

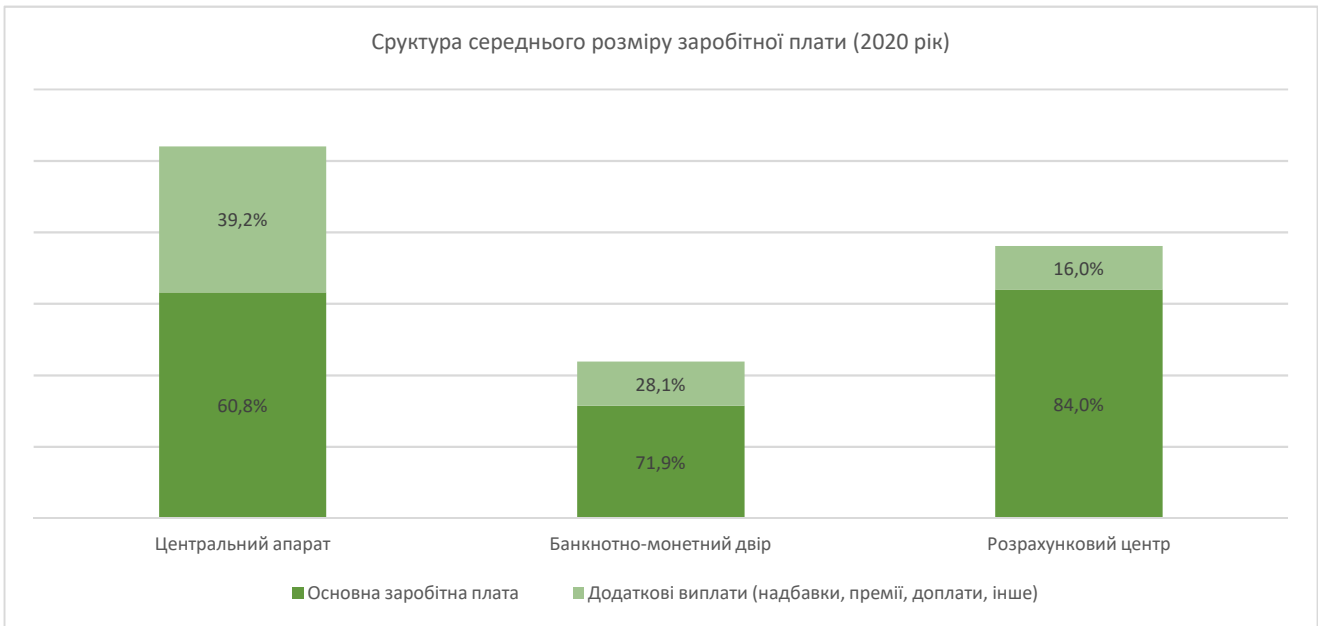
У 2020 році Національний банк прийняв виклики, пов'язані з карантинними обмеженнями та турбуючись про здоров'я працівників, швидко й гнучко перевів навчання на дистанційний формат.

Задля розвитку професійних та особистісних навичок працівників упродовж 2020 року було проведено 549 навчальних заходів, які відвідали 10 940 слухачів. Перехід на онлайн-формат дозволив майже на 70% збільшити кількість працівників, які пройшли навчання. 320 проведених заходів було присвячено підвищенню професійної кваліфікації. 255 слухачів пройшли навчання від міжнародних партнерів за підтримки міжнародної технічної допомоги.

У формат вебінарів були переведені майстер-класи із 12 поведінкових компетенцій. Активно залучалися при цьому внутрішні тренери.

У межах Програми розвитку лідерів було проведено 8 онлайн-заходів, Програма розвитку кадрового резерву запропонувала 5 вебінарів у дистанційному форматі.

Активно продовжувала розвиватися Система дистанційного навчання, яка налічувала 36 електронних курсів за напрямком професійного навчання та 23 курси – за міжособистісними навичками.

4.2.3. Виробничі ресурси

Управління державним майном

Станом на 31 грудня 2020 року до сфери управління Національного банку належить та внесено до Єдиного реєстру об'єктів державної власності 370 об'єктів власного нерухомого майна, з яких: 57 земельних ділянок та 313 будівель та інженерних споруд (546 тис. кв. м) (станом на 31 грудня 2019 року – 407 об'єктів власного нерухомого майна, з яких 66 земельних ділянок 341 будівель та інженерних споруд).

Виконання Стратегії управління нерухомим майном Національного банку на кінець 2020 року становить 80%. У 2020 році відбулося зменшення портфеля нерухомого майна на 28 об'єктів нерухомого майна та 9 земельних ділянок.

Детальну інформацію про будівлі та споруди Національного банку зазначено в примітці 30 Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Управління заставним майном

Національний банк у 2020 році отримав на погашення заборгованості за кредитами рефінансування неплатоспроможних банків 2,2 мільярда гривень (у 2019 році – 3,6 мільярда гривень).

Найбільше коштів отримано від реалізації заставлених неплатоспроможними банками майнових прав за кредитними договорами – 1 018 мільйонів гривень (у 2019 році – 1 727 мільйонів гривень).

Заборгованість за наданими Національним банком кредитами рефінансування неплатоспроможних банків була також частково погашена за рахунок:

- реалізації заставлених неплатоспроможними банками об'єктів нерухомого майна – 228,8 мільйонів гривень (у 2019 році – 298 мільйонів гривень);
- реалізації в межах виконавчого провадження заставленого нерухомого майна поручителів неплатоспроможних банків на загальну суму 73,4 мільйонів гривень (у 2019 році – 181 мільйонів гривень);
- отримання коштів від погашення заборгованості за заставленими Національному банку кредитними договорами на загальну суму 252,3 мільйони гривень (у 2019 році – 89 мільйонів гривень);
- прийняття на баланс Національного банку заставленого нерухомого майна на загальну суму 357,8 мільйонів гривень (у 2019 році – 218 мільйонів гривень);
- інших джерел погашення заборгованості на загальну суму 248,0 мільйонів гривень (у 2019 році – 1 092 мільйони гривень, з яких шляхом набуття у власність цінних паперів – 924 мільйони гривень)

	2020 рік			2019 рік		
	Через ФГВФО	Через третіх осіб	Усього	Через ФГВФО	Через третіх осіб	Усього
Погашення коштами за рахунок продажу застави:						
нерухомого майна	229	73	302	298	181	479
майнових прав за заставленими кредитами	1 018	–	1 018	1 727	–	1 727
Усього погашення коштами за рахунок продажу застави	1 247	73	1 320	2 025	181	2 206
Погашення шляхом набуття у власність Національного банку:						
нерухомого майна	118	240	358	–	218	218
цінних паперів	–	–	–	–	924	924
за рахунок інших джерел	252	248	500	89	168	257
Усього	1 617	561	2 178	2 114	1 491	3 605

Загалом Національний банк звернувся із 123 заявами в суди з метою повернення неплатоспроможними банками заборгованості за кредитними договорами за рахунок майнових та фінансових поручителів.

Станом на кінець 2020 року всі судові рішення до фінансових поручителів та майнових поручителів, які

набрали законної сили, ухвалені на користь Національного банку, наразі вживаються заходи щодо їх примусового виконання. На розгляді в судах на кінець року залишалось 43 справи, за якими рішення не набрали законної сили для звернення їх до виконання (у 2019 році – 60), а також 10 справ про банкрутство майнових поручителів (у 2019 році – 10).

4.2.4. Інтелектуальні ресурси

У Національному банку України інтелектуальні ресурси в частині нематеріальних активів складаються головним чином із програмного забезпечення та ліцензій на право користування ним.

Розширення системи звітності відповідно до нового функціоналу

У 2020 році Національний банк продовжив розпочате у попередні роки удосконалення звітності, що подається респондентами до Національного банку. Найбільшим викликом у цьому напрямку, який Національний банк успішно подолав, було переведення звітності небанківських фінансових установ та звітності осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, до Національного банку як до нового регулятора, що з 1 липня 2020 року здійснює державне регулювання та нагляд за їх діяльністю відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» від 12.09.2019 № 79-IX.

На виконання цього закону та в межах виконання проекту «Спліт», починаючи зі звітності станом на 01 липня 2020 року, Національний банк забезпечив повне переведення звітності понад 2000 учасників ринку небанківських фінансових послуг, у тому числі страховиків, кредитних спілок, лізингодавців, ломбардів, страхових брокерів та

фінансових компаній, у електронний формат XML, що використовується для автоматизованої обробки даних, створивши понад 50 файлів звітності, розробив реєстр звітних показників учасників ринку небанківських фінансових послуг, який включає описи показників, валідації даних та довідники для формування звітності і підготував проєкт нормативно-правового акту щодо подання такої звітності до Національного банку.

Було проведено низку зустрічей із учасниками ринку небанківських фінансових послуг для організації складання якісної звітності, завдяки чому було забезпечено отримання Національним банком як новим регулятором якісної звітної інформації.

Система забезпечує автоматизоване опрацювання звітності учасників ринку небанківських фінансових послуг та оприлюднення інформації за показниками діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг на сайті Національного банку.

З метою подальшого впровадження міжнародної практики щодо розкриття інформації продовжилась робота із удосконалення інформаційних систем з розкриття даних фінансової звітності банків відповідно до таксономії FINREP XBRL, а також складання даних щодо коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) відповідно до таксономії COREP XBRL. В межах складання даних за стандартом COREP банки розпочали подання

пруденційної звітності щодо розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR), а також даних про мінімальний розмір операційного ризику.

Підготовлено проекти нової статистичної звітності щодо подій операційного ризику, щодо процентного ризику банківської книги та щодо нової структури капіталу у відповідності до таксономії COREP XBRL, а також проекти нової статистичної звітності щодо управління проблемними активами у відповідності до таксономій FINREP та COREP.

Відповідно до укладених угод з державними установами та міжнародними організаціями протягом 2020 року на підставі отриманої статистичної звітності банків Національним банком було підготовлено і надано близько 6,5 тисяч регулярних статистичних звітів, у тому числі до Офісу Президента України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Державної служби статистики України, Державної податкової служби України.

Для забезпечення надання інформації зовнішнім користувачам у 2020 році створено та розміщено у відкритому доступі на сайті Національного банку значну кількість таблиць з історичними рядами даних, в яких сконцентрована узагальнена історична інформація про операції Національного банку і банків України за період починаючи з 2003 року і до кінця 2020 року.

З метою заякорення інфляційних очікувань та підтримання ефективного двостороннього зв'язку з бізнес-середовищем, а також для інформування про свою діяльність Національний банк з 2017 року двічі на рік проводить зустрічі з керівниками підприємств. У 2020 році було проведено зустріч у форматі онлайн-конференції.

У 2020 році для оптимізації та максимальної автоматизації процесу щомісячних опитувань, що проводить Національний банк, створено мобільний застосунок. Це – інноваційний інструмент, який також можна використовувати для обміну інформацією з бізнесом і користувачами послуг Національного банку.

Дослідження та розробки

У 2020 році у сфері досліджень Національним банком було проведено низку заходів, найважливішим з яких традиційно стала щорічна дослідницька конференція "[Labor Market and Monetary Policy/Ринок праці та монетарна політика](#)", організована спільно з Національним банком Польщі 28-29 травня 2020 року за підтримки Київської школи економіки та Уряду Канади. Цього разу, зважаючи на пандемію, конференцію було проведено в онлайн-форматі. Проте, попри низку обмежень, такий формат заходу дав змогу розширити активну аудиторію учасників – у конференції взяли участь представники з 32 країн світу.

У звітному році Національним банком також було організовано Міжнародну конференцію "Цифрові валюти центральних банків: нові можливості для платіжів", проведено 11 відкритих дослідницьких семінарів та воркшоп з монетарної політики.

У 2020 році вже вчетверте у співпраці із Київською школою економіки Національний банк провів конференцію для студентів та молодих дослідників "Банківський сектор та монетарна політика: перспективи розвитку". Кращі роботи конференції були опубліковані в журналі "[Visnyk of the National bank of Ukraine/Вісник Національного банку України](#)".

Загалом у 2020 році було опубліковано результати попередніх досліджень (у тому числі у серіях робочих матеріалів та міжнародних рецензованих журналах), на високому рівні було організовано традиційні дослідницькі та освітні заходи (конференції, семінари, лекції тощо), а також, завдяки роботі спільних програм з проектом технічної допомоги Канада-МВФ "Розбудова інституційної спроможності Національного банку України" та за підтримки EABCN (Euro Area Business Cycle Network), започатковано нові перспективні дослідження.

ІТ-технології. Програмне забезпечення власної розробки та ліцензії.

Система електронних платежів Національного банку (далі – СЕП), як і раніше, виконувала покладені на неї функції загальнодержавної системи електронних міжбанківських розрахунків.

За 2020 рік через СЕП було проведено 385,3 мільйона платежів (тобто середньоденне завантаження СЕП склало 1,54 мільйона платежів) на загальну суму понад 44,8 трильйона гривень. Середній коефіцієнт обігу коштів становив 218%, а в окремі дні перевищував 750%. Таким чином, за кількістю платежів СЕП виконала на 0,4% більше платежів, ніж у попередньому році, а за сумами – на 38%, коефіцієнт обігу коштів зріс на 42%.

У межах робіт з проєкту "Розвиток платіжної інфраструктури України на базі міжнародного стандарту ISO 20022" було виконано два етапи:

- на початку 2020 року СЕП була повністю переведена на використання міжнародного стандарту ISO 13616 – номеру банківського рахунку IBAN;
- з серпня 2020 року СЕП переведено в цілодобовий (23/7) режим роботи.

Наразі йде робота над впровадженням у міжбанківські розрахунки стандарту ISO 20022, створення та оприлюднення учасникам СЕП відповідної проектною документації, розроблення прототипу нового покоління СЕП, що його реалізуватиме (шифр СЕП-4).

Пріоритетним завданням роботи СЕП у 2020 році було забезпечення стабільного виконання міжбанківських розрахунків в умовах епідемії COVID-19.

Детальну інформацію про роботу Національного банку під час пандемії наведено у частині 1 цього звіту

Розвивається Національна система електронної дистанційної ідентифікації Національного банку України (далі – Система BankID Національного банку), уведена в промислову експлуатацію в грудні 2016 року.

Станом на кінець 2020 року Система BankID Національного банку налічувала 53 абоненти (станом на кінець 2019 – 30 абонентів), з яких:

26 банків України, які працюють в системі як абоненти-ідентифікатори;

27 юридичні особи, які працюють в системі як абоненти-надавачі послуг, у тому числі Міністерство цифрової трансформації України із додатком “ДІЯ”.

У IV кварталі 2020 року за допомогою Системи BankID Національного банку було здійснено понад 3 мільйони успішних електронних дистанційних ідентифікацій.

З 01 липня 2020 року запроваджено комерційну модель використання Системи BankID Національного банку.

У 2018 році запроваджено **Кредитний реєстр Національного банку**, (далі – Кредитний реєстр), створений для аналізу стану фінансової системи та з метою сприяння фінансовій стабільності. З 2019 року

Кредитний реєстр використовується також для інформаційної підтримки процесу оцінки банками кредитного ризику.

З початку роботи програмним забезпеченням з прийому інформації про активні операції було оброблено інформацію про понад 7,1 мільйонів кредитних угод (з них 0,6 мільйона у Кредитному реєстрі), що були укладені з близько 2 мільйонами фізичних осіб (з них понад 0,3 мільйона у Кредитному реєстрі) та з 0,2 мільйона юридичних осіб (з них майже 0,02 мільйона у Кредитному реєстрі),

Станом на кінець 2020 року в базі даних Кредитного реєстру зберігається інформація про понад 170 тис. діючих кредитних угод, які були укладені з майже 58 тис. клієнтів (з них 24 677 юридичних і 33 196 фізичних осіб).

Для забезпечення відкритості та прозорості регулятора розроблена та впроваджена система публікації інформації у формі відкритих даних (**OpenData**) для вільного та безоплатного доступу до якісної, оперативної та вичерпної статистичної інформації через API OpenData Національного банку. Відкриті дані дозволені для їх подальшого вільного використання та поширення відповідно до статті 101 Закону України “Про доступ до публічної інформації”.

Постійно вдосконалюється та розвивється система банківських та фінансово-господарських операцій Національного банку – **САП НБУ**.

Протягом останніх років здійснено перехід системи САП НБУ, реалізованої на базі SAP-систем, на нову технологічну платформу S/4HANA, з урахуванням чого було проведено цілу низку підготовчих робіт, оптимізовано окремі процеси, зокрема, було здійснено перехід на новий бюджет.

Забезпечено налаштування САП НБУ для реалізації задачі “Віддалена робота” на основі особистого кабінету SAP FIORI, у результаті чого в умовах карантину внаслідок пандемії коронавірусу COVID-2019 було оперативно забезпечено можливість віддаленої роботи користувачів у САП НБУ, що надало змогу Національному банку безперервно виконувати свої функції під час карантину.

У 2020 році Національним банком розроблено нове програмне забезпечення, побудоване на сучасних засобах автоматизації, зокрема:

- на виконання вимог Закону України “Про валюту і валютні операції” з метою контролю тимчасового обмеження обсягів проведення окремих валютних операцій із перерахування іноземної валюти та/або гривні (за межі України або на певні типи рахунків нерезидентів в Україні) була розроблена та запроваджена інформаційна система “Ліміти валютних операцій”;

- для підвищення ефективності та оперативності в здійсненні процесу управління золотовалютними резервами Національного банку була розроблена та впроваджена “Система автоматизації операцій із золотовалютними резервами Національного банку”;
- подальший розвиток набули такі системно важливі інформаційні ресурси як САГО, САІМП, АБС “БАРС Millennium” тощо.

Розробляються та постійно вдосконалюються мобільні додатки Національного банку. Так, у травні 2020 року було запроваджено новий мобільний додаток “UAPassportReader” для розпізнавання ID паспортів.

Постійно розвивається та вдосконалюється ІТ-інфраструктура Національного банку із застосуванням кращих світових практик у галузі ІТ-інфраструктур.

У 2020 році:

- впроваджено сучасні системи віртуалізації серверних ресурсів, мереж, дискових систем;
- модернізовано мережу збереження даних SAN;
- модернізовано обладнання мережевої інфраструктури.

Наразі встановлено нове сучасне обладнання для побудови програмно визначеної мережі центрів оброблення даних та розпочато перехід на її використання, що забезпечить сучасний рівень мережевої інфраструктури для ЦОД відповідно до кращих світових практик.

Упроваджено централізовану систему керування друком SafeQ Y-Soft, що дозволило зменшити парк обладнання для друку та кількість витратних матеріалів.

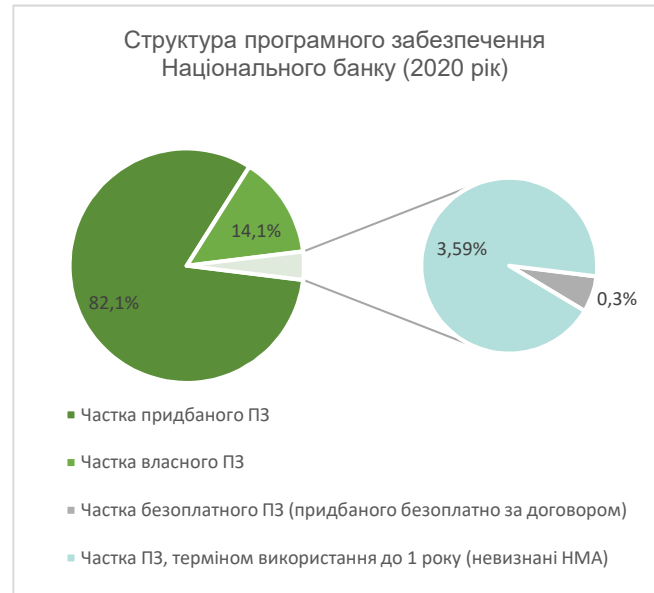
Проводиться постійна робота для забезпечення безперебійного функціонування інформаційних ресурсів Національного банку, що є основою безперервної роботи Національного банку та виконання ним своїх функцій.

Національний банк проводить процедури Business Impact Analysis (BIA) для визначення критичних процесів і ресурсів Національного банку, розробляє, актуалізує та періодично проводить тестування планів відновлення критичних ресурсів після збоїв (DRP), уживає заходів щодо виявлення операційних ризиків та зменшення їх впливу на роботу інформаційних систем Національного банку, удосконалює процедури внутрішнього контролю.

Забезпеченню безперебійного функціонування інформаційних систем Національного банку сприяє також постійна підтримка користувачів за допомогою системи Omnitracker, яка також розвивається і вдосконалюється, охоплюючи все більше аспектів забезпечення діяльності працівників Національного банку. Національним банком забезпечується своєчасне (оперативне) та якісне обслуговування працівників в разі виникнення під час їх роботи ситуацій, що потребують допомоги спеціалістів з

питань інформаційних технологій на всіх локаціях Національного банку, у тому числі в регіонах України.

Усього станом на 31 грудні 2020 року в Національному банку обліковуються 376 визнаних нематеріальних активів у вигляді програмного забезпечення (у тому числі 320 – придбаних, 55 – власної розробки, 1 – безоплатний) та 14 невизнаних нематеріальних активів (терміном використання до 1 року):

За необхідності здійснюється списання та/або уведення в дію програмного забезпечення .

Безпека інформації та кіберзахист

Незважаючи на зростаючу кількість та різновиди кіберзагроз, завдяки впровадженню новітніх технологій захисту, ефективному використанню комплексів та систем захисту, вдосконаленню механізмів обміну інформацією про кібератаки та кіберінциденти, Національний банк забезпечив своєчасне виявлення, оцінку та ефективну протидію кіберзагрозам у 2020 році.

У 2020 році Центр кіберзахисту Національного банку продовжив нарощувати свій потенціал в сфері забезпечення кіберзахисту. Увагу зосередили на підвищенні спроможності команди реагування на кіберінциденти в банківській системі України (далі – CSIRT-NBU) виявляти, реагувати та нейтралізувати кібератаки та кіберінциденти, а також збільшенні кола джерел отримання інформації про актуальні кіберзагрози.

Вдосконалюючи інструменти обміну інформацією про актуальні кіберзагрози та індикатори кіберзагроз, CSIRT-NBU розгорнув та забезпечив роботу платформи обміну інформацією щодо кіберзагроз “Malware Information Sharing Platform & Threat Sharing” (далі – MISP-NBU). Ця платформа надає можливість користувачам оперативно отримувати інформацію про актуальні кіберзагрози та індикатори кіберзагроз. MISP-NBU акумулює інформацію

отриману від CSIRT-NBU, аналогічних платформ (MISP) CERT-UA, Ситуаційного центру забезпечення кібернетичної безпеки Служби безпеки України та Національного координаційного центру кібербезпеки при Раді національної безпеки і оборони України.

Упродовж 2020 року CSIRT-NBU вивчив близько 2500 зразків шкідливого програмного забезпечення, забезпечив інформування банків України про виявлені інциденти кібербезпеки та зафіксовані спроби вчинення кібератак.

Центр кіберзахисту Національного банку продовжив свою співпрацю з суб'єктами національної системи кібербезпеки України, іншими державними та комерційними установами, які працюють в сфері забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту. Крім того, розвивалося міжнародне співробітництво у сфері кібербезпеки.

У межах розширення обсягів міжнародної взаємодії та співробітництва в сфері кібербезпеки та кіберзахисту у 2020 році підписано меморандуми з Апаратом Ради національної безпеки і оборони України та Міністерством фінансів Сполучених Штатів Америки. Йдеться про отримання Національним банком допомоги від провідних американських інституцій у питаннях:

- організації кібербезпеки та кіберзахисту банківського та фінансового секторів України;
- розвитку Центру кіберзахисту та CSIRT-NBU;
- вдосконаленні інструментів реагування та протидії, обміну та поширення інформації актуальним кіберзагрозам.

Також у 2020 році на виконання повноважень, наданих Законом України “Про Національний банк України”, унормовано питання визначення об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури у банківській системі України.

У 2020 році модернізовано систему криптографічного захисту інформації Національного банку, підвищено надійність та відмовостійкість системи збору і зберігання даних реєстраторів розрахункових операцій, забезпечено високий рівень захисту даних за допомогою шифрування та накладання кваліфікованого електронного підпису або кваліфікованої електронної печатки банку під час отримання клієнтами послуг через систему BankID Національного банку.

Оцінка реального стану захищеності ресурсів інформаційної мережі та її спроможності протистояти зовнішнім та внутрішнім кіберзагрозам за результатом зовнішнього аудиту з інформаційної безпеки у 2020 році засвідчила, що Національний банк забезпечив високий рівень ефективного та цілеспрямованого захисту інформації в інформаційній інфраструктурі Національного банку для якісного та своєчасного

виконання функцій, визначених Законом України “Про Національний банк України”.

Національний банк продовжив роботу з учасниками платіжного ринку для підвищення ефективності процесів узгодження документів. Зокрема, з метою узгодження умов та порядку їх діяльності, в частині захисту інформації, використання електронних грошей розроблено низку рекомендацій, визначено типові зауваження та опис, які розміщено на офіційній сторінці Національного банку.

У 2020 році в межах реалізації проекту “Спліт” розпочато опитування небанківських фінансових установ стосовно стану інформаційної безпеки та кіберзахисту. Його результати дадуть можливість оцінити, як надавачі небанківських фінансових послуг зберігають та захищають інформацію користувачів.

Крім того, Національний банк дбав про поширення електронних довірчих послуг у банківській системі, сприяв розширенню спектру послуг під час дистанційного обслуговування клієнтів, надавав можливість підвищити безпеку, якість, зручність і швидкість обслуговування банками своїх клієнтів. Так, у 2020 році три надавачі електронних довірчих послуг банківської системи набули статусу кваліфікованих надавачів на підставі рішення засвідчувального центру – Національний банк, АТ “УКРСИББАНК”, АТ “КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК”. Засвідчувальний центр сформував для зазначених надавачів кваліфіковані сертифікати відкритих ключів:

- з використанням державного алгоритму електронного підпису ДСТУ-4145 – 6 сертифікатів;
- з використанням міжнародного алгоритму електронного підпису ECDSA – 2 сертифікати;
- з використанням міжнародного алгоритму електронного підпису RSA – 2 сертифікати.

Національний банк зробив ще один крок у напрямку врегулювання процесу здійснення контролю за забезпеченням кіберзахисту, інформаційної безпеки, наданням електронних довірчих послуг в банківській системі України. Щоб удосконалити організацію діяльності банків в умовах сучасних кіберзагроз, розроблено положення про здійснення контролю за дотриманням банками вимог законодавства з питань інформаційної безпеки, кіберзахисту та електронних довірчих послуг.

За даними Світового економічного форуму, у 2020 році кібератаки зайняли восьму позицію в рейтингу ризиків за характером впливу та ввійшли у топ-10 найбільш ймовірних ризиків. Тому підсилення контролю за виконанням банками заходів із забезпечення кіберзахисту та інформаційної безпеки, впровадження нового виду контролю за банками у формах виїзних перевірок і безвиїзного нагляду, а також проведення банками самооцінки стану інформаційної безпеки та кіберзахисту сприятиме підвищенню здатності банків

протистояти актуальним кіберзагрозам. Крім цього, це дасть можливість регулятору здійснювати оцінку:

- ефективності функціонування системи управління інформаційною безпекою банку;
- повноти виконання банком вимог нормативно-правових актів Національного банку з питань інформаційної безпеки і кіберзахисту;
- рівня управління банком ризиками інформаційної безпеки й кіберризиками.

Щоб знизити регуляторне навантаження на банки, на час дії карантинних заходів, зупинено проведення планових виїзних перевірок, зокрема з питань інформаційної безпеки і кіберзахисту. Натомість Національний банк Витрати на охорону праці Національного банку:

приділяв додаткову увагу іншим формам контролю та консультативно-методологічній підтримці банків щодо організації захисту інформації, наприклад, під час упровадження віддаленої роботи працівників, що сприяло адаптації банків до роботи в умовах карантину і притаманних йому ризиків.

4.2.5. Соціально-репутаційні ресурси

Охорона праці

З метою створення та підтримки безпечних умов праці з охорони праці Національним банком у 2020 році реалізовано низку заходів.

	2020	2019
	(у тисячах гривень)	
На заходи з охорони праці	394	104
На спецодяг, взуття	378	26
На обов'язковий і періодичний медогляд	316	317
На обов'язкове страхування від нещасних випадків на тран.засобах	5	7
На придбання медичних аптечок	2 135	4

У 2019–2020 роках проведено комплекс навчань з охорони праці:

	2020		2019	
	Кількість заходів	Кількість слухачів	Кількість заходів	Кількість слухачів
Цивільний захист	–	–	11	25
Охорона праці	9	126	17	107
Пожежна безпека (дистан. навчання)	1	4	3	247
Дистанційне навчання з охорони праці (внутрішнє)	10	1 459	–	561
Усього	20	1 589	31	940

Діяльність Корпоративного недержавного пенсійного фонду

Станом на 31 грудня 2020 року учасниками Фонду є 12 694 особи (станом на 31 грудня 2019 року – 12 583 особи), з яких 3 579 осіб отримують пенсійні виплати на визначений строк (станом на 31 грудня 2019 року – 3 601 особа). Балансова вартість активів Фонду станом на 31 грудня 2020 року становила 1 606 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 1 490 мільйонів гривень). Внесок засновника до Фонду за 2020 рік становить 44 мільйона гривень (за 2019 рік – 42 мільйона гривень).

Добровільне медичне страхування

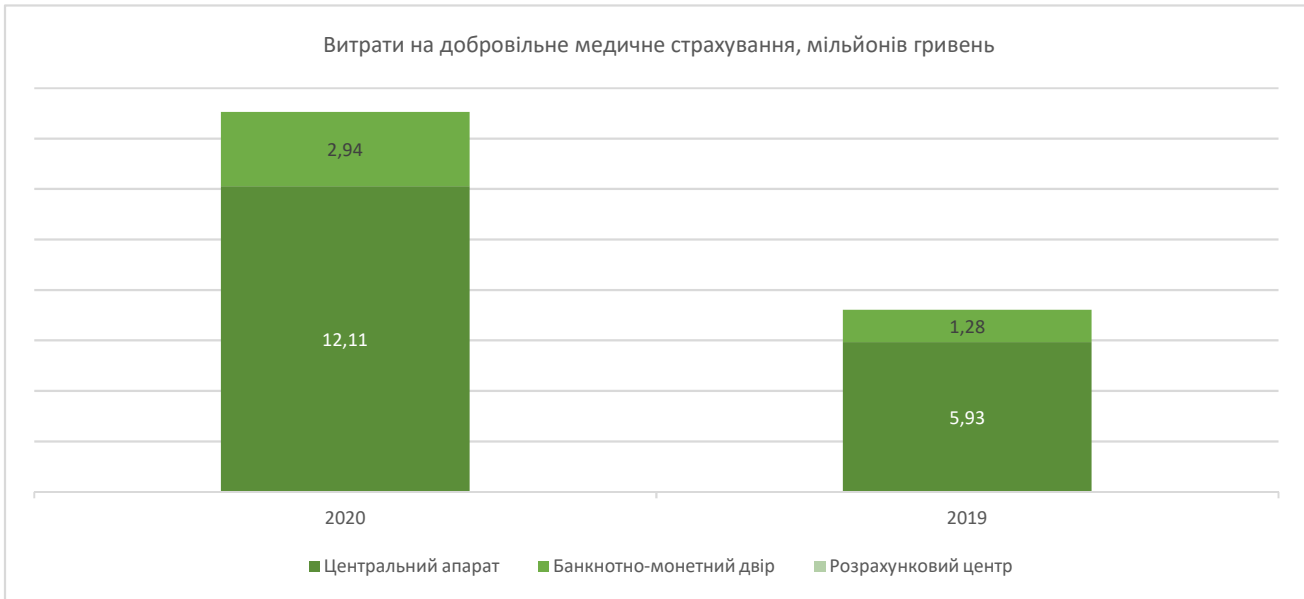
Кількість застрахованих у 2020 році становила 3 544 працівників, в тому числі 2 850 – працівники

центрального апарату Національного банку та 694 – працівників Банкнотно-монетного двору (у 2019 році – кількість застрахованих у 2020 році становила 3 077 працівників, в тому числі 2 539 – працівники центрального апарату Національного банку та 538 – працівники Банкнотно-монетного двору).

Витрати на ДМС за 2020 рік становили 15,05 мільйонів гривень, в тому числі по центральному апарату Національного банку – 12,11 мільйонів гривень. по Банкнотно-монетному двору – 2,94 мільйони гривень (у 2019 році – витрати на ДМС становили 7,21 мільйонів гривень, в тому числі по центральному апарату Національного банку – 5,93 мільйонів гривень. по Банкнотно-монетному двору – 1,28 мільйони гривень).

У Розрахунковому центрі система ДМС не запроваджена.

Загальні витрати Національного банку на матеріальну допомогу та інші компенсаційні витрати за 2020 рік становлять 5,37 мільйонів гривень.

Діяльність Первинної профспілкової організації працівників Національного банку

У 2019–2020 роках Профспілкою Національного банку було проведено такі заходи.

	2020	2019
Відпочинок та оздоровлення членів профспілки із сім'ями в літній період (у тому числі за кордоном), кількість членів Профспілки	207	559
Поїздки разом із сім'ями по Україні, кількість працівників Національного банку	78	461
Закордонні тури вихідного дня для працівників із сім'ями, кількість працівників Національного банку	-	391
Надання безповоротної фінансової допомоги	1	-
Перебування в літніх дитячих таборах, кількість дітей працівників Національного банку	23	236
Заняття у фітнес клубі, кількість працівників Національного банку	122	156
Культурно-масові події для колективу Національного банку	2	4
Подарункові сертифікати для членів Профспілки, одиниць	1660	1500
Кількість працівників, які вступили до Профспілки протягом року	177	236

Фінансова грамотність

Зважаючи на виклики, спричинені глобальною пандемією COVID-19, зусилля Національного банку були спрямовані на підвищення рівня фінансової обізнаності населення через використання нових дистанційних форматів роботи та комунікації. З метою протидії поширення коронавірусу Національний банк запустив інформаційну кампанію “Залишайся вдома – сплачувай/купувай онлайн”, щоб заохотити українців користуватися банківськими послугами віддалено та утримуватися від відвідування відділень банків. У її межах розроблено 8 відеороликів, три з яких отримали статус “соціального” та були розміщені на телебаченні. Кампанія охопила близько 2,5 мільйонів українців.

Всеукраїнська інформаційна кампанія #ШахрайГудбай стала реакцією на збільшення кількості випадків карткового шахрайства у період карантину та масового переходу в онлайн. Щоб убезпечити громадян, Національний банк об'єднав зусилля більше 60 партнерів задля інформування українців про правила безпеки безготівкових та онлайн-платежів. За півроку роботи кампанії було здійснено більше 50 мільйонів контактів.

2020 року Інформаційні дні Національного банку у регіонах або “Економічний експрес” відбулися у двох містах – Дніпро та Черкаси. У заходах проекту взяли участь 874 учасники, серед них – молодь, представники засобів масової інформації, бізнес-спільноти та небанківського фінансового ринку. Захист прав

споживачів фінансових послуг, фінансова грамотність, функції центрального банку, монетарна політика та валютна лібералізація стали ключовими темами обговорення під час “Економічного експресу”.

Цього року вдруге відбувся студентський чемпіонат “Монетарна політика: виклик НБУ університетам” (NBU University Challenge 2020). У змаганні брали участь понад 170 осіб із 13 областей України та міста Києва. Завдяки онлайн-формату, у якому проводився захід, вдалося залучити широку аудиторію з різних регіонів України: додалось 4 нових регіони, а також 13 нових команд-учасників. Переможці та фіналісти змагання отримали запрошення на проходження стажування в Національному банку.

У межах Ukraine Economy Week Національний банк провів триденний онлайн-лекторій за участі представників центробанків України та Польщі “Ринок 4.2.6. Природні ресурси

До сучасних стратегічних пріоритетів сталого розвитку Національного банку України в екологічній сфері належать:

- забезпечення дотримання вимог у сфері природоохоронної діяльності згідно з чинним законодавством.
- проведена інвентаризація всіх джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, згідно з дозволами, своєчасна сплата податків на викиди;
- договірна робота щодо отримання послуг зі збирання, перевезення та передавання відходів для подальшої утилізації підприємству, що має ліцензію на даний вид господарської діяльності;
- утримання зелених насаджень та озеленення територій, забезпечення чистоти на підпорядкованих територіях;
- утримання у справному стані транспортних засобів щодо зменшення викидів у повітря відпрацьованих газів;
- модернізація системи освітлення, зокрема, зменшення негативного впливу на довкілля та відсутність потреби в утилізації небезпечних люмінесцентних ламп I-го класу небезпеки;
- впроваджено систему електронного документообігу з метою зменшення кількості побутових (офісних)

праці та монетарна політика”. Учасниками заходу стали понад 370 осіб – представники 76 закладів вищої освіти з 18 регіонів України. Найкращих студентів з різних регіонів України було запрошено на мотиваційний сніданок з учасниками заходу.

В умовах карантинних обмежень Музей грошей Національного банку прийняв 2479 відвідувачів. Програму музейних заходів поповнили дев'ять нових екскурсій та лекцій, серед яких чотири вебінари. До святкування 115-річчя будівлі Національного банку працівники Музею проводили пішохідні екскурсії, які відвідали 416 осіб. З метою поширення знань про історію українського центробанкінгу Національний банк спільно з партнерами запустили тематичний арт-потяг у київському метрополітені, записали радіо-подкаст про будівлю, що сьогодні слугує головним офісом Національного банку, організували дитячий інклюзивний конкурс малюнка.

відходів та канцелярських витрат (папір, пластик, металобрухт, змішані, тощо);

- забезпечення водопостачання та водовідведення стічних вод на договірних умовах з спеціалізованими організаціями. Щомісячне здійснення контролю якості стічних вод. Впроваджуються заходи щодо зменшення концентрації миючих та небезпечних речовин у стічних водах. Оснащення виробничих об'єктів власними очисним обладнанням;
- розвиток ініціативи Національного банку “Я – за відповідальне споживання” щодо сортування сміття, участь в акціях “Зроби Україну чистою!”, купівля кави у власні чашки, встановлення контейнерів для збору та подальшої здачі пластикових пляшок.

Національний банк та його працівники піклуються про збереження навколишнього природного середовища.

Зокрема, в Національному банку організовано збір та здавання вторинної сировини. Запроваджено пілотний проект зі збору пластикових пет-пляшок у будівлях Національного банку. Здійснюється перехід на електронний документообіг, що дало змогу зменшити використання офісного паперу більше ніж на 26% у порівнянні з попереднім роком.

	2020		2019	
	Вага, кг	Сума, тис. грн	Вага, кг	Сума, тис. грн
Макулатура на переробку	114 620	171,93	47 178	90,3
Пет-тара (пляшки пластикові)	390	2,33	590	3,5
Відходи поліетилену змішаного (несортовані)	6 300	12,6	13 380	19,7
Усього		186,86		113,5

Національний банк у межах підвищення корпоративної соціальної відповідальності долучається до світової практики зменшення негативного впливу на довкілля. Концепція передбачає поступову заміну наявного парку автомобілів на більш економічні автомобілі з метою зменшення рівня викидів вуглекислого газу (CO₂) в атмосферу та оптимізації витрат. Так, з початку 2019 року почали експлуатуватися три електромобілі Hyundai IONIQ Electric, які забезпечують нульові викиди в атмосферу, мають потужну динаміку і відповідають сучасним вимогам.

Протягом 2019–2020 років відбулась оптимізація автомобільного парку Національного банку, а саме: виводились з експлуатації автомобілі з більшим споживанням палива та вводились більш економічні, відповідно з меншими викидами вуглекислого газу в атмосферу. Це дало змогу зменшити обсяги споживання паливно-мастильних матеріалів на 2% – з майже 203 тисяч літрів у 2019 році до 199 тисяч літрів у 2020 році (у 2019 році – 32% – з майже 300 тисяч літрів у 2018 році до 202 тисяч літрів у 2019 році).

Забір води Національним банком за 2020 та 2019 рік подано таким чином:

	2020				2019			
	Центральний апарат	Банкотно-монетний двір	Розрахунковий центр	Усього	Центральний апарат	Банкотно-монетний двір	Розрахунковий центр	Усього
Поверхневі води	-	224,046	-	224,046	-	-	-	-
Інші джерела	-	18,781	-	18,781	-	366,719	-	366,719
Вода, яку постачають комунальні господарства	24,3	51,24	1,195	76,735	31,3	47,709	1,337	80,346
Підземні води	-	63,485	-	63,485	-	57,899	-	57,899
Усього, тис. м куб.	24,3	357,352	1,195	383,047	31,3	472,327	1,337	504,964
Чисельність персоналу, осіб (FTE)	3407	1253	49	4708	3289	1229	48	4566
Використання води в розрахунку на 1 особу, м куб	7,13	285,36	24,51	81,36	9,52	384,32	27,85	125,21

Споживання води всіма об'єктами Національного банку зменшилося з 504,964 тис. м куб у 2019 році до 383,047 тис. м куб у 2020 році в основному за рахунок зменшення забору води з інших джерел промисловими об'єктами.

У кінці 2020 року було закуплено 6 нових автомобілів, які обладнані гібридними силовими установками.

Водоспоживання

Принцип управління водними ресурсами у Національному банку — економічне та раціональне використання. Для забезпечення оптимального водоспоживання підприємства використовують як оборотні системи водопостачання, так і повторне використання вод.

Національний банк забезпечує водопостачання та водовідведення стічних вод на договірних умовах зі спеціалізованими організаціями, щоквартально та щомісячно здійснюється контроль за якістю стічних вод, упроваджуються заходи щодо зменшення концентрації мийючих та небезпечних речовин у зворотних водах. Промислові об'єкти Національного банку оснащені власними очисними спорудами та промислово-санітарними лабораторіями

Відповідальне споживання

Споживання електричної енергії та природного газу Національним банком у 2019–2020 роках:

	2020			2019		
	Обсяг, тис.од	Чисельність персоналу, осіб	Споживання в розрахунку на 1 особу, тис.од	Обсяг, тис.од	Чисельність персоналу, осіб	Споживання в розрахунку на 1 особу, тис.од
Споживання електричної енергії Національним банком за рік, тис.кВт*год						
Центральним апаратом Національного банку	8 241,663	3407	2,419	9 886,419	3289	3,006
Банкотно-монетним двором	28 488,000	1253	22,736	28 093,000	1229	22,858
Розрахунковим центром	309,444	49	6,348	313,472	48	6,531
Усього	36 039,107	4708	7,654	38 292,891	4566	8,387
Споживання природного газу Національним банком за рік, тис.м куб.						
Центральним апаратом Національного банку	378,958	3407	0,111	442,481	3289	0,135
Банкотно-монетним двором	3 624,330	1253	2,893	4 878,590	1229	3,970
Розрахунковим центром	22,802	49	0,468	22,779	48	0,475
Усього	4 026,09	4708	0,855	5 343,85	4566	1,170

Загальний об'єм спожитої електроенергії та тепла за звітний період зменшився за рахунок впровадження карантинних обмежень та переводу частини персоналу на віддалену роботу.

Протягом 2020 року продовжувалося впровадження заходів, спрямованих на зменшення споживання енергоносіїв в адміністративних будівлях Національного банку, а саме:

- виконана часткова заміна застарілих освітлювальних приладів та арматури сучасними енергозберігаючими LED-панелями та LED-лампами, завдяки чому зменшилася потреба в утилізації відпрацьованих ртутьвмісних ламп – відходів першого класу небезпеки;
- під час виконання ремонтів та проведенні технічного переоснащення систем інженерної інфраструктури встановлюється сучасне та більш енергоефективне обладнання, що дає змогу здійснювати більш заощадливе споживання енергоносіїв;

- проведений незалежний енергетичний аудит окремих об'єктів Національного банку (загальна кількість – 33 об'єкта). Отримані звіти та рекомендації аудиту будуть використані для обґрунтування та впровадження заходів з економії енергоносіїв та підвищення енергоефективності будівель.

Викиди забруднюючих речовин

- Відповідно до вимог природоохоронного законодавства, Національний банк здійснює моніторинг впливу на довкілля. Створено систему контролю, яка охоплює весь виробничий цикл:
- викиди та скиди підприємств проходять лабораторні дослідження;
- місця видалення відходів оцінюють у частині впливу на ґрунт, ґрунтові води і повітря;
- атмосферне повітря та підземні води на межі санітарно-захисної зони підприємств відбирають для контролю якості;
- природоохоронні об'єкти та очисне обладнання перевіряють на технічний стан..

У 2019–2020 роках у Національному банку утворилися та здійснено такі види викидів в атмосферне повітря:

	2020			2019		
	Центральний апарат	Банкотно-монетний двір	Розрахунковий центр	Центральний апарат	Банкотно-монетний двір	Розрахунковий центр
						(тонн)
Оксид азоту NO	1,445	6,103	0,0679	0,938	5,423	0,0676
Оксид вуглецю CO	1,66	7,671	0,0148	1,799	8,166	0,0147
Діоксид сірки SO ₂	0,029	11,241	-	0,047	12,768	-
Двоокис вуглецю CO ₂	246,232	8 164,232	49,0451	398,411	10 274,262	48,9832
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок недиференційованих за складом	0,94	10,379	-	0,093	10,592	-
Вуглеводні насичені	0,094	0,186	0,0009	0,115	0,214	0,0009
Інші забруднюючі речовини	0,005	41,954	-	0,005	45,013	-
Усього	249,468	8 240,832	49,1287	401,412	10 356,442	49,0664

Дані моніторингу дають змогу визначати ступінь впливу виробництва на стан довкілля та своєчасно приймати управлінські рішення, спрямовані на запобігання та зменшення впливу на навколишнє природне середовище

Частина 5. Перспективи розвитку

5.1. Виконання Програми дій Національного банку України за 2020 рік

Реалізація Стратегії Національного банку здійснювалась за сімома напрямками розвитку. Шість спрямовані назовні – на задоволення потреб учасників фінансової екосистеми. Одна з важливих передумов для їх досягнення – висока інституційна спроможність центробанку, яка диктує внутрішню (сьому) ціль переліку:

Програмою Національного банку на 2020 рік по 7 Стратегічним цілям передбачено 46 заходів, в тому числі:

- Низька та стабільна інфляція – 5 заходів.
- Стабільна, прозора та ефективна банківська система – 9 заходів.
- Відновлення кредитування – 7 заходів.
- Ефективна модель регулювання фінансового сектору – 6 заходів.
- Вільний рух капіталу – 3 заходи.
- Фінансова інклюзія – 8 заходів.
- Сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк – 8 заходів.

Статус виконання заходів Програми Національного банку України на 2020 рік:

- Низька та стабільна інфляція – 5/5 виконано дії 2020 року, робота триває;
- Стабільна, прозора та ефективна банківська система – 9/6 виконано дії 2020 року, робота триває/3 виконано;
- Відновлення кредитування – 7/5 виконано дії 2020 року, робота триває/2 виконано
- Ефективна модель регулювання фінансового сектору – 6/3 виконано дії 2020 року, робота триває/3 виконано.

- Вільний рух капіталу – 3/2 виконано дії 2020 року, робота триває/ 1 не виконано [детальніший аналіз показав належність цієї дії до повноважень інших центральних органів виконавчої влади (далі – ЦОВВ)].
- Фінансова інклюзія – 8/3 виконано дії 2020 року, робота триває/ 5 виконано
- Сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк – 8/8 Виконано дії 2020 року, робота триває.

5.2. Основні досягнення Національного банку у 2020 році у межах реалізації Стратегії Національного банку 2018–2020 та Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року

Серед досягнень Національного банку у 2020 році в межах реалізації як Стратегії Національного банку, так і Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року, можна відзначити такі:

- Зниження облікової ставки до мінімального рівня 6%;
- Збереження фінансової стабільності в країні незважаючи на економічну кризу, викликану пандемією COVID19;
- Затвердження та початок реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року та Стратегії розвитку фінтеху в Україні;
- Впровадження розширеної версії системи BankID Національного банку (зі взаєморозрахунками між учасниками) для розширення можливостей надання фінансових та нефінансових послуг в Україні дистанційно;
- Усі банківські рахунки в Україні перевели на міжнародний стандарт IBAN;
- Національний банк дозволив банкам приймати цифровий паспорт або закордонний цифровий паспорт у мобільному застосунку “Дія” під час касових операцій;
- Національний банк приєднався до Мережі сталого банкінгу (Sustainable banking Network, SBN), метою діяльності якої є поліпшення екологічного, соціального та корпоративного управління у банківській сфері;
- Спрощено оформлення звернень щодо захисту прав споживачів – в листопаді 2020 року запущено онлайн-форму подачі звернень/скарг/пропозицій до Національного банку;
- З 1 вересня 2020 року запрацювали введені Національним банком вимоги до розкриття банками вичерпної інформації про послуги та їх повну вартість для клієнтів.
- Відбувся запуск онлайн магазину купівлі монет та їх доставка поштою;
- Покращення взаємодії з Урядом у межах виконання Меморандуму між Кабінетом Міністрів України та Національним банком про взаємодію з метою досягнення стійкого економічного зростання та цінової стабільності;
- Сприяння ефективному функціонуванню державних банків, зокрема, через оновлення стратегій державних банків з урахуванням пропозицій Національного банку;
- Запровадження нормативно-правові зміни для спрощення кредитування. Сприяння ухваленню та впровадженню законодавчих змін щодо розвитку вторинного ринку непрацюючих кредитів (NPL). Зменшення рівня NPL у банківській системі до 41% та разом з цим збільшення покриття по ним;
- Розробка проекту закону про платіжні системи (про впровадження Євродирективи PSD2) та його реєстрація у Верховній Раді України;
- Упровадження закону про “Спліт”, розроблення моделі регулювання ринку небанківських фінансових установ за сегментами, підготовка проектів нових законів “Про фінансові послуги та діяльність з надання фінансових послуг”, “Про страхування” та “Про кредитні спілки”, початок впровадження ефективної системи регулювання та нагляду за небанківським фінансовим сектором;
- Реалізація програми заходів із підвищення фінансової грамотності, адже Національний банк в 2019 році отримав відповідні повноваження;

- Удосконалення регулювання та запровадження вимоги до банків та інших фінансових установ щодо розкриття інформації про фінансові послуги та захисту прав споживачів фінансових послуг;
- Продовження внутрішнього розвитку Національного банку, зокрема підвищення прозорості для всіх зовнішніх стейкхолдерів, удосконалення технології, інформаційної інфраструктури та забезпечення високого рівня діджиталізації процесів;
- Запровадження *lauging* комунікацій з монетарної політики;
- Здорова прибутковість банківської системи на рівні 20% в умовах економічної кризи;
- Розробка єдиної наглядової оцінки SREP та підготовка звітів для топ 20 банків;
- Встановлення вимог до політики винагороди менеджменту банків;
- Збільшення відкритості державних реєстрів для банків – майже 50% всіх державних реєстрів доступні банкам;
- Запуск процентних свопів;
- Збільшення ліміту на зарубіжні перекази до 50 тисяч євро для фізичних осіб;
- Зростання співвідношення безготівкових карткових операцій (включно з P2P) до загальної кількості та обсягу транзакцій у фінансовій системі;
- Впровадження нової версії СЕП з IBAN та 23/7.

5.3. Розробка Стратегії Національного банку до 2025 року

Ще у 2019 році Національний банк концептуально затвердив новий стратегічний підхід та визначився щодо необхідності проведення пілоту на двох ключових функціях Національного банку.

Відповідно до оновленого підходу у 2020 році розроблено та затверджено внутрішні нормативно-правові документи, які регламентують та упроваджують новий напрям стратегічного розвитку центрального банку.

У межах процесу стратегічного аналізу Національний банк проаналізував:

- світові та українські тенденції й виклики, на базі яких підготований PESTLE-аналіз;
- зібрані матеріали та опитування, що дають можливість структурувати та виокремити потреби клієнтів Національного банку;
- сектори фінансового ринку України, які регулює центральний банк.

У межах процесу стратегічного планування у 2020 році здійснювалась підготовка стратегічних документів, зокрема йдеться про нову Стратегію Національного банку та функціональні стратегії.

Функціональні стратегії деталізують загальну стратегію Національного банку у форматі детальних стратегічних планів за виокремленими напрямками. Вони розробляються для розвитку продуктів регулятора, що були ідентифіковані та деталізовані упродовж 2020 року.

Крім того, визначено вимоги до структури та змісту стратегічних документів, затверджений формат та вимоги до стратегічних документів для використання у роботі стратегічних команд під час розробки нової Стратегії Національного банку та функціональних стратегій. Робота над розробкою цих стратегічних документів завершиться в першому кварталі 2021 року.

Національний банк планує продовжувати упровадження нового стратегічного підходу, що базується на запровадженні продуктово-клієнтської логіки у процесах регулятора, і надалі – упродовж стратегічного циклу 2021–2024 років.

Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року в повному обсязі розміщена на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням <https://bank.gov.ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 07 квітня 2021 року.

Голова

Кирило ШЕВЧЕНКО

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Національний
банк України

Консолідована фінансова звітність

за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

Зміст

ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА

КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ:

Консолідований звіт про фінансовий стан	1
Консолідований звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід	2
Консолідований звіт про зміни у власному капіталі	3
Консолідований звіт про рух грошових коштів	4
Примітки до консолідованої фінансової звітності	5
Розділ I. Основа складання фінансової звітності.....	5
1. Основна діяльність	5
2. Основи облікової політики та складання звітності	7
3. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку	9
Розділ II.I. Фінансові інструменти	10
4. Облікова політика. Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки	10
5. Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку фінансових інструментів	17
Розділ II.II. Фінансові активи та зобов'язання.....	19
6. Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	19
7. Цінні папери нерезидентів	20
8. Операції з МВФ	24
8.1. Авуари в СПЗ	25
8.2. Внески в рахунок квоти МВФ	26
8.3. Зобов'язання перед МВФ	26
9. Цінні папери України	27
10. Кредити банкам та іншим позичальникам	29
11. Інші фінансові активи	34
12. Кошти банків	35
13. Кошти державних та інших установ	35
14. Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	36
15. Інші фінансові зобов'язання	37
16. Грошові кошти та їх еквіваленти	38
Розділ II.III. Фінансові результати за фінансовими інструментами.....	39
17. Процентні доходи та витрати	40
18. Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	40
19. Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	41
20. Прибутки/(збитки) від відновлення/(зменшення) корисності фінансових та нефінансових активів	42
Розділ II.IV. Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань	43
21. Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань	43

Розділ III. Управління ризиками.....	47
22. Управління фінансовими ризиками	47
23. Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику	50
24. Кредитний ризик	52
25. Валютний ризик	56
26. Процентний ризик	58
27. Ризик ліквідності	61
Розділ IV. Управління капіталом	64
28. Управління капіталом	64
29. Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України	65
Розділ V.I. Нефінансові активи та зобов'язання	67
30. Основні засоби та нематеріальні активи	67
31. Інші нефінансові активи	69
32. Інші нефінансові зобов'язання	71
Розділ V.II. Інші доходи і витрати (крім фінансових результатів за фінансовими інструментами).....	72
33. Інші доходи	73
34. Витрати на утримання персоналу	73
35. Адміністративно-господарські та інші витрати	73
Розділ VI. Інші примітки.....	74
36. Операції зі зв'язаними сторонами	74
37. Події після звітної дати	76
38. Уведення нових та змінених стандартів і тлумачень фінансової звітності	77

Звіт незалежного аудитора

Раді та Правлінню Національного банку України

Звіт щодо аудиту консолідованої фінансової звітності

Думка

Ми провели аудит консолідованої фінансової звітності Національного банку України та його дочірньої компанії (далі – «Національний банк»), представленої на сторінках 1–77, що складається з консолідованого звіту про фінансовий стан на 31 грудня 2020 року, та консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід, консолідованого звіту про зміни у власному капіталі та консолідованого звіту про рух грошових коштів за рік, що закінчився зазначеною датою, та приміток до консолідованої фінансової звітності, включаючи стислий виклад значущих облікових політик.

На нашу думку, консолідована фінансова звітність, що додається, відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах консолідований фінансовий стан Національного банку на 31 грудня 2020 року, та його консолідовані фінансові результати і консолідовані грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності («МСФЗ») та відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV щодо складання фінансової звітності.

Основа для думки

Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту («МСА»). Нашу відповідальність згідно з цими стандартами викладено в розділі «Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності» нашого звіту. Ми є незалежними по відношенню до Національного банку згідно з прийнятим Радою з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів («РМСЕБ») Міжнародним кодексом етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності) («Кодекс РМСЕБ») та етичними вимогами, застосовними в Україні до нашого аудиту консолідованої фінансової звітності, а також виконали інші обов'язки з етики відповідно до цих вимог та Кодексу РМСЕБ. Ми вважаємо, що отримані нами аудиторські докази є достатніми і прийнятними для використання їх як основи для нашої думки.

Ключові питання аудиту, що охоплюють найбільш значущі ризики суттєвих викривлень, включно з оціненими ризиками суттєвих викривлень внаслідок шахрайства

Ключові питання аудиту - це питання, які на наше професійне судження, були найбільш значущими під час нашого аудиту консолідованої фінансової звітності за поточний період. Ці питання розглядалися в контексті нашого аудиту консолідованої фінансової звітності в цілому та враховувалися при формуванні думки щодо неї, при цьому ми не висловлюємо окремої думки щодо цих питань. Щодо кожного питання, описаного нижче, наш опис того, як відповідне питання розглядалось під час нашого аудиту, наведено в цьому контексті.

Ми виконали обов'язки, що описані в розділі «Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності» нашого звіту, в тому числі щодо цих питань. Відповідно, наш аудит включав виконання процедур, розроблених у відповідь на нашу оцінку ризиків суттєвого викривлення консолідованої фінансової звітності. Результати наших аудиторських процедур, в тому числі процедур, що були виконані під час розгляду зазначених нижче питань, служать основою для висловлення нашої аудиторської думки щодо консолідованої фінансової звітності, що додається.

Ключове питання аудиту	Як відповідне ключове питання було розглянуто під час нашого аудиту
Оцінка боргових цінних паперів за справедливою вартістю через прибутки чи збитки	
Станом на 31 грудня 2020 року, портфель цінних паперів нерезидентів Національного банку включав боргові цінні папери балансовою вартістю 671 778 млн. грн., які оцінюються за справедливою вартістю через прибутки чи збитки та складають 50% консолідованих загальних активів (Примітка 7). Ці цінні папери було класифіковано за Рівнями 1, 2 та 3 ієрархії справедливої вартості.	Наші аудиторські процедури, виконані щодо оцінки боргових цінних паперів за справедливою вартістю через прибутки чи збитки як ключового питання аудиту, серед іншого, включали:
Боргові цінні папери за справедливою вартістю через прибутки чи збитки було оцінено виходячи з котирувань на активному ринку (вхідні дані Рівня 1) або, у випадку коригувань, за скоригованими котируваннями (вхідні дані Рівня 2), або, за відсутності котирувань на активному ринку, із застосуванням моделей оцінки (Рівень 3) (Примітка 21). Судження щодо використання вхідних даних можуть призводити до різної класифікації за рівнями ієрархії справедливої вартості та сум справедливої вартості.	а) Отримання розуміння процесу оцінки справедливої вартості, ключових джерел вхідних даних та припущень застосованих Національним банком;
Ми визначили оцінку боргових цінних паперів за справедливою вартістю через прибутки чи збитки як ключове питання аудиту внаслідок застосованих суджень щодо оцінки справедливої вартості, а також внаслідок	б) Залучення наших спеціалістів з оцінки для оцінки правильності методології та ключових припущень, що було використано керівництвом при оцінці справедливої вартості боргових цінних паперів;
	в) Здійснення незалежної оцінки боргових цінних паперів нашими внутрішніми спеціалістами з оцінки на основі загальнодоступних ринкових даних та порівняння з оцінкою Національного банку;
	г) Тестування ключових вхідних даних (ставок дисконтування, грошових потоків) та перерахунок сум справедливої вартості вибірки боргових цінних паперів класифікованих за Рівнем 3;
	г) Аналіз розкриттів щодо боргових цінних

Ключове питання аудиту

значущості таких активів для консолідованої фінансової звітності та впливу зміни в оцінці на прибутки та збитки.

Як відповідне ключове питання було розглянуто під час нашого аудиту

паперів за справедливою вартістю через прибутки чи збитки, що представлені у примітках до консолідованої фінансової звітності.

Оцінка очікуваних кредитних збитків за борговими цінними паперами за амортизованою вартістю

Станом на 31 грудня 2020 року, цінні папери України у портфелі Національного банку включали боргові цінні папери за амортизованою вартістю у сумі 334 128 млн. грн., що склало 25% від консолідованих загальних активів (Примітка 9).

Оцінка очікуваних кредитних збитків за борговими цінними паперами за амортизованою вартістю, вимагає застосування судження керівництва (як розкрито Примітках 4 та 5) щодо оцінки ймовірності дефолту та збитків при події дефолту за діапазоном зважених макроекономічних сценаріїв; а також, визначення значного збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання та/або знецінення таких боргових цінних паперів.

Приймаючи до уваги значущість залишків боргових цінних паперів за амортизованою вартістю для консолідованої фінансової звітності та суб'єктивність оцінки очікуваних кредитних збитків це питання було визначено нами як ключове питання аудиту.

Наші процедури, серед іншого, включали отримання розуміння та аналіз суджень, що були застосовані керівництвом при оцінці розміру очікуваних кредитних збитків щодо боргових цінних паперів за амортизованою вартістю.

Ми провели оцінку щодо того чи є наявним значне збільшення кредитного ризику або знецінення щодо таких боргових цінних паперів на звітну дату.

Ми також провели незалежну оцінку за діапазоном сценаріїв зважених на ймовірність, за допомогою наших внутрішніх спеціалістів з оцінки, розміру очікуваних кредитних збитків по боргових цінних паперах за амортизованою вартістю та порівняли із оцінкою Національного банку.

Крім того, ми проаналізували розкриття щодо очікуваних кредитних збитків за борговими цінними паперами за амортизованою вартістю, що представлені у примітках до консолідованої фінансової звітності.

Інша інформація, що включена до Консолідованого звіту про управління Національного банку та Річного Звіту Національного банку за 2020 рік

Інша інформація складається з інформації, яка міститься в Консолідованому звіті про управління, але не включає консолідовану фінансову звітність та наш звіт аудитора щодо неї, який ми отримали до дати цього звіту аудитора, та Річного Звіту Національного банку за 2020 рік, який ми очікуємо отримати після цієї дати. Управлінський персонал несе відповідальність за іншу інформацію.

Наша думка щодо консолідованої фінансової звітності не поширюється на іншу інформацію та ми не робимо висновок та не будемо робити висновок з будь-яким рівнем впевненості щодо цієї іншої інформації.

У зв'язку з нашим аудитом консолідованої фінансової звітності нашою відповідальністю є ознайомитися з іншою інформацією та при цьому розглянути, чи існує суттєва невідповідність між іншою інформацією та консолідованою фінансовою звітністю або

нашими знаннями, отриманими під час аудиту, або чи ця інша інформація виглядає такою, що містить суттєве викривлення.

Якщо, на основі проведеної нами роботи, ми доходимо висновку, що існує суттєве викривлення іншої інформації отриманої до дати цього звіту аудитора, ми зобов'язані повідомити про цей факт. Ми не виявили таких фактів, які б необхідно було включити до звіту.

Коли ми ознайомимося з Річним Звітом, якщо ми дійдемо висновку, що він має суттєве викривлення, ми повідомимо про це питання Раду Національного банку.

Відповідальність управлінського персоналу та тих, кого наділено найвищими повноваженнями, за консолідовану фінансову звітність

Управлінський персонал несе відповідальність за складання і достовірне подання консолідованої фінансової звітності відповідно до МСФЗ та за таку систему внутрішнього контролю, яку управлінський персонал визначає потрібною для того, щоб забезпечити складання консолідованої фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки.

При складанні консолідованої фінансової звітності управлінський персонал несе відповідальність за оцінку здатності Національного банку продовжувати свою діяльність на безперервній основі, розкриваючи, де це застосовно, питання, що стосуються безперервності діяльності, та використовуючи припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, окрім випадків, коли ті, кого наділено найвищими повноваженнями, або планують ліквідувати Національний банк чи припинити діяльність, або не має інших реальних альтернатив цьому.

Ті, кого наділено найвищими повноваженнями, несуть відповідальність за нагляд за процесом фінансового звітування Національного банку.

Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності

Нашими цілями є отримання обґрунтованої впевненості, що консолідована фінансова звітність в цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки, та випуск звіту аудитора, що містить нашу думку. Обґрунтована впевненість є високим рівнем впевненості, проте не гарантує, що аудит, проведений відповідно до МСА, завжди виявить суттєве викривлення, коли воно існує. Викривлення можуть бути результатом шахрайства або помилки; вони вважаються суттєвими, якщо окремо або в сукупності, як обґрунтовано очікується, вони можуть впливати на економічні рішення користувачів, що приймаються на основі цієї консолідованої фінансової звітності.

Виконуючи аудит відповідно до вимог МСА, ми використовуємо професійне судження та професійний скептицизм протягом всього завдання з аудиту. Окрім того, ми:

- ▶ ідентифікуємо та оцінюємо ризики суттєвого викривлення консолідованої фінансової звітності внаслідок шахрайства чи помилки, розробляємо та виконуємо аудиторські процедури у відповідь на ці ризики, та отримуємо аудиторські докази, що є достатніми та прийнятними для використання їх як основи для нашої думки. Ризик невиявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства є вищим, ніж для викривлення внаслідок

помилки, оскільки шахрайство може включати змову, підробку, навмисні пропуски, невірні твердження або нехтування заходами внутрішнього контролю;

- ▶ отримуємо розуміння заходів внутрішнього контролю, що стосуються аудиту, для розробки аудиторських процедур, які б відповідали обставинам, а не для висловлення думки щодо ефективності системи внутрішнього контролю Національного банку;
- ▶ оцінюємо прийнятність застосованих облікових політик та обґрунтованість облікових оцінок і відповідних розкриттів інформації, зроблених управлінським персоналом;
- ▶ доходимо висновку щодо прийнятності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку та, на основі отриманих аудиторських доказів, доходимо висновку, чи існує суттєва невизначеність щодо подій або умов, що може поставити під значний сумнів здатність Національного банку продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Якщо ми доходимо висновку щодо існування такої суттєвої невизначеності, ми повинні привернути увагу в нашому звіті аудитора до відповідних розкриттів інформації у консолідованій фінансовій звітності або, якщо такі розкриття інформації є неналежними, модифікувати свою думку. Наші висновки ґрунтуються на аудиторських доказах, отриманих до дати нашого звіту аудитора. Тим не менш, майбутні події або умови можуть примусити Національного банку припинити свою діяльність на безперервній основі;
- ▶ оцінюємо загальне подання, структуру та зміст консолідованої фінансової звітності включно з розкриттями інформації, а також те, чи показує консолідована фінансова звітність операції та події, що лежать в основі її складання, так, щоб досягти достовірного подання.
- ▶ отримуємо прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі щодо фінансової інформації суб'єктів господарювання або господарської діяльності Національного банку та його дочірньої компанії для висловлення думки щодо консолідованої фінансової звітності. Ми несемо відповідальність за керування, нагляд та виконання аудиту Національного банку та його дочірньої компанії. Ми несемо відповідальність за висловлення нами аудиторської думки.

Ми повідомляємо Аудиторському комітету Ради Національного банку разом з іншими питаннями інформацію про запланований обсяг та час проведення аудиту та суттєві аудиторські результати, включаючи будь-які суттєві недоліки системи внутрішнього контролю, виявлені нами під час аудиту.

Ми також надаємо Аудиторському комітету Ради Національного банку твердження, що ми виконали відповідні етичні вимоги щодо незалежності, та повідомляємо їм про всі стосунки й інші питання, які могли б обґрунтовано вважатись такими, що впливають на нашу незалежність, а також, де це застосовно, щодо дій, вжитих для усунення загроз, або запроваджених застережних заходів.

З переліку всіх питань, інформація щодо яких надавалась Аудиторському комітету Ради Національного банку ми визначили ті, що були найбільш значущими під час аудиту консолідованої фінансової звітності поточного періоду, тобто ті, які є ключовими питаннями аудиту.

Звіт щодо вимог інших законодавчих і нормативних актів

Додатково до вимог Міжнародних стандартів аудиту, у звіті незалежного аудитора ми надаємо також інформацію відповідно до ч. 4 ст. 14 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII («Закон № 2258-VIII»):

Призначення аудитора та загальна тривалість продовження повноважень

22 жовтня 2019 року нас було вперше призначено Радою Національного банку в якості незалежних аудиторів для проведення обов'язкового аудиту консолідованої фінансової звітності Національного банку строком на п'ять років. Загальна тривалість безперервного виконання наших повноважень із проведення обов'язкового аудиту Банку становить два роки.

Щодо узгодження звіту незалежного аудитора з додатковим звітом для аудиторського комітету

Ми підтверджуємо, що наш звіт незалежного аудитора узгоджується з додатковим звітом для Аудиторського комітету Ради Національного банку, який ми випустили 31 березня 2021 року відповідно до вимог ст. 35 Закону № 2258-VIII.

Надання неаудиторських послуг

Ми заявляємо, що неаудиторські послуги, на які встановлено обмеження у ч. 4 ст. 6 Закону № 2258-VIII, нами не надавались. Також, ми не надавали Національному банку Компанії жодних неаудиторських послуг.

Партнером завдання з аудиту, результатом якого є цей звіт незалежного аудитора, є Студинська Ю.С.

Від імені ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги»:

Світіч О.М.
Генеральний директор

Студинська Ю.С.
Партнер

Номер запису в Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності 101250

Номер запису в Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності 101256

м. Київ, Україна

7 квітня 2021 року

ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги» включено до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, який веде Аудиторська палата України. Номер реєстрації у Реєстрі: 3516.

Консолідований звіт про фінансовий стан
на 31 грудня 2020 року

	Примітки	2020	2019
(у мільйонах гривень)			
Активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	6	121 112	90 168
Цінні папери нерезидентів	7	671 778	504 979
Авуари в СПЗ	8.1	128	234
Монетарне золото		42 014	28 223
Цінні папери України	9	335 401	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	10	66 930	13 843
Внутрішній державний борг		1 635	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	8.2	81 927	65 894
Основні засоби та нематеріальні активи	30	4 190	4 386
Інші активи	11, 31	6 459	4 188
Усього активів		1 331 574	1 060 833
Зобов'язання			
Банкноти та монети в обігу		558 694	425 256
Кошти банків	12	50 017	78 444
Кошти державних та інших установ	13	70 664	38 982
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України	29	24 434	42 722
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком України	14	163 485	151 932
Кредити отримані		2 827	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	8.3	193 471	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	8.3	81 917	65 886
Інші зобов'язання	15, 32	1 095	810
Усього зобов'язань		1 146 604	977 460
Власний капітал			
Статутний капітал	28	100	100
Загальні резерви	28	67 734	51 439
Резерви переоцінки активів і зобов'язань	28	117 092	31 790
Усього власного капіталу		184 926	83 329
Неконтрольована частка		44	44
Усього капіталу		184 970	83 373
Усього пасивів		1 331 574	1 060 833

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 07 квітня 2021 року.

Голова

Кирило ШЕВЧЕНКО

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 5–77, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за 2020 рік

	Примітки	2020	2019
(у мільйонах гривень)			
Процентні доходи	17	31 225	36 702
Процентні витрати	17	(15 901)	(16 353)
Чистий процентний дохід до врахування прибутків від відновлення корисності		15 324	20 349
Прибуток від відновлення корисності за процентними фінансовими активами	20	212	1 668
Чистий процентний дохід після врахування прибутків від відновлення корисності		15 536	22 017
Комісійні доходи		441	283
Комісійні витрати		(217)	(31)
Чистий комісійний дохід		224	252
Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	18	95 144	(43 441)
Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	19	18 013	13 431
Інші доходи	33	719	1 028
Усього чистих доходів/(витрат)		129 636	(6 713)
Витрати на утримання персоналу	34	(2 049)	(1 769)
Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції		(1 167)	(1 146)
Адміністративно-господарські та інші витрати	35	(1 375)	(1 372)
Витрати за забезпеченнями під імовірні зобов'язання та нарахування інших зобов'язань		(92)	(119)
Збитки від зменшення корисності за іншими активами	20	(3)	(181)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		124 950	(11 300)
Витрати з податку на прибуток дочірньої компанії		(1)	(7)
Прибуток/(збиток) за рік		124 949	(11 307)
Інші сукупні доходи, які не підлягають перекласифікації як складові прибутків або збитків у наступних періодах:			
Переоцінка банківських металів		1 088	143
Інші сукупні доходи за рік		1 088	143
Разом сукупні доходи/(витрати) за рік		126 037	(11 164)
Прибуток/(збиток) за рік, який належить:			
Національному банку України		124 949	(11 309)
неконтрольованій частці		—	2
		124 949	(11 307)
Сукупні доходи/(витрати), які належать:			
Національному банку України		126 037	(11 166)
неконтрольованій частці		—	2
		126 037	(11 164)

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 07 квітня 2021 року.

Голова

Кирило ШЕВЧЕНКО

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Директор
Департаменту фінансового контролінгу

Олег СТРИНЖА

Примітки, подані на сторінках 5–77, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про зміни у власному капіталі
за 2020 рік

	Примітки	Статутний капітал	Загальні резерви	Резерв переоцінки активів і зобов'язань	Усього власного капіталу	Неконтрольована частка	Усього капіталу
(у мільйонах гривень)							
Залишок на 01 січня 2019 року		100	56 091	81 274	137 465	42	137 507
Усього сукупних доходів за 2019 рік		–	(11 309)	143	(11 166)	2	(11 164)
Результат від передавання активів	30	–	(248)	–	(248)	–	(248)
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами	29	–	173	(173)	–	–	–
Реалізований результат переоцінки за проданими цінними паперами та деривативами	29	–	1 057	(1 057)	–	–	–
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів та деривативів до резерву переоцінки	29	–	(4 677)	4 677	–	–	–
Компенсація резервом переоцінки нереалізованих витрат від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті	29	–	53 074	(53 074)	–	–	–
Частина прибутку до розподілу за 2019 рік, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України	29	–	(42 722)	–	(42 722)	–	(42 722)
Залишок на 31 грудня 2019 року		100	51 439	31 790	83 329	44	83 377
Усього сукупних доходів за 2020 рік		–	124 949	1 088	126 037	–	126 033
Результат від передавання активів	30	–	(6)	–	(6)	–	(6)
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами	29	–	364	(364)	–	–	–
Реалізований результат переоцінки за проданими цінними паперами та деривативами	29	–	2 789	(2 789)	–	–	–
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів та деривативів до резерву переоцінки	29	–	(7 535)	7 535	–	–	–
Спрямування нереалізованих доходів від переоцінки активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті до резервів переоцінки	29	–	(79 832)	79 832	–	–	–
Частина прибутку до розподілу за 2020 рік, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України	29	–	(24 434)	–	(24 434)	–	(24 434)
Залишок на 31 грудня 2020 року		100	67 734	117 092	184 926	44	184 970

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 07 квітня 2021 року.

Голова

Кирило ШЕВЧЕНКО

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 5–77, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про рух грошових коштів за 2020 рік

	Примітки	2020	2019
(у мільйонах гривень)			
Операційна діяльність			
Проценти отримані		29 141	40 007
Комісії отримані		441	284
Інші доходи		852	1 855
Проценти сплачені		(16 152)	(16 020)
Комісії сплачені		(217)	(46)
Інші витрати		(3 833)	(4 862)
Сплачені податки, збори і платежі		(501)	(403)
Перерахування коштів до Державного бюджету України	29	(42 722)	(64 898)
(Збільшення)/зменшення кредитів банкам та іншим позичальникам		(52 489)	10 335
Погашення внутрішнього державного боргу		132	132
(Зменшення)/збільшення коштів банків на вимогу		(29 557)	40 052
Збільшення коштів державних та інших установ		26 344	26 702
Зменшення/(збільшення) інших активів		1 869	(1 327)
Зменшення інших зобов'язань		(77)	(963)
Інший рух коштів		83	(908)
Чиста зміна грошових коштів від операційної діяльності		(86 686)	29 940
Інвестиційна діяльність			
Збільшення розміщених строкових депозитів		(2 703)	–
Чисте збільшення цінних паперів нерезидентів		(39 972)	(128 411)
Придбання монетарного золота		(57)	(128)
Погашення цінних паперів України		12 500	11 024
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(249)	(285)
Продаж основних засобів та нематеріальних активів		10	79
Чиста зміна грошових коштів від інвестиційної діяльності		(30 471)	(117 721)
Фінансова діяльність			
Випуск банкнот та монет в обіг	16	133 438	24 922
Погашення зобов'язань перед МВФ	16	(17 456)	(15 438)
Строкові депозити залучені	16	–	(40)
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком України	16	11 636	90 022
Чиста зміна грошових коштів від фінансової діяльності		127 618	99 466
Вплив зміни валютних курсів		18 330	(38 582)
Чистий рух грошових коштів та їх еквівалентів		28 791	(26 897)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок звітного року		89 619	116 516
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного року	16	118 410	89 619

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 07 квітня 2021 року.

Голова

Кирило ШЕВЧЕНКО

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 5–77, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Примітки до консолідованої фінансової звітності

Розділ I. Основа складання фінансової звітності

1. Основна діяльність

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України “Про Національний банк України” та інших законодавчих актів України. Згідно із законодавством України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Під час виконання своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримання цінової стабільності в державі. Національний банк сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також додержанню сталих темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, якщо це не перешкоджає досягненню цінової стабільності.

Національний банк не має на меті отримання прибутку. Фінансові результати діяльності Національного банку, а також структура його активів, зобов'язань і капіталу визначаються функціями Національного банку як особливого центрального органу державного управління.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк виконує такі основні функції:

відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики, розроблених Радою Національного банку, визначає та проводить грошово-кредитну політику;

монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує її обіг;

забезпечує накопичення та зберігання міжнародних (золотовалютних) резервів (далі – міжнародні резерви) і здійснення операцій з ними та банківськими металами;

є кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;

здійснює банківське регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі;

представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співробітництво здійснюється на рівні центральних банків;

здійснює відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютне регулювання, визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті, організовує і здійснює валютний нагляд за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій;

організовує та здійснює інкасацію та перевезення валютних цінностей, у визначеному Національним банком порядку видає юридичним особам ліцензії на надання банкам послуг з інкасації, зупиняє, поновлює та відкликає їх;

визначає особливості функціонування банківської системи України в разі введення воєнного стану чи особливого періоду, здійснює мобілізаційну підготовку системи Національного банку;

здійснює захист прав споживачів фінансових послуг, що надаються банками, а також іншими фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк;

організовує роботу та здійснює заходи з підвищення рівня фінансової грамотності населення;

здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах компетенції, визначеної Законом України “Про Національний банк України”.

Згідно із Законом України “Про Національний банк України” Національний банк надає кредити банкам для підтримки ліквідності, купує та продає на відкритому ринку цінні папери, валютні цінності, дорогоцінні метали, продає пам'ятні монети з дорогоцінних і недорогоцінних металів на внутрішньому і зовнішньому ринках, виконує операції з обслуговування державного боргу, пов'язані з розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходів за ними, веде рахунки Державної казначейської служби України, рахунки міжнародних організацій та здійснює інші операції, необхідні для забезпечення виконання своїх функцій. Національний банк також виконує функції депозитарію державних цінних паперів України.

Статутний капітал Національного банку є державною власністю.

До структури Національного банку станом на 31 грудня 2020 та 2019 років входять центральний апарат та відокремлений підрозділ (Банкотно-монетний двір), які здійснюють діяльність виключно в межах завдань і функцій Національного банку, установлених Законом України “Про Національний банк України”.

Дочірньою компанією Національного банку є Публічне акціонерне товариство “Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках” (далі – Розрахунковий центр). Частка Національного банку у капіталі Розрахункового центру становить 83,55% станом

на 31 грудня 2020 року (станом на 31 грудня 2019 року – 83,55%).

Статутний капітал Розрахункового центру на 31 грудня 2020 та 2019 років становить 206,7 мільйона гривень, який складається з простих іменних акцій номінальною вартістю 1 000 гривень кожна.

Виключною компетенцією Розрахункового центру є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”. Розрахунковий центр відкриває та веде грошові рахунки учасників фондового ринку. Також забезпечує виплату доходу за цінними паперами, номінальної вартості під час погашення цінних паперів та здійснення емітентом інших корпоративних операцій, у тому числі за тими цінними паперами, що розміщені та перебувають в обігу за межами України.

Національний банк є засновником Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку (далі – КНПФ).

Національний банк здійснює адміністрування, управління активами та зберігання активів КНПФ.

Національний банк провів аналіз наявності контролю, необхідного для консолідації відповідно до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” стосовно КНПФ. Національний банк є засновником, проте не зазнає

ризиків та не має права щодо змінних результатів його діяльності. Відповідно до МСФЗ 10 Національний банк не має контролю за КНПФ та, відповідно, КНПФ не було консолідовано під час складання цієї консолідованої фінансової звітності.

Інвестиції Національного банку в асоційовану компанію станом на 31 грудня 2020 та 2019 років були представлені інвестиціями в статутний капітал Публічного акціонерного товариства “Національний депозитарій України” (далі – Національний депозитарій).

Національний банк, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку та інші учасники фондового ринку є акціонерами Національного депозитарію. Згідно зі статутом, Національний депозитарій проводить діяльність із депозитарного обліку та обслуговування обліку цінних паперів і корпоративних операцій емітента на рахунках у цінних паперах клієнтів.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років Національний банк володів 2 580 простими іменними акціями Національного депозитарію номінальною вартістю 10 000 гривень кожна, загальною номінальною вартістю 25,8 мільйона гривень. Частка участі Національного банку в статутному капіталі Національного депозитарію на 31 грудня 2020 року становить 25% (на 31 грудня 2019 року – 25%).

Затвердження консолідованої фінансової звітності належить до повноважень Ради Національного банку.

2. Основи облікової політики та складання звітності

Цей розділ містить облікову політику Національного банку, яка належить до фінансової звітності в цілому. Якщо облікова політика може бути застосована до конкретної примітки цієї фінансової звітності, облікова політика і відповідні розкриття надаються у відповідній примітці.

Консолідована фінансова звітність Національного банку складена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), затверджених Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, та вимог Законів України “Про Національний банк України”, “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо складання фінансової звітності.

Ця консолідована фінансова звітність підготовлена на основі припущення, що Національний банк є організацією, здатною продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Ця консолідована фінансова звітність була складена за принципом оцінки за історичною вартістю, за винятком фінансових активів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток та похідних фінансових інструментів. Консолідована фінансова звітність подана в національній валюті України – гривні, що є функціональною валютою та валютою подання консолідованої фінансової звітності. Консолідована фінансова звітність Національного банку складається в мільйонах гривень.

Основа консолідації

Консолідована фінансова звітність складається з фінансової звітності Національного банку та його дочірньої компанії станом на 31 грудня 2020 року.

Дочірньою компанією є компанія, яку контролює Національний банк. Наявність контролю визначається в разі виконання одночасно таких умов:

- наявність владних повноважень стосовно об'єкта інвестування;
- права щодо змінних результатів діяльності об'єкта інвестування та можливість зазнавати ризиків;
- спроможність використовувати свої владні повноваження щодо об'єкта інвестування з метою впливу на результати Національного банку.

Дочірня компанія повністю консолідується починаючи з дати фактичного отримання Національним банком контролю за нею (яка, як правило, є датою придбання) і консолідація припиняється починаючи з дати втрати контролю.

Зміна частки участі в дочірній компанії без втрати контролю обліковується як операція з капіталом. Збитки дочірньої компанії відносяться на неконтрольовану частку участі, навіть якщо це призводить до виникнення від'ємного залишку неконтрольованої частки участі.

Якщо Національний банк втрачає контроль за дочірньою компанією, то він припиняє визнання активів та зобов'язань дочірньої компанії (у тому числі відповідного гудвілу), балансової вартості неконтрольованої частки участі, визнає справедливую вартість отриманої винагороди, справедливую вартість інвестиції, що залишається, а також результат операції у складі прибутків або збитків, перекласифіковує частку Національного банку в компонентах, що раніше були визнані в складі іншого сукупного доходу, до складу прибутків або збитків. У разі вибуття дочірньої компанії шляхом передавання контролю державі в особі Кабінету Міністрів України чи інших державних органів та установ результат такої операції відображається в капіталі.

Під час консолідації звітності дочірніх компаній виключаються всі залишки за внутрішньосистемними операціями, у тому числі суми доходів і витрат за операціями між дочірніми компаніями. Національний банк і його дочірня компанія застосовують єдину облікову політику для складання консолідованої фінансової звітності. Фінансову звітність дочірньої компанії складено за той самий звітний період, що і консолідовану звітність Національного банку.

Інвестиції в асоційовану компанію

Асоційована компанія – компанія, на діяльність якої Національний банк має суттєвий вплив. Суттєвий вплив – повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової та операційної політики об'єкта інвестицій, але не контроль чи спільний контроль за фінансовою та операційною політикою.

Інвестиції в асоційовану компанію відображаються за методом участі в капіталі з урахуванням визнаного зменшення корисності та включаються до статті “Інші активи”. Подальші зміни в балансовій вартості відображають зміни частки Національного банку в чистих активах асоційованої компанії, що відбулися після придбання. Частка Національного банку в прибутках або збитках асоційованої компанії з часу здійснення інвестицій та суми визнаного зменшення корисності інвестиції визнаються в складі інших доходів або витрат консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід. Частка Національного банку в інших змінах капіталу асоційованої компанії, що відбулися з часу здійснення інвестицій, визнається в складі консолідованих звітів про прибутки та збитки та інший сукупний дохід та про зміни у власному капіталі. Проте, якщо частка Національного банку у збитках асоційованої компанії дорівнює або перевищує його частку участі в асоційованій компанії, то Національний банк не визнає подальших збитків, за винятком випадків, коли він має зобов'язання здійснювати платежі асоційованій компанії або від її імені. За методом участі в капіталі інвестиції в асоційовану компанію відображаються до останнього дня місяця, в якому об'єкт інвестування не відповідає критеріям асоційованої компанії.

Інформацію про уведення нових та змінених стандартів і тлумачень фінансової звітності наведено у примітці 38.

Зміна формату подання

Під час складання цієї консолідованої фінансової звітності Національний банк змінив формат її подання з метою підвищення доречності, зрозумілості, взаємопов'язаності інформації, а саме:

- примітки згруповано в розділи залежно від суті розкритої інформації відповідно до належності статей звітів до фінансових та нефінансових інструментів;
- інформацію про суттєві політики, судження та оцінки перенесено у відповідні примітки, які містять інформацію про відповідні активи і зобов'язання, що підкреслює взаємозв'язок між інформацією, поданою в примітках;
- у відповідь на потреби користувачів додано нову примітку "Прибутки/(збитки) від зменшення корисності фінансових та нефінансових активів" та вдосконалено подання інформації у примітці "Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком";

- назву Консолідованого звіту про сукупні доходи змінено на назву "Консолідований звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід", при цьому зміст звіту не змінився.

Подання порівняльної інформації за 2019 рік змінено відповідно до подання 2020 року.

Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку

Національний банк використовує оцінки, припущення і професійні судження, які впливають на суми активів і зобов'язань, що відображені в консолідованій фінансовій звітності. Оцінки та судження регулярно переглядаються й ґрунтуються на досвіді керівництва Національного банку та інших факторах, уключаючи майбутні події, очікування яких за наявних умов є обґрунтованим. Найсуттєвіші оцінки та судження наведені в примітках 5, 30, 32, 36.

3. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку

Зміна економічної ситуації

У 2020 році падіння реального ВВП становило 4,0% порівняно з минулим роком (<http://ukrstat.gov.ua>). Основним чинником падіння ВВП було запровадження в Україні та світі карантину у відповідь на поширення COVID-19. На ринку праці стрімке зростання безробіття супроводжувалося скороченням доходів домогосподарств, яке лише частково було компенсоване запровадженням програм соціальної підтримки з боку Уряду України (далі – Уряд). Найглибшим падіння було в другому кварталі 2020 року.

Поширення пандемії COVID-19 у світі та в Україні з початку 2020 року і запроваджені урядами більшості країн карантинні обмеження призвели до стрімкого зниження економічної активності в більшості країн світу, у тому числі і в Україні. У міру пом'якшення карантинних обмежень відбувалося поступове відновлення економічної активності. Проте воно було нерівномірним через збереження високого рівня захворюваності і повернення до жорсткіших карантинних заходів. Проведення вакцинації знижує ризик повторення локдаунів. Утім, з огляду на повільність та нерівномірність цього процесу, зберігається ймовірність локальних форм карантину, які матимуть негативні наслідки для економічної активності.

У 2020 році зведений бюджет України виконано зі значним дефіцитом (майже 224 мільярди гривень), який сформувався за рахунок бюджетів усіх рівнів. Дефіцит профінансовано головним чином за рахунок боргових коштів, залучених як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Разом із девальвацією гривні це призвело до збільшення державного та гарантованого державою боргу відносно початку року.

Після проходження жорсткої фази карантину, в другому півріччі економіка України швидко відновлювалася під впливом зростання обсягів споживання на тлі збільшення заробітних плат, видатків бюджету на соціальний захист, дорожню інфраструктуру та охорону здоров'я. Натомість через невизначеність в умовах пандемії інвестиційна активність бізнесу залишалася слабкою.

У 2020 році профіцит рахунку поточних операцій сягнув одного з найбільших рівнів в історії України (6,2 мільярда доларів США або 4,0% ВВП). Експорт виявився стійкішим за імпорт (скорочення відповідно на 2% та 14,2%). Натомість на тлі значних виплат за зовнішніми зобов'язаннями за фінансовим рахунком був сформований відплив капіталу (4,2 мільярда доларів

США). У результаті валові міжнародні резерви за рік зросли до 29,1 мільярда доларів США, що сягає обсягу імпорту за п'ять місяців.

Упродовж 2020 року інфляція перебувала переважно нижче цільового діапазону $5\% \pm 1$ в. п. на тлі падіння світових цін на енергоносії та зниження попиту під час пандемії. Наприкінці року інфляція прискорилася під впливом зростання внутрішнього споживчого попиту, високих цін на зовнішніх товарних ринках, нижчого врожаю сільськогосподарських культур. У результаті, в грудні інфляція повернулася до цільового діапазону і сягнула його центральної точки – 5,0%.

У 2020 році Національний банк проводив м'яку монетарну політику. Протягом першого півріччя 2020 року облікову ставку було знижено на 750 б. п. до рекордно низького рівня – 6%, на якому ставка залишалася до кінця року.

У банківській системі зберігався значний профіцит ліквідності (визначений як сума коштів на коррахунках банків та в депозитних сертифікатах Національного банку), середньоденні обсяги якого у 2020 році значно розширилися головним чином за рахунок зростання середньоденних залишків коштів депозитних сертифікатів (за основною сумою до 129,6 мільярда гривень). Середньоденні залишки коштів на коррахунках банків практично не змінилися і становили 55,6 мільярда гривень.

Рейтингова агенція Moody's у червні 2020 року підвищила кредитний рейтинг України до рівня "B3" з рівня "Caa1", який не змінювався з кінця 2018 року. Рейтингові агенції Standard&Poor's та Fitch у вересні 2020 року підтвердили свої рейтинги для України на рівні "B".

Україна тривалий час перебуває під впливом анексії Росією Автономної Республіки Крим, нерозв'язаного збройного конфлікту в окремих районах Луганської та Донецької областей, а також складних політичних та економічних зв'язків із Росією.

Економічні, політичні чинники і наслідки поширення пандемії COVID-19 у світі та в Україні можуть справляти різноспрямований вплив на результати діяльності і фінансовий стан Національного банку. Однак міра такого впливу поки що не може бути достовірно визначеною. Керівництво Національного банку ретельно стежить за поточним станом розвитку подій і вживає необхідних заходів для послаблення впливу негативних чинників.

Розділ II.1. Фінансові інструменти

4. Облікова політика. Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки

Операції з фінансовими інструментами

Національний банк класифікує всі фінансові активи в категорії за справедливою вартістю через прибуток або збиток та амортизованою собівартістю відповідно до визначених моделей управління фінансовими активами та характеристик грошових потоків. Національний банк не класифікує жодних активів в категорію за справедливою вартістю через прибуток або збиток з метою усунення або значного зменшення невідповідності в обліку.

Фінансові активи Національного банку класифікуються таким чином:

Кошти та депозити в іноземній валюті за амортизованою собівартістю

Кошти та депозити в іноземній валюті розміщуються Національним банком у банках-контрагентах у межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, визначених умовами договору. Ці кошти не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на вимогу, на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю

До цієї категорії належать цінні папери, стосовно яких виконуються обидві такі умови:

- цінні папери утримуються в межах моделі управління фінансовими активами, відповідно до якої цінні папери утримуються для отримання грошових потоків згідно з умовами їх випуску;
- договірними умовами передбачається виникнення на визначені дати грошових потоків, які є виключно платежами щодо погашення основної суми та процентів за цінними паперами.

До таких цінних паперів належать переважно облігації внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) – ОВДП із фіксованою ставкою купона та ОВДП, сума купона за якими розраховується як індекс інфляції за останні 12 місяців плюс визначена маржа (далі – інфляційні державні облігації).

Боргові цінні папери за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках

Національний банк управляє групою таких фінансових інструментів відповідно до задокументованої моделі діяльності, що використовується для управління фінансовими активами Національного банку і належить до інших типів моделей управління фінансовими активами, ніж модель управління фінансовими активами, якою передбачається отримання грошових потоків згідно з умовами договору (випуску), та модель управління фінансовими активами, якою передбачається як

отримання грошових потоків згідно з умовами договору (випуску), так і продаж таких активів.

Також до цієї категорії належать цінні папери, які не відповідають критеріям оцінки за амортизованою собівартістю або за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в інших сукупних доходах у зв'язку з отриманими результатами аналізу характеристик грошових потоків за фінансовими активами, що не передбачають погашення тільки основної суми та процентів.

Справедлива вартість цих цінних паперів визначається за ринковими котируваннями на головному або найсприятливішому ринку, а якщо немає котирувань – виходячи із моделей оцінки (примітка 21).

Кредити банкам та іншим позичальникам за амортизованою собівартістю

Кредити, надані банкам та іншим позичальникам, визнаються, якщо Національний банк надає кошти контрагентам – банкам та іншим позичальникам в межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, передбачених умовами договору і які є виключно платежами щодо погашення основної суми боргу та процентів

Внутрішній державний борг

Внутрішній державний борг – заборгованість за кредитами, наданими Урядом. Внутрішній державний борг обліковується в межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, визначених умовами договору, які виключно є платежами щодо погашення основної суми боргу та процентів. Внутрішній державний борг є незабезпеченим та обліковується за амортизованою собівартістю.

Грошові кошти та їх еквіваленти

З метою звітування про рух грошових коштів до грошових коштів та їх еквівалентів уключаються готівкова іноземна валюта, авуари в СПЗ, кошти на вимогу та депозити в іноземній валюті з терміном погашення до трьох місяців з дати виникнення, використання яких не є обмеженим і може бути здійснене на першу вимогу та які мають незначний ризик коливання вартості.

Фінансові зобов'язання Національного банку класифікуються таким чином:

- банкноти та монети в обігу. Сума банкнот і монет в обігу – це номінальна вартість банкнот і монет (розмінних, обігових, пам'ятних, інвестиційних), які є засобами платежу і випущені в обіг Національним банком після введення гривні у вересні 1996 року. Готівкові кошти в національній валюті, що зберігаються у сховищах і касах Національного

банку, у тому числі передані Національним банком уповноваженим банкам на зберігання, не включаються до суми банкнот та монет в обігу;

- кошти банків. Ці зобов'язання не є похідними інструментами;
- кошти державних та інших установ є непохідними зобов'язаннями перед державними та іншими клієнтами; депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком;
- кредити отримані.

Похідні фінансові інструменти

До похідних фінансових інструментів належать похідні цінні папери, операції своп, форвардні та ф'ючерсні операції. Похідні фінансові інструменти обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках. Усі похідні фінансові інструменти відображаються як активи, якщо їх справедлива вартість позитивна, і як зобов'язання, якщо їх справедлива вартість від'ємна.

Основні методи оцінки

Фінансові активи та фінансові зобов'язання первісно визнаються за справедливою вартістю або за справедливою вартістю з урахуванням витрат на операцію і надалі відображаються за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю залежно від їх класифікації.

Визнання та оцінка фінансових інструментів

Визнання фінансових інструментів здійснюється таким чином:

операції з фінансовими інструментами відображаються в консолідованому звіті про фінансовий стан на дату розрахунку, тобто на дату набуття (передавання) права власності на них, крім похідних фінансових інструментів;

боргові цінні папери, інструменти капіталу та інші фінансові інструменти за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках, первісно визнаються за справедливою вартістю на дату розрахунку;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери за амортизованою собівартістю, кредити банкам та іншим позичальникам і всі фінансові зобов'язання (крім похідних фінансових інструментів) первісно визнаються за справедливою вартістю на дату операції з урахуванням витрат на операцію;

банкноти та монети в обігу визнаються зобов'язаннями за номінальною вартістю з часу видачі їх банкам і клієнтам Національного банку.

Найкращим свідченням справедливої вартості фінансового інструменту під час первісного визнання є

ціна операції (тобто справедлива вартість компенсації, виплаченої або отриманої). Якщо справедлива вартість, визначена на дату операції, відрізняється від ціни операції, то інструмент обліковується на дату первісного визнання таким чином:

за вартістю оцінки, що вимагається під час первісного визнання, якщо про справедливую вартість є свідчення цін котирування на активному ринку для ідентичних активів або зобов'язань (тобто вхідні дані рівня 1) або коли вона визначається на основі методики оцінки, яка використовує лише ті дані, що є спостережуваними на ринку. Національний банк визнає різницю між справедливою вартістю на дату операції і ціною операції як прибуток або збиток (крім операцій із засновником, які відображаються в складі власного капіталу Національного банку);

в усіх інших випадках – за вартістю оцінки, що вимагається під час первісного визнання, з урахуванням коригування щодо перенесення на майбутні періоди різниці між справедливою вартістю на дату операції і ціною операції. Після первісного визнання Національний банк визнає цю перенесену на майбутні періоди різницю як прибуток або збиток тією мірою, якою вона виникає в результаті зміни чинників (включно із фактором часу), які учасники ринку враховували б під час визначення ціни активу або зобов'язання.

Подальший облік фінансових інструментів Національного банку здійснюється таким чином:

боргові цінні папери, інструменти капіталу та інші фінансові інструменти за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та похідні фінансові інструменти переоцінюються в разі кожної зміни їх справедливої вартості, але не рідше ніж станом на звітну дату. Результат від зміни справедливої вартості включається до складу фінансових результатів консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід у тому періоді, у якому він виник;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери за амортизованою собівартістю, кредити банкам та іншим позичальникам, а також внутрішній державний борг та всі фінансові зобов'язання, крім похідних фінансових інструментів, обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективного ставки відсотка;

банкноти та монети в обігу обліковуються за номінальною вартістю і надалі не переоцінюються.

Усі фінансові зобов'язання Національного банку (крім похідних фінансових інструментів) оцінюються за амортизованою собівартістю.

Станом на 31 грудня 2020 року фінансові активи розподілялися за категоріями оцінки таким чином:

	Активи за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	Активи за амортизованою собівартістю	Усього
(у мільйонах гривень)			
Фінансові активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	8	118 331	118 339
Цінні папери нерезидентів	671 778	–	671 778
Авуари в СПЗ	–	128	128
Цінні папери України	1 273	334 128	335 401
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	66 930	66 930
Внутрішній державний борг	–	1 635	1 635
Внески в рахунок квоти МВФ	–	81 927	81 927
Інші фінансові активи	46	1 269	1 315
Усього фінансових активів	673 105	604 348	1 277 453

Станом на 31 грудня 2019 року фінансові активи розподілялися за категоріями оцінки таким чином:

	Активи за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	Активи за амортизованою собівартістю	Усього
(у мільйонах гривень)			
Фінансові активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	8	89 512	89 520
Цінні папери нерезидентів	504 979	–	504 979
Авуари в СПЗ	–	234	234
Цінні папери України	987	346 204	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	13 843	13 843
Внутрішній державний борг	–	1 727	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	–	65 894	65 894
Інші фінансові активи	8	228	236
Усього фінансових активів	505 982	517 642	1 023 624

Політика зменшення корисності фінансових активів та принципи формування резервів під очікувані кредитні збитки

Під час визначення зменшення корисності та здійснення оцінки очікуваних кредитних збитків для фінансових активів Національний банк керується вимогами МСФЗ 9 “Фінансові інструменти”.

Кредитні збитки Національний банк визначає як різницю між усіма грошовими потоками, які має сплатити контрагент/емітент/позичальник відповідно до умов договору, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує отримати, що дисконтується за ефективною ставкою відсотка. Під час визначення майбутніх грошових потоків для розрахунку очікуваних кредитних збитків ураховуються всі умови фінансового інструменту протягом строку його дії (наприклад, опціон дострокового погашення, продовження строку, вимог дострокового повернення кредиту та інші подібні опціони). Грошові потоки, які враховуються, включають грошові потоки від продажу заставного майна або інших джерел підвищення кредитної якості фінансового інструменту, що є невід’ємною частиною умов договору. Застосовується професійне судження/припущення щодо можливості достовірної оцінки очікуваного строку дії фінансового інструменту.

Резерв під очікувані кредитні збитки формується шляхом віднесення відповідної суми змін у резерві на витрати (у складі статей “Прибутки/(збитки) від зменшення корисності за основними процентними фінансовими активами” та “Прибутки/(збитки) від зменшення корисності за іншими активами”.

Формування і розформування резервів під очікувані кредитні збитки здійснюється відповідно до рішення Правління Національного банку не рідше ніж один раз на місяць (за дебіторською заборгованістю та договірними активами – не рідше ніж один раз на квартал) станом на кінець останнього робочого дня місяця/кварталу. Національний банк визнає резерви під очікувані кредитні збитки за фінансовими активами (наданими депозитами, кредитами за амортизованою собівартістю, борговими цінними паперами за амортизованою собівартістю, дебіторською заборгованістю) та за зобов’язаннями кредитного характеру.

Національний банк відносить фінансові інструменти до однієї із таких стадій зменшення корисності:

перша стадія зменшення корисності (стадія 1) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату не відбулося

значного збільшення кредитного ризику з дати їх первісного визнання;

друга стадія зменшення корисності (стадія 2) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату відбулося значне збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання, але немає наявних об'єктивних свідчень зменшення корисності;

третя стадія зменшення корисності (стадія 3) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату є об'єктивні свідчення зменшення корисності;

первісно знецінені фінансові активи – фінансові активи, за якими на дату первісного визнання є об'єктивні свідчення зменшення корисності.

На дату операції фінансові активи, за винятком придбаних або створених первісно знецінених фінансових активів, належать до першої стадії зменшення корисності.

Залежно від стадії зменшення корисності для фінансових активів формуються резерви під очікувані кредитні збитки в сумі очікуваних кредитних збитків:

- за період 12 місяців – для фінансових активів, які перебувають на першій стадії зменшення корисності;
- за весь строк дії фінансового інструменту – для фінансових активів, які перебувають на другій або третій стадії зменшення корисності.

Очікувані кредитні збитки за період 12 місяців є частиною очікуваних кредитних збитків за весь строк дії, які можуть виникнути в разі настання події дефолту позичальника протягом 12 місяців після звітної дати (або в коротший строк, якщо очікуваний строк дії фінансового інструменту менший, ніж 12 місяців).

Очікувані кредитні збитки за період 12 місяців відображають очікувані недоотримані суми грошових коштів за весь строк дії, що можуть виникнути в разі настання події дефолту протягом 12 місяців після звітної дати, зважені на ймовірність настання події дефолту (або ймовірність настання певного діапазону можливих сценаріїв погашення кредиту), оцінену на підставі кумулятивної ймовірності дефолту позичальника протягом 12 місяців після звітної дати (або строку дії, що залишився).

Очікувані кредитні збитки за весь строк дії фінансового інструменту є очікуваними кредитними збитками за весь строк дії, які можуть виникнути в разі настання події дефолту позичальника протягом дії фінансового інструменту.

Очікувані кредитні збитки за весь строк дії фінансового інструменту відображають очікувані недоотримані суми грошових коштів за весь строк дії, що можуть виникнути в разі настання події дефолту протягом усього строку дії

після звітної дати, зважені на ймовірність настання події дефолту (або ймовірність настання певного діапазону можливих сценаріїв погашення кредиту), оцінену на підставі кумулятивної ймовірності дефолту позичальника за весь строк дії фінансового інструменту, що залишився станом на звітну дату.

Придбані або створені первісно знецінені фінансові активи первісно визнаються за справедливою вартістю із подальшим визнанням процентного доходу за ефективною ставкою відсотка, скоригованою з урахуванням кредитного ризику.

Після первісного визнання за придбаними або створеними первісно знеціненими фінансовими активами резерви під очікувані кредитні збитки формуються або розформовуються лише у разі змін в очікуваних кредитних збитках та відображаються у складі прибутків чи збитків, як прибуток або збиток від зменшення корисності.

З метою визначення стадії зменшення корисності на кожен звітну дату для фінансових активів у розрізі окремих інструментів здійснюється індивідуальна оцінка кредитного ризику для встановлення:

- значного збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання;
- об'єктивних свідчень зменшення корисності (знецінення).

Оцінювання значного збільшення кредитного ризику проводиться на основі обох видів інформації: кількісних та якісних чинників, беручи до уваги, в тому числі, категорії внутрішнього кредитного рейтингу позичальників, що враховує зміну ступеня кредитного ризику станом на звітну дату.

Об'єктивним свідченням зменшення корисності (знецінення) фінансових активів є інформація стосовно таких збиткових подій:

значні фінансові труднощі, що виникли в боржника або емітента;

порушення боржником умов договору або порушення емітентом цінних паперів умов їх випуску;

ймовірність банкрутства чи іншої фінансової реорганізації боржника або емітента;

надання кредитором поступок у зв'язку з економічними або юридичними причинами, що пов'язані з фінансовими труднощами боржника або емітента, таких умов, які не були б надані за інших обставин (зміна процентної ставки, пролонгація тощо);

наявність інформації про значне скорочення розрахункових майбутніх грошових потоків за групою фінансових активів з часу їх первісного визнання тощо.

Визнання об'єктивних свідчень зменшення корисності здійснюється на рівні фінансового інструменту. Підходом на рівні фінансового інструменту передбачається, що за наявності принаймні однієї ознаки об'єктивного свідчення зменшення корисності на рівні фінансового інструменту цей фінансовий інструмент з позичальником та всі фінансові інструменти цього позичальника визнаються як такі, за якими є об'єктивні свідчення зменшення корисності. Подія дефолту є однією з ознак об'єктивного свідчення зменшення корисності.

Для всіх груп активів Національний банк визначає дефолт як неспроможність або небажання контрагента/емітента/позичальника виконати свої фінансові зобов'язання перед Національним банком, що призводить до прямих фінансових втрат від реалізації кредитного ризику. Подія дефолту за зобов'язаннями перед Національним банком визнається, зокрема, за іншими простроченими фінансовими активами, за якими на звітну дату існує хоча б один прострочений платіж понад 90 календарних днів.

Якщо немає власних історичних даних або недостатньо історичних даних про збитки, то допускається використання історичних даних інших установ щодо порівняних груп активів. Також допускається використання професійного судження працівників Національного банку.

Власний досвід про збитки коригується на підставі поточної інформації та прогнозу майбутньої економічної ситуації з метою відображення впливу поточних та прогнозних економічних умов, які не діяли в період, до якого належать наявні історичні дані про збитки, і виключення впливу умов зазначеного історичного періоду, відсутні станом на звітну дату.

У разі використання власної історичної статистичної інформації про збитки з метою оцінки майбутніх грошових потоків такі історичні дані застосовуються тільки відносно тих груп активів, що визначені на підставі принципів, схожих із принципами, що використовувалися до груп, на яких засновані зазначені історичні дані про збитки.

Інформація про фактичні та прогнозні значення майбутніх економічних умов (макроекономічні показники) використовується для визначення ймовірності дефолту із урахуванням впливу майбутніх економічних умов та під час вибору дисконтів, що застосовуються до вартості застави залежно від стадії економічного циклу.

Таким чином, застосовувані методи надають змогу використовувати історичні дані про збитки за групою активів зі схожими характеристиками кредитного ризику та актуальні дані, що відображають поточні умови та прогнози майбутньої економічної ситуації.

Національний банк здійснює оцінку збитку від зменшення корисності на індивідуальній та груповій основі.

Оцінка на індивідуальній основі проводиться для фінансових активів, за якими виявлені об'єктивні свідчення зменшення корисності, та активів, що є державними зобов'язаннями, зобов'язаннями, гарантованими державою, або зобов'язаннями державних підприємств та організацій (у тому числі, державних банків та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб).

Оцінка на груповій основі проводиться за фінансовими інструментами, які мають спільні характеристики кредитного ризику (наприклад, депозити в іноземних банках групуються за кредитними рейтингами, встановленими міжнародними рейтинговими компаніями Fitch Ratings, Moody's та Standard & Poor's, а кредити, надані банкам України для підтримання їх ліквідності – за рейтингами, які визначені згідно з внутрішньою методологією Національного банку).

Для розрахунку очікуваних кредитних збитків Національний банк використовує такі три підходи:

1) оцінка на груповій основі (параметри кредитного ризику), згідно з якою очікуваним кредитним збитком є добуток експозиції під ризиком дефолту, ймовірності дефолту і рівня втрат у разі дефолту із урахуванням прогнозних сценаріїв, зважених на ймовірність;

2) оцінка на груповій основі (сценарії погашення) з урахуванням безумовної ймовірності їх настання, згідно з якою очікуваним кредитним збитком є теперішня вартість різниці між передбаченими договірними грошовими потоками, належними до сплати на користь Національного банку, за кредитними договорами, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує одержати, за ймовірними сценаріями погашення кредиту, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка;

3) оцінка на індивідуальній основі (кастомізований сценарій погашення), згідно з якою очікуваним кредитним збитком є теперішня вартість різниці між передбаченими договірними грошовими потоками, належними до сплати на користь Національного банку, за кредитним договором, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує одержати, за кастомізованим сценарієм погашення кредиту, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка.

Оцінка кредитних збитків за несуттєвою фінансовою дебіторською заборгованістю та договірними активами здійснюється за спрощеним методом.

У разі зменшення суми очікуваних кредитних збитків у зв'язку з подіями, що свідчать про зменшення кредитного ризику фінансового інструменту, відбувається відновлення корисності такого фінансового інструменту. Сума зменшення очікуваних кредитних збитків відображається в складі фінансових результатів у

консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід.

За банкнотами і монетами в запасах готівки, оборотних касах та банкоматах, наявність яких не підтверджена та за якими втрачено контроль, визнається забезпечення під втрати за готівковими коштами. Формування такого забезпечення відображається в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід.

Списання фінансових активів

Фінансові активи, повне або часткове погашення яких неможливе, списуються за рахунок сформованого резерву під очікувані кредитні збитки після завершення всіх необхідних процедур щодо відшкодування активу, коли немає обґрунтованих очікувань щодо повернення договірних грошових потоків.

Зміна класифікації

Цінні папери як виняток можуть бути перекласифіковані між категоріями (за амортизованою собівартістю, за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках, за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в інших сукупних доходах) у разі зміни моделі управління фінансовими активами. Вимоги щодо класифікації та оцінки, які належать до нової категорії, застосовуються перспективно з першого дня звітної року, наступного за роком, в якому визнано зміни в моделі управління активами, які привели до перекласифікації.

Зміна умов (модифікація) фінансових активів

Якщо відбувається суттєва зміна умов за фінансовим активом, Національний банк припиняє визнавати такий актив та визнає новий фінансовий актив за справедливою вартістю із відображенням результату в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід.

Якщо зміна умов є несуттєвою, то за такими активами коригується валова балансова вартість. Сума коригування визначається як різниця між теперішньою вартістю нових грошових потоків з урахуванням змінених умов, дисконтованих за первісною ефективною ставкою відсотка (поточною ефективною ставкою відсотка, якщо кредити видані під плаваючу ставку, або ефективною ставкою відсотка, скоригованою з урахуванням кредитного ризику, за первісно знеціненим фінансовим активом), та валовою балансовою вартістю фінансового активу на дату зміни умов та визнається як доходи/витрати від зміни умов (модифікації) фінансових активів у складі консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід.

Операції репо

Кошти, сплачені за договорами купівлі-продажу цінних паперів із банками-контрагентами із зобов'язанням зворотного викупу (зворотне репо), відображаються як кредити, надані банкам. Різниця між ціною придбання та

ціною подальшого продажу відображається як процентний дохід, що визнається за методом ефективної ставки відсотка протягом строку дії договорів.

Кошти, отримані за договорами купівлі-продажу цінних паперів (пряме репо), уключаються до статті "Кошти банків" консолідованого звіту про фінансовий стан. Цінні папери залишаються в складі активів Національного банку. Різниця між ціною продажу цінних паперів та ціною їх зворотного викупу відображається як процентні витрати, що визнаються за методом ефективної ставки відсотка протягом строку дії договорів.

Операції в іноземній валюті та монетарному золоті

Монетарні активи і монетарні зобов'язання в іноземній валюті та монетарному золоті первісно визнаються за офіційним курсом гривні до іноземних валют/обліковою ціною банківських металів на дату, яка настає раніше: або на дату розрахунку, або на дату нарахування монетарних активів і зобов'язань і надалі переоцінюються під час кожної зміни офіційного курсу/облікової ціни.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років для розрахунку офіційного курсу гривні до долара США враховується інформація про всі угоди з купівлі/продажу доларів США на умовах "тод", "том" і "спот", які в день розрахунку офіційного курсу уклалися банками на валютному ринку України з іншими банками та з Національним банком, та інформація про які надавалася Національному банку торговельно-інформаційними системами через відповідні канали обміну інформацією. Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років офіційний курс гривні до інших іноземних валют установлювався на підставі інформації про офіційний курс гривні до долара США та про котирування BFIX (значення середньозважених курсових/цінових котирувань Bloomberg Generic Price іноземних валют на ринку спот до долара США/долара США до іноземних валют за даними TIC BLOOMBERG) – для валют, за якими в день розрахунку офіційного курсу гривні TIC BLOOMBERG оприлюднила котирування BFIX.

Офіційний курс гривні до долара США у 2019–2020 роках установлювався кожного робочого дня.

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарному золоті відображаються в консолідованій фінансовій звітності за офіційним курсом гривні до іноземних валют/обліковою ціною банківських металів, установленим/розрахованою Національним банком на дату складання консолідованого звіту про фінансовий стан.

Монетарне золото – це запаси золота в зливках світового стандарту та монетах не нижче 995 проби, що належать Національному банку та входять до складу міжнародних резервів. Операції з монетарним золотом можуть здійснюватися тільки між органами грошово-кредитного регулювання різних країн, або між цими органами та міжнародними фінансово-кредитними установами.

Золото, що належить Національному банку, але не є резервним активом, до монетарного не включається.

Монетарне золото обліковується за масою в тройських унціях і його вартістю в гривнях за обліковою ціною банківських металів. Облікова ціна банківських металів розраховується на підставі інформації про цінові котирування BFIX долара США до банківських металів, оприлюдненої TIC BLOOMBERG (або інформації про останню наявну ціну банківських металів, отриманої з офіційного Інтернет-представництва Лондонської асоціації учасників ринку дорогоцінних металів або TIC) та офіційного курсу гривні до долара США.

Золото, яке розміщене в іноземних банках і на яке нараховуються проценти, включається до складу коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах (нефінансові активи) і відображається в консолідованій фінансовій звітності за обліковою ціною банківських металів на дату складання консолідованого звіту про фінансовий стан.

Основні офіційні курси гривні до іноземних валют/облікова ціна банківських металів, за якими відображені монетарні статті консолідованого звіту про фінансовий стан, та монетарного золота були такими:

	31 грудня 2020 року (у гривнях)	31 грудня 2019 року (у гривнях)
1 долар США	28,2746	23,6862
1 СПЗ	40,723015	32,7539
1 євро	34,7396	26,422
1 фунт стерлінгів	38,4393	31,0206
1 тройська унція золота	53 200,92	35 802,17

Результати переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті, а також золота, яке розміщене в іноземних банках, у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют/облікової ціни банківських металів включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід в тому періоді, у якому вони виникли.

Взаємні заліки

Взаємозалік фінансових активів і зобов'язань (із подальшим уключенням до консолідованого звіту про фінансовий стан лише чистої суми) може здійснюватися лише за наявності юридично визначеного права взаємозаліку визнаних сум, якщо є намір одночасно

реалізувати актив і розрахуватися за зобов'язаннями або провести розрахунок на основі чистої суми.

Підхід до розкриття інформації про валову балансову вартість та резервів під очікувані кредитні збитки

Застосовується такий підхід до розкриття інформації: у цій консолідованій фінансовій звітності відображаються зміни валової балансової вартості та резервів під очікувані кредитні збитки лише за тими фінансовими активами за амортизованою собівартістю, за якими існувала непогашена заборгованість станом на початок та/або на кінець звітного періоду.

5. Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку фінансових інструментів

Професійне судження/припущення – задокументоване обґрунтоване рішення працівників Національного банку, яке базується на:

відповідності фактичних дій щодо визначення кожного з компонентів оцінки очікуваних кредитних збитків вимогам методики Національного банку з питань оцінки очікуваних кредитних збитків за фінансовими інструментами;

комплексному та об'єктивному аналізу всієї інформації, що впливає на визначення розміру компонентів і факторів (подій, ознак) оцінки кредитного ризику та очікуваних кредитних збитків;

власному досвіді Національного банку, що ґрунтується на надійних, безперервних, повних та цілісних статистичних даних, період накопичення яких становить щонайменше три останні роки поспіль;

забезпеченні повної, своєчасної та об'єктивної оцінки кредитного ризику й очікуваних кредитних збитків з дотриманням принципів, визначених методикою Національного банку з питань оцінки очікуваних кредитних збитків за фінансовими інструментами;

Оцінка очікуваних кредитних збитків для коштів на вимогу та строкових депозитів в іноземній валюті та монетарному золоті

Національний банк регулярно переглядає кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті, які обліковуються за амортизованою собівартістю, щодо можливого зменшення їх корисності.

Для визначення необхідності визнання витрат на формування резервів під очікувані кредитні збитки, керівництво Національного банку використовує зведену статистичну інформацію міжнародних рейтингових агентств Fitch Ratings, Moody's і Standard & Poor's за період, який дає змогу врахувати вплив економічного циклу (не менше 10 років) для оцінки ймовірності дефолту (probability of default, PD) та рівня втрат у разі дефолту (loss given default, LGD).

Кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті вважаються такими, що мають низький рівень кредитного ризику, якщо категорія довгострокових кредитних рейтингів контрагента за відповідним фінансовим інструментом на звітну дату є не нижчою ніж "BBB-", тобто належить до "інвестиційного класу", що підтверджує високу здатність контрагента виконувати всі свої контрактні зобов'язання найближчим часом (його високу поточну кредитоспроможність) навіть за умови, що несприятливі зміни економічного середовища та ділової активності в довгостроковій перспективі можуть, але не обов'язково, знизити кредитоспроможність такого контрагента.

Умовно позбавленими кредитного ризику вважаються кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті, що є прямими зобов'язаннями:

- Міжнародного валютного фонду та Банку міжнародних розрахунків, номінованими в будь-якій валюті;
- держави, номінованими у валюті цієї держави, за винятком зобов'язань в євро;
- іноземного центрального банку, номінованими у валюті країни походження цього центрального банку, за винятком зобов'язань в євро;
- Європейського центрального банку, уряду Федеративної Республіки Німеччина та центрального банку Федеративної Республіки Німеччина, номінованими в євро.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років усі кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті мали низький рівень кредитного ризику або були умовно позбавленими кредитного ризику.

Оцінка очікуваних кредитних збитків для цінних паперів, які оцінюються за амортизованою собівартістю

Національний банк регулярно переглядає свій портфель цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю, щодо можливого знецінення.

Для визначення необхідності визнання витрат на формування резервів під очікувані кредитні збитки керівництво Національного банку застосовує професійні судження про наявність ознак, що свідчать про значне збільшення кредитного ризику та зменшення майбутніх грошових потоків за портфелем цінних паперів. Такі ознаки можуть включати дані, що характеризують негативну зміну платоспроможності емітента.

Державні боргові цінні папери, номіновані в національній валюті держави-емітента цих цінних паперів, за винятком зобов'язань у євро, вважаються умовно позбавленими кредитного ризику. Для боргових цінних паперів, які вважаються умовно позбавленими кредитного ризику, ймовірність дефолту для періоду 12 місяців і для строку дії фінансового інструменту вважається несуттєвою, такою, що наближається до нуля.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років заборгованість за облігаціями інших державних установ, які обліковуються за амортизованою собівартістю, перебувала на третій стадії зменшення корисності. Керівництво Національного банку вважає, що станом на 31 грудня 2020 року було наявне об'єктивне свідчення зменшення корисності (знецінення) за цими активами (порушення емітентом цінних паперів умов їх випуску – несплата номіналу та купона за черговий відсотковий період у строк, передбачений умовами випуску).

Керівництво Національного банку вважає, що станом на 31 грудня 2020 року та 31 грудня 2019 року не було інших ознак знецінення цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю (примітка 9).

Оцінка очікуваних кредитних збитків для кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам

Національний банк регулярно перевіряє свій кредитний портфель щодо можливого зменшення корисності.

Значна частина кредитів банкам та іншим позичальникам оцінюється на індивідуальній основі. Керівництво Національного банку застосовує професійне судження для оцінки майбутніх грошових потоків за кожним окремим кредитом. Резерви під знецінення індивідуально значних кредитів розраховуються за методом дисконтування майбутніх грошових потоків за цими кредитами з урахуванням погашення кредиту і реалізації забезпечення за відповідним кредитом. Під час оцінки майбутніх втрат від знецінення за кредитами банкам, які перебувають у стадії ліквідації, визнані неплатоспроможними або мають значні фінансові труднощі (стадія 3), керівництво застосовує судження та розраховує майбутні грошові потоки переважно від реалізації застави.

Вартість нерухомості, отриманої як забезпечення кредитних операцій, визначається Національним банком за справедливою вартістю. Резерв під очікувані кредитні

збитки зазнає впливу від застосування оціночної вартості заставного майна, що потребує здійснення професійних суджень. Облікові оцінки, пов'язані з оцінкою нерухомості, в умовах, коли немає ринкових цін, які формуються на активному ринку, є основним джерелом виникнення невизначеності оцінки, тому що: (i) їй властива висока мінливість від періоду до періоду та (ii) визнання зміни оцінок може потенційно справляти суттєвий вплив. Методика та припущення, що використовуються для оцінювання сум і строків майбутніх грошових потоків, постійно аналізуються для уникнення будь-якої розбіжності між розрахунковими і фактичними витратами.

Зменшення або збільшення на 10% майбутніх дисконтованих грошових потоків за кредитами, що перебувають на стадії 3 та оцінюються на індивідуальній основі, яке можливе в результаті виникнення різниці в сумах і строках грошових потоків, призведе до збільшення очікуваних кредитних збитків у сумі 508 мільйонів гривень або до зменшення очікуваних кредитних збитків у сумі 508 мільйонів гривень відповідно станом на 31 грудня 2020 року (станом на 31 грудня 2019 року це призвело б до збільшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 2 432 мільйони гривень або до зменшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 326 мільйонів гривень відповідно).

Розділ II.ІІ. Фінансові активи та зобов'язання

6. Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Фінансові активи за амортизованою собівартістю		
Готівкова іноземна валюта	22 164	589
Кошти на вимогу	70 305	14 085
Строкові депозити в іноземній валюті	25 863	74 848
Резерви під очікувані кредитні збитки за розміщеними депозитами в іноземній валюті за амортизованою собівартістю	(1)	(10)
Усього фінансових активів за амортизованою собівартістю	118 331	89 512
Фінансові активи за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках		
Кошти на вимогу для розрахунків за ф'ючерсними операціями	8	8
Усього фінансових активів	118 339	89 520
Нефінансові активи		
Рахунки на вимогу:		
у золоті	2 773	648
Усього нефінансових активів	2 773	648
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах	121 112	90 168

До суми коштів на вимогу за амортизованою собівартістю станом на 31 грудня 2020 року включені залишки за рахунками спеціального призначення в сумі 47 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 97 мільйонів гривень), які веде Національний банк у межах кредитних ліній, отриманих від міжнародних фінансових установ, та які є коштами, обмеженими до використання.

Для цілей консолідованого звіту про рух грошових коштів грошові потоки від строкових депозитів у золоті класифікуються як інвестиційна діяльність, а від рахунків на вимогу в золоті – як операційна діяльність.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років усі кошти та депозити в іноземній валюті не забезпечуються заставою.

Відшкодування всіх коштів та депозитів в іноземній валюті очікується протягом 12 місяців (станом на 31 грудня 2019 року – протягом 12 місяців).

Аналіз коштів і депозитів в іноземній валюті в розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз кредитного ризику – у примітці 24, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26, аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

Облікову політику Національного банку щодо класифікації та оцінки коштів і депозитів в іноземній валюті наведено в примітці 4.

Станом на 31 грудня 2020 року валова балансова вартість за коштами на вимогу становила 70 305 мільйонів гривень та змінилася переважно за рахунок збільшення залишків (станом на 31 грудня 2019 року – 14 085 мільйонів гривень та змінилася переважно за рахунок вибуття коштів з рахунків). Протягом 2020 та 2019 років кошти на вимогу перебували

на стадії 1 для оцінки очікуваних кредитних збитків. Резерви під очікувані кредитні збитки за коштами на вимогу протягом 2020 та 2019 років не формувалися.

Станом на 31 грудня 2020 року валова балансова вартість за строковими депозитами в іноземній валюті становила 25 863 мільйони гривень, резерв під очікувані кредитні збитки – 1 мільйон гривень (станом на 31 грудня 2019 року – валова балансова вартість 74 848 мільйонів гривень, резерв – 10 мільйонів гривень). Протягом 2020 та 2019 років усі строкові депозити в іноземній валюті перебували на стадії 1 для оцінки очікуваних кредитних збитків. Зміни валової балансової вартості були зумовлені поверненням наявних на початок року депозитів та розміщенням нових, а зміни в резервах – розформуванням резервів за повернутими депозитами та формуванням резервів за новими розміщеними депозитами.

До суми коштів на вимогу за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках станом на 31 грудня 2020 року включені кошти в сумі 8 мільйонів гривень (2019 рік – 8 мільйонів гривень) для розрахунків за ф'ючерсними операціями в межах угод про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Національним банком.

Відповідно до Угоди про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції і розвитку і Національним банком із жовтня 2013 року здійснюються операції з ф'ючерсами для регулювання процентного ризику.

Станом на 31 грудня 2020 року Національний банк мав 274 довгих біржових процентних ф'ючерсних контракти з терміном виконання в березні 2021 року, умовна вартість яких становить 1 031 мільйон гривень, або 36 мільйонів доларів США (станом на 31 грудня 2019 року – 269 довгих біржових процентних ф'ючерсних контрактів із терміном виконання в березні 2020 року, умовна вартість яких становить 1 373 мільйони гривень, або 58 мільйонів доларів США, та 90 коротких біржових процентних

ф'ючерсних контрактів із термінами виконання з червня 2020 року до грудня 2020 року, умовна вартість яких становить 524 мільйони гривень, або 22 мільйони доларів США). Кошти для розрахунків за ф'ючерсними операціями в сумі 8 мільйонів гривень (у 2019 році – 8 мільйонів гривень) оцінено за справедливою вартістю та включено до складу коштів та депозитів в іноземній валюті.

7. Цінні папери нерезидентів

Станом на 31 грудня 2020 року цінні папери нерезидентів подані таким чином:

	Державні облігації	Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	Усього
(у мільйонах гривень)			
Цінні папери нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
Боргові цінні папери в розрізі емітентів:			
цінні папери емітентів США:			
номіновані в доларах США	404 704	6 013	410 717
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	921	921
цінні папери емітентів держав ЄС:			
номіновані в доларах США	7 119	46 142	53 261
номіновані в євро	–	9 592	9 592
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	1 345	2 855	4 200
цінні папери інших емітентів:			
номіновані в доларах США	10 137	103 063	113 200
номіновані в євро	1 747	37 511	39 258
номіновані в австралійських доларах	736	328	1 064
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	5 886	2 975	8 861
номіновані в юанях Женьміньбі	345	16 120	16 465
номіновані в японських єнах	412	13 706	14 118
Усього боргових цінних паперів	432 431	239 226	671 657
Інструменти капіталу:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	432 431	239 347	671 778

Відшкодування всіх цінних паперів нерезидентів очікується протягом 12 місяців, за винятком інструментів капіталу на загальну суму 121 мільйон гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 121 мільйон гривень).

Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів уключають боргові цінні папери, випущені іноземними центральними та інвестиційними банками, міжнародними агенціями та іншими емітентами.

Аналіз цінних паперів нерезидентів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз кредитного ризику за борговими цінними паперами – у примітці 24, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26, аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

Станом на 31 грудня 2019 року цінні папери нерезидентів подані таким чином:

	Державні облігації	Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	Усього
(у мільйонах гривень)			
Цінні папери нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
Боргові цінні папери в розрізі емітентів:			
цінні папери емітентів США:			
номіновані в доларах США	269 697	5 239	274 936
цінні папери емітентів держав ЄС:			
номіновані в доларах США	9 089	47 828	56 917
номіновані в євро	149	17 256	17 405
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	8 008	1 489	9 497
номіновані в юанях Женьміньбі	–	3 808	3 808
цінні папери інших емітентів:			
номіновані в доларах США	4 167	68 734	72 901
номіновані в євро	1 315	37 712	39 027
номіновані в австралійських доларах	544	250	794
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	2 612	2 612
номіновані в юанях Женьміньбі	270	13 655	13 925
номіновані в японських єнах	–	13 036	13 036
Усього боргових цінних паперів	293 239	211 619	504 858
Інструменти капіталу:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	293 239	211 740	504 979

Інформацію про номінальну вартість, купон та строки погашення боргових цінних паперів нерезидентів станом на 31 грудня 2020 року зазначено в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках у розрізі емітентів:					
Державні облигації:					
цінні папери емітентів США:					
номіновані в доларах США	13 838	391 256	0–2,875	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 15 днів до 4,9 року
цінні папери емітентів держав ЄС:					
номіновані в доларах США	247	6 995	0,125–1,875	Щокварталу, кожні 6 місяців, 1 раз на рік	Від 29 днів до 2,3 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	35	1 345	0,10875	Щокварталу	10,1 місяця
цінні папери інших емітентів:					
номіновані в доларах США	351	9 924	0,4–2,625	Кожні 6 місяців	Від 1,4 місяця до 4,8 року
номіновані в євро	50	1 737	0,125	1 раз на рік	5,9 року
номіновані в австралійських доларах	30	657	2,25–5,5	Кожні 6 місяців	Від 1,9 року до 2,3 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	151	5 797	0,5–1,5	Кожні 6 місяців	Від 22 днів до 2,6 року
номіновані в юанях Женьмінбї	80	345	2,95	Кожні 6 місяців	5,8 місяця
номіновані в японських снах	1 500	412	0,02	Кожні 6 місяців	4,5 року
Облігації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів:					
цінні папери емітентів США:					
номіновані в доларах США	211	5 977	0,3965–0,75	Щокварталу, кожні 6 місяців, 1 раз на рік	Від 11,6 місяця до 4,8 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	24	923	0,25	1 раз на рік	6,7 року
цінні папери емітентів держав ЄС:					
номіновані в доларах США	1 612	45 566	0–3,125	Щокварталу, кожні 6 місяців, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 1,6 місяця до 6 років
номіновані в євро	273	9 484	0–4	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 3,6 місяця до 6,2 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	74	2 845	0–1	1 раз на рік, без сплати купона	Від 6,1 місяця до 2 років
цінні папери інших емітентів:					
номіновані в доларах США	3 625	102 495	0–3,35	Щокварталу, кожні 6 місяців, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 29 днів до 4,9 року
номіновані в євро	1 071	37 206	0–0,75	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 12 днів до 4,8 року
номіновані в австралійських доларах	15	325	0,869	Щокварталу	10,7 місяця
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	77	2 960	0,375–0,40538	Щокварталу, 1 раз на рік	Від 9,1 місяця до 2,6 року
номіновані в юанях Женьмінбї	3 754	16 267	0–4,8	Кожні 6 місяців, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 1,9 місяця до 4,6 року
номіновані в японських снах	50 000	13 722	0–0,42	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,9 місяця до 3,8 року

Інформацію про номінальну вартість, купон та строки погашення боргових цінних паперів нерезидентів станом на 31 грудня 2019 року зазначено в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках у розрізі емітентів:					
Державні облигації:					
цінні папери емітентів США:					
номіновані в доларах США	11 273	267 004	1,125–3,125	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 4,5 місяця до 2,9 року
цінні папери емітентів держав ЄС:					
номіновані в доларах США	381	9 024	1,5–2,5	Щокварталу, кожні 6 місяців, 1 раз на рік	Від 2,2 місяця до 2,6 року
номіновані в євро	6	145	0,375	1 раз на рік	3,1 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	256	7 950	0,5–4,75	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 2,2 місяця до 3,6 року
цінні папери інших емітентів:					
номіновані в доларах США	174	4 117	1,875–2,625	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 4,7 місяця до 4,4 року
номіновані в євро	50	1 321	0,125	1 раз на рік	6,9 року
номіновані в австралійських доларах	32	527	2–5,75	Кожні 6 місяців	Від 1,4 року до 2,9 року
номіновані в юанях Женьміньюбі	80	269	2,95	Кожні 6 місяців	1,5 року
Облігації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів:					
цінні папери емітентів США:					
номіновані в доларах США	219	5 187	1,375–2,75	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 3 місяців до 2 років
цінні папери емітентів держав ЄС:					
номіновані в доларах США	2 002	47 415	0–3,125	Щокварталу, кожні 6 місяців, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 10 днів до 3,5 року
номіновані в євро	648	17 122	0–4	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 8 днів до 4,7 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	48	1 489	0–0,625	1 раз на рік, без сплати купона	Від 17 днів до 4,7 місяця
номіновані в юанях Женьміньюбі	1 130	3 826	0–4,5	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,4 місяця до 10,9 місяця
цінні папери інших емітентів:					
номіновані в доларах США	2 888	68 413	0–3,3	Щокварталу, кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 10 днів до 4,5 року
номіновані в євро	1 422	37 572	0–0,75	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 14 днів до 4,8 року
номіновані в австралійських доларах	15	248	1,7517	Щокварталу	1,9 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	84	2 606	0,875–1,17238	Щокварталу, 1 раз на рік	Від 3,1 місяця до 1,8 року
номіновані в юанях Женьміньюбі	4 089	13 845	0–4,8	Кожні 6 місяців, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,4 місяця до 2,3 року
номіновані в японських снах	60 300	13 041	0–0,42	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,2 місяця до 4,8 року

8. Операції з МВФ

Облікова політика

У відносинах України з Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ) Національний банк виконує функції депозитарію і фіскального агента в частині отриманих ним коштів.

У консолідованій фінансовій звітності Національного банку відображаються всі суми вимог України до МВФ і зобов'язань перед МВФ у частині отриманих Національним банком коштів. Сума відповідних активів уключає:

- авуари в спеціальних правах запозичення (далі – СПЗ);
- внески в рахунок квоти МВФ (у тому числі резервна позиція в МВФ).

Сума відповідних зобов'язань уключає:

- вартість цінних паперів, випущених на користь МВФ Національним банком за квотою і як фіскальним агентом за його запозиченнями;
- кошти на рахунках МВФ № 1 та № 2. Рахунок № 1 призначений для проведення операцій з МВФ,

уключаючи сплату внесків за квотою, купівлю і викуп коштів. Рахунок № 2 використовується для розрахунків за операціями МВФ у валюті України.

Активи та зобов'язання, номіновані в СПЗ, у тому числі внески в рахунок квоти МВФ, перераховуються в гривні за офіційним курсом гривні до СПЗ на дату консолідованого звіту про фінансовий стан. Офіційний курс гривні до СПЗ розраховується на підставі інформації про курс СПЗ до долара США, установлений МВФ, та про офіційний курс гривні до долара США, установлений Національним банком. Національний банк класифікує авуари в СПЗ та внески в рахунок квоти МВФ у категорію за амортизованою собівартістю.

Доходи, отримані за авуарами в СПЗ, відображаються як процентні доходи, а витрати, сплачені за користування коштами МВФ, відображаються як процентні та комісійні витрати в консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід. Невідшкодована комісія за домовленістю про купівлю СПЗ відображається як комісійні витрати. Амортизація витрат, пов'язаних з операціями з МВФ, здійснюється із застосуванням ефективною ставки відсотка та відображається як процентні витрати.

8.1. Авуари в СПЗ

Авуари в СПЗ – кошти до запитання в СПЗ на рахунку, який відкрито в МВФ для України.

Нижче наведено рух коштів за рахунками авуарів у СПЗ протягом 2020 та 2019 років:

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Залишок авуарів у СПЗ станом на 1 січня	234	100
Надходження коштів від МВФ:		
на користь Національного банку (примітка 8.3)	–	–
на користь Уряду	55 259	–
Купівля СПЗ	37 099	51 271
Інші надходження та платежі	83	–
Погашення кредиту:		
від імені Національного банку (примітка 8.3)	(17 456)	(15 438)
від імені Уряду	(11 990)	(26 396)
Сплата комісій, пов'язаних з отриманням кредиту	(469)	(15)
Конвертація СПЗ в інші іноземні валюти:		
на користь Національного банку	–	–
на користь Уряду	(55 259)	–
Сплата відсотків за користування позикою МВФ:		
від імені Національного банку	(5 019)	(6 155)
від імені Уряду	(2 281)	(2 546)
Сплата відсотків за користування коштами, отриманими за розподілом СПЗ:		
від імені Національного банку	(9)	(31)
від імені Уряду	(135)	(462)
Інші платежі	(1)	(1)
Доходи за авуарами в СПЗ	1	6
Курсові різниці	71	(99)
Залишок авуарів у СПЗ станом на 31 грудня	128	234

Упродовж 2020 та 2019 років коштів від МВФ на користь Національного банку не надходило.

Аналіз авуарів у СПЗ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26, аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

8.2. Внески в рахунок квоти МВФ

Сума квоти – спеціальний тип активу, який є внеском України як члена МВФ. Величина квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою керуючих МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі СПЗ – одиниці обліку МВФ. Основна частина квоти України сплачена шляхом випуску Національним банком безпроцентного боргового зобов'язання на користь МВФ, а решта суми квоти – зарахована на рахунки МВФ № 1 та № 2 (примітка 8.3).

Станом на 31 грудня 2020 року загальна сума квоти України становить 2 012 мільйонів СПЗ (81 927 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року) (станом на 31 грудня 2019 року – 2 012 мільйонів СПЗ, або 65 894 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року). Проценти за квотою не нараховуються. Внески в рахунок квоти є непоточним активом.

8.3. Зобов'язання перед МВФ

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Боргові зобов'язання на користь МВФ за купівлею СПЗ	190 151	168 385
Зобов'язання перед МВФ за розподілом СПЗ	3 317	2 671
Рахунок МВФ № 2	3	3
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	193 471	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	81 711	65 721
Рахунок МВФ № 1	206	165
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	81 917	65 886
Усього зобов'язань перед МВФ	275 388	236 945

Зобов'язання перед МВФ за розподілом СПЗ – кошти, отримані Національним банком у результаті спеціального розподілу СПЗ.

Боргові зобов'язання на користь МВФ за купівлею СПЗ – кредити, отримані від МВФ на рахунки в Національному банку. Упродовж 2020 та 2019 років надходжень від МВФ на користь Національного банку не було (примітка 8.1).

Рахунок МВФ № 1 – гривневий рахунок МВФ у Національному банку, що використовується для відображення операцій з МВФ, пов'язаних із використанням та поверненням кредитів МВФ; рахунок МВФ № 2 – гривневий рахунок МВФ у Національному банку, що використовується для надходжень та адміністративних видатків МВФ у гривні на території України.

Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою – зобов'язання зі сплати квоти. Упродовж 2020 та 2019 років змін у боргових зобов'язаннях за квотою у зв'язку зі здійсненням адміністративних витрат МВФ у гривні не було.

Упродовж 2020 та 2019 років змін у розмірі квоти не було (примітка 8.2).

Резервна позиція в МВФ – спеціальний тип активу, який утворюється в результаті обміну частини внеску в рахунок квоти на ліквідні вимоги держави-члена до МВФ. Резервна позиція є частиною валютних резервів країни.

Станом на 31 грудня 2020 року резервна позиція України в МВФ становить 241 031 СПЗ, або 10 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року (станом на 31 грудня 2019 року – 241 031 СПЗ, або 8 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року).

Аналіз внесків у рахунок квоти МВФ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

Упродовж 2020 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ на суму 469 мільйонів СПЗ (17 456 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 17 288 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) (упродовж 2019 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ на суму 427 мільйонів СПЗ (15 438 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 15 945 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) (примітка 8.1).

Усі зобов'язання перед МВФ є довгостроковими, крім залишків на рахунках МВФ № 1 і № 2, зобов'язань перед МВФ за розподілом СПЗ, зобов'язань перед МВФ за кредитом у сумі 649 мільйонів СПЗ (23 932 мільйони гривень за річним курсом МВФ) та нарахованих відсотків за зобов'язаннями перед МВФ [у 2019 році – 469 мільйонів СПЗ (17 296 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) та нарахованих відсотків за зобов'язаннями перед МВФ].

Аналіз зобов'язань перед МВФ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

9. Цінні папери України

Станом на 31 грудня 2020 року цінні папери України подані таким чином:

	Державні цінні папери	Корпоративні цінні папери	Усього
	(у мільйонах гривень)		
Цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
в іноземній валюті:			
державні деривативи, номіновані в доларах США	1 273	–	1 273
Усього цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	1 273	–	1 273
Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю:			
у національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	334 128	–	334 128
Усього боргових цінних паперів за амортизованою собівартістю	334 128	–	334 128
Усього цінних паперів України	335 401	–	335 401

Національний банк відповідно до Закону України “Про Національний банк України” здійснює операції з цінними паперами України тільки на вторинному ринку.

ОВДП емітовані Міністерством фінансів України і мають номінальну вартість 1 000 гривень кожна.

У 2020 та 2019 роках Національний банк ОВДП не придбав.

Станом на 31 грудня 2019 року до облігацій інших державних установ віднесено облігації Державної іпотечної установи з додатковим забезпеченням у формі державної гарантії за зобов'язаннями емітента, що видані Кабінетом Міністрів України (далі – облігації ДІУ). Облігації ДІУ набуті у власність Національним банком у листопаді 2019 року за номінальною вартістю 946 мільйонів гривень та балансовою вартістю 938 мільйонів гривень на виконання мирової угоди в рахунок погашення зобов'язань українського банку за кредитами. Облігації ДІУ мають номінальну вартість 100 000 гривень кожна.

Облігації ДІУ, дата погашення яких відповідно до проспекту емісії настала у листопаді 2020 року, були пред'явлені Національним банком до погашення та передані Державній іпотечній установі для завершення процедури погашення, визначеної проспектом емісії.

Вимоги Національного банку за облігаціями, за якими станом на 31 грудня 2020 року процедура погашення

триває, включено до складу інших фінансових активів, оскільки їх не було погашено станом на цю дату (примітка 11).

Кожен державний дериватив має умовну суму в розмірі 1 000 доларів США або таку сукупну суму, яка є цілим кратним числом, що дорівнює 1 000 доларів США (далі – умовна сума). Виплати за державними деривативами залежать від досягнення певних показників валового внутрішнього продукту та показника приросту реального валового внутрішнього продукту за 2019–2038 роки.

Відшкодування всіх цінних паперів України очікується пізніше ніж через 12 місяців від звітної дати, за винятком номінальної вартості ОВДП і нарахованих процентів за борговими цінними паперами на загальну суму 21 022 мільйони гривень, які підлягають сплаті протягом 2020 року (станом на 31 грудня 2019 року відшкодування всіх цінних паперів України очікувалося пізніше ніж через 12 місяців від звітної дати, за винятком номінальної вартості ОВДП та облігацій інших державних установ і нарахованих процентів за борговими цінними паперами на загальну суму 21 439 мільйонів гривень, які підлягали сплаті протягом 2019 року).

Аналіз кредитного ризику за цінними паперами України наведено в примітці 24, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26, аналіз ризику ліквідності – у примітці 27. Інформацію про розрахункову справедливу вартість цінних паперів України наведено в примітці 21.

Станом на 31 грудня 2019 року цінні папери України подані таким чином:

	Державні цінні папери	Корпоративні цінні папери	Усього
(у мільйонах гривень)			
Цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
в іноземній валюті:			
державні деривативи, номіновані в доларах США	987	–	987
Усього цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	987	–	987
Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю:			
у національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	345 440	–	345 440
облігації інших державних установ	–	953	953
Резерви під очікувані кредитні збитки за облігаціями інших державних установ за амортизованою собівартістю	–	(189)	(189)
Усього боргових цінних паперів за амортизованою собівартістю	345 440	764	346 204
Усього цінних паперів України	346 427	764	347 191

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення цінних паперів України станом на 31 грудня 2020 року надано в таблиці нижче:

	Загальні номінальна вартість та умовна сума в гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Загальні номінальна вартість та умовна сума в іноземній валюті, у мільйонах	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:						
в іноземній валюті:						
державні деривативи	1 240	44	–	–	–	До 19,4 року
Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю:						
у національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	324 577	–	7,45–15,43	6,6–14,3	1 раз на рік, кожні 6 місяців	Від 1,3 місяця до 26,9 року

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення цінних паперів України станом на 31 грудня 2019 року надано в таблиці нижче:

	Загальні номінальна вартість та умовна сума в гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Загальні номінальна вартість та умовна сума в іноземній валюті, у мільйонах	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:						
в іноземній валюті:						
державні деривативи	1 038	44	–	–	–	До 20,4 року
Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю:						
у національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	337 077	–	7,43–28,91	4,9–14,5	1 раз на рік, кожні 6 місяців	Від 21 дня до 27,9 року

Станом на 31 грудня 2020 року валова балансова вартість державних цінних паперів становила 334 128 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 345 440 мільйонів гривень). Протягом 2020 та 2019 років усі державні цінні папери перебували на стадії 1. Зміни валової балансової вартості протягом 2020 та 2019 років зумовлені переважно погашенням цінних паперів. Резерв під очікувані кредитні збитки за державними цінними паперами протягом 2020 та 2019 років не формувався.

Протягом 2020 року всі облігації інших державних установ перебували на стадії 3. Як зазначено вище, станом на 31 грудня 2020 року облігації інших державних установ були включені до складу інших фінансових активів (примітка 11) (станом на 31 грудня 2019 року валова балансова вартість за облігаціями інших державних установ становила 953 мільйони гривень, резерв під очікувані кредитні збитки – 189 мільйонів гривень. У 2019 році відбулося переведення облігацій інших державних установ зі стадії 1 до стадії 3).

10. Кредити банкам та іншим позичальникам

Кредити банкам та іншим позичальникам за цільовим призначенням класифікуються таким чином:

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності:		
для стабілізації роботи банків	41 434	51 324
шляхом проведення тендерів Національним банком:		
Короткострокові	13 916	386
довгострокові	48 381	–
інші	10	10
Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	36	36
Інші	2	2
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами банкам та іншим позичальникам	(36 849)	(37 915)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	66 930	13 843

Протягом 2020 року Національний банк здійснював підтримку ліквідності банків через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт), рефінансування банків строком від 14 до 90 днів та від одного до п'яти років (2019 рік – строком до 14 днів) шляхом проведення тендерів.

Національний банк здійснює операції з рефінансування банків шляхом надання банкам кредитів овернайт та кредитів рефінансування та має непогашену заборгованість за такими кредитами станом на 31 грудня 2020 та 2019 років. Національний банк надає банкам кредити овернайт та кредити рефінансування під заставу пулу, що може складатися з таких видів активів (майна): державні облігації України, депозитні сертифікати Національного банку, облігації міжнародних фінансових організацій (емісія яких здійснюється відповідно до законодавства України), облігації підприємств, розміщення яких здійснено під гарантію Кабінету

Міністрів України, облігації внутрішніх місцевих позик, іноземна валюта (долари США, євро, англійські фунти стерлінгів, швейцарські франки, японські єни).

Як забезпечення виконання зобов'язань за стабілізаційними кредитами, що були надані банкам для підтримання їх ліквідності до 2017 року та залишалися непогашеними станом на 31 грудня 2020 та 2019 років, приймалися цінні папери (державні облігації України, облігації підприємств, у тому числі ті, розміщення яких здійснено під гарантію Кабінету Міністрів України), іноземна валюта, акції власників істотної участі банку, нерухоме майно та майнові права за кредитними договорами. З 2017 року надання стабілізаційних кредитів Національним банком не здійснюється. Замість стабілізаційних кредитів Національний банк може надавати банкам кредити для екстреної підтримки ліквідності, але такі кредити банкам ще не надавалися

У валовій балансовій вартості за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, протягом 2020 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, на 01 січня 2020 року	–	–	51 324	–	51 324
Придбані/ініційовані кредити	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Кредити, визнання яких було припинено або погашені	–	–	(7 759)	–	(7 759)
Списання та інше припинення визнання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни (у тому числі часткове погашення)	–	–	(2 131)	–	(2 131)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, на 31 грудня 2020 року	–	–	41 434	–	41 434

У резервах під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, протягом 2020 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, на 01 січня 2020 року	–	–	37 585	–	37 585
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено, або погашені	–	–	(219)	–	(219)
Списання та інше припинення визнання активів з використанням резервів	–	–	–	–	–
Амортизація дисконту	–	–	(969)	–	(969)
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів	–	–	73	–	73
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, на 31 грудня 2020 року	–	–	36 470	–	36 470

У валовій балансовій вартості за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, на 01 січня 2019 року	107	–	56 987	–	57 094
Придбані/ініційовані кредити	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Кредити, визнання яких було припинено або погашені	(107)	–	(2 335)	–	(2 442)
Списання та інше припинення визнання активів за рахунок резервів	–	–	(95)	–	(95)
Інші зміни (у тому числі часткове погашення)	–	–	(3 233)	–	(3 233)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, на 31 грудня 2019 року	–	–	51 324	–	51 324

У резервах під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, на 01 січня 2019 року	–	–	40 602	–	40 602
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено, або погашені	–	–	(924)	–	(924)
Списання та інше припинення визнання активів з використанням резервів	–	–	(28)	–	(28)
Амортизація дисконту	–	–	(1 101)	–	(1 101)
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів, та часткове погашення	–	–	(964)	–	(964)
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими для стабілізації роботи банків, на 31 грудня 2019 року	–	–	37 585	–	37 585

У валовій балансовій вартості за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, протягом 2020 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, на 01 січня 2020 року	104	–	282	–	386
Придбані/ініційовані кредити	62 015	–	–	–	62 015
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	(161)	–	161	–	–
Кредити, визнання яких було припинено або погашені	(104)	–	–	–	(104)
Списання та інше припинення визнання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни (у тому числі часткове погашення)	–	–	–	–	–
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, на 31 грудня 2020 року	61 854	–	443	–	62 297

У резервах під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, протягом 2020 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, на 01 січня 2020 року	–	–	282	–	282
Придбані/ініційовані активи	5	–	–	–	5
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено, або погашені	–	–	–	–	–
Списання та інше припинення визнання активів з використанням резервів	–	–	–	–	–
Амортизація дисконту	–	–	–	–	–
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів, та часткове погашення	–	–	44	–	44
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, на 31 грудня 2020 року	5	–	326	–	331

У валовій балансовій вартості за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, на 01 січня 2019 року	4 195	–	299	–	4 494
Придбані/ініційовані кредити	104	–	–	–	104
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Кредити, визнання яких було припинено або погашені	(4 195)	–	–	–	(4 195)
Списання та інше припинення визнання активів за рахунок резервів	–	–	(17)	–	(17)
Інші зміни (у тому числі часткове погашення)	–	–	–	–	–
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, на 31 грудня 2019 року	104	–	282	–	386

У резервах під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, на 01 січня 2019 року	–	–	300	–	300
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено, або погашені	–	–	–	–	–
Списання та інше припинення визнання активів з використанням резервів	–	–	(19)	–	(19)
Амортизація дисконту	–	–	–	–	–
Коригування процентних доходів за кредитами	–	–	1	–	1
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів, та часткове погашення	–	–	–	–	–
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам шляхом проведення тендерів, на 31 грудня 2019 року	–	–	282	–	282

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років інші кредити були на стадії 3, валова балансова вартість становила 10 мільйонів гривень, резерв під очікувані кредитні збитки – 10 мільйонів гривень.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх

підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку, та інші кредити перебували на стадії 3, валова балансова вартість становила 38 мільйонів гривень, резерв під очікувані кредитні збитки – 38 мільйонів гривень.

Нижче наведена інформація про валову балансову вартість кредитів за видами забезпечення станом на 31 грудня 2020 року:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Внутрішній державний борг	Усього
(у мільйонах гривень)					
Кредити забезпечені:					
нерухомим майном	6 618	–	–	–	6 618
цінними паперами	53 209	–	–	–	53 209
майновими правами за кредитними договорами	694	–	–	–	694
іншими видами застави	9 453	–	–	–	9 453
Кредити незабезпечені	33 767	36	2	1 635	35 440
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	103 741	36	2	1 635	105 414

Нижче наведена інформація про валову балансову вартість кредитів за видами забезпечення станом на 31 грудня 2019 року:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Внутрішній державний борг	Усього
(у мільйонах гривень)					
Кредити забезпечені:					
нерухомим майном	14 993	–	–	–	14 993
цінними паперами	95	–	–	–	95
майновими правами за кредитними договорами	1 993	–	–	–	1 993
іншими видами застави	989	–	–	–	989
Кредити незабезпечені	33 650	36	2	1 727	35 415
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	51 720	36	2	1 727	53 485

Аналіз кредитів банкам та іншим позичальникам у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз кредитного ризику – у примітці 24, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26, аналіз ризику ліквідності – у примітці 27. Розрахункова справедлива вартість кредитів банкам та іншим позичальникам зазначена в примітці 21.

Зобов'язання з надання кредитів

Станом на 31 грудня 2020 року Національний банк мав зобов'язання з кредитування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у межах відкритої відкритої відновлюваної кредитної лінії на загальну суму 2 000 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 2 000 мільйонів гривень).

11. Інші фінансові активи

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Інші фінансові активи за амортизованою собівартістю:		
Кредити працівникам Національного банку	60	75
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами працівникам	(6)	(6)
Вимоги за облігаціями інших державних установ	983	–
Резерви під очікувані кредитні збитки за вимогами за облігаціями інших державних установ	(76)	–
Дебіторська заборгованість	154	171
Резерв під очікувані кредитні збитки під дебіторську заборгованість	(15)	(12)
Інші	169	–
Усього інших фінансових активів за амортизованою собівартістю	1 269	228
Інші фінансові активи за справедливою вартістю через прибутки або збитки:		
Похідні фінансові активи (угоди свопу процентної ставки)	41	–
Майнові права за кредитними договорами, права вимоги за якими перейшли до Національного банку	5	8
Усього інших фінансових активів	1 315	236

Інші фінансові активи є незабезпеченими.

Відшкодування інших фінансових активів очікується протягом 12 місяців, за винятком довгострокової дебіторської заборгованості, кредитів працівникам Національного банку і вимог за активами своп процентної ставки.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років кредити працівникам знаходилися на стадіях 1, 2 та 3. Протягом року, що закінчився 31 грудня 2020 року, переходу між стадіями та будь-яких інших суттєвих змін не відбувалося (протягом року, що закінчився 31 грудня 2019 року, переходу між стадіями та будь-яких інших змін не відбувалося).

Станом на 31 грудня 2020 року до вимог за облігаціями інших державних установ віднесено вимоги за облігаціями ДІУ, за якими станом на 31 грудня 2020 року процедура погашення триває (примітка 9).

З метою сприяння розвитку фінансових ринків, посилення дієвості монетарної трансмісії та стимулювання довгострокового кредитування Національний банк у 2020 році запровадив новий фінансовий інструмент –

операції своп процентної ставки, які є похідними фінансовими інструментами (деривативами). Станом на 31 грудня 2020 року Національний банк мав 31 угоду своп процентної ставки, загальна умовна сума за якими становить 15 391 мільйон гривень із термінами виконання від 2 до 5 років (з них: умовна вартість операцій строком на 2 роки становила 2 430 мільйони гривень, строком на 3 роки – 7 461 мільйон гривень, строком до 4 років – 3 500 мільйонів гривень, строком до 5 років – 2 000 мільйонів гривень). До інших фінансових активів включено похідні фінансові активи за операціями своп процентної ставки. Похідні фінансові зобов'язання за операціями своп процентної ставки розкрито в складі інших фінансових зобов'язань (примітка 15).

Аналіз інших фінансових активів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз кредитного ризику – у примітці 24, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26, аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

12. Кошти банків

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Кореспондентські рахунки:		
у національній валюті	37 501	52 438
в іноземній валюті	–	23 686
Кошти банків на рахунках із спеціальним режимом використання:		
у національній валюті	1 370	1 959
в іноземній валюті	165	352
Кошти, розміщені як грошове покриття для забезпечення погашення заборгованості банку перед Національним банком:		
в іноземній валюті	10 981	9
Усього коштів банків	50 017	78 444

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років відсотки за залишками коштів на кореспондентських рахунках, не нараховуються.

Кошти банків із спеціальним режимом використання станом на 31 грудня 2020 та 2019 років включають кошти для проведення розрахунків ліквідаційними комісіями в разі припинення діяльності банків та в інших випадках,

передбачених законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років усі кошти банків мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз коштів банків у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

13. Кошти державних та інших установ

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Кошти бюджетів та бюджетних установ	69 093	36 277
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	1 414	2 498
Інші	157	207
Усього коштів державних та інших установ	70 664	38 982

Національний банк обслуговує кошти Державного бюджету України (далі – Державний бюджет) і місцевих бюджетів, які консолідовані на єдиному казначейському рахунку.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” за залишками коштів бюджетних установ проценти не сплачуються, за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 31 грудня 2020 року встановлено процентну ставку 5,68% (станом на 31 грудня 2019 року – 9,53%).

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років усі кошти державних та інших установ мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз коштів державних та інших установ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

14. Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитний сертифікат Національного банку – один із монетарних інструментів, що є борговим зобов'язанням Національного банку в бездокументарній формі, який засвідчує розміщення в Національному банку коштів банків та їхнє право на отримання внесеної суми і

процентів після закінчення встановленого строку. Дохідність депозитних сертифікатів установлюється відповідно до Основ процентної політики Національного банку з урахуванням її поточних цілей.

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Депозитні сертифікати за амортизованою собівартістю:		
Депозитні сертифікати овернайт	52 494	58 716
Депозитні сертифікати строком до 100 днів	110 991	93 216
Усього депозитних сертифікатів за амортизованою собівартістю	163 485	151 932

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років в обігу перебували депозитні сертифікати номінальною вартістю 1 мільйон гривень кожен.

15,18% річних, початковий строк розміщення – від 1 до 15 днів).

Середньозважена дохідність за розміщеними протягом 2020 року депозитними сертифікатами становила 7,22% річних, початковий строк розміщення коштів – від 1 до 14 днів (у 2019 році – середньозважена дохідність –

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років усі депозитні сертифікати, емітовані Національним банком, мають строк погашення до 12 місяців.

У балансовій вартості депозитних сертифікатів протягом 2020 та 2019 року відбулися такі зміни:

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Депозитні сертифікати (балансова вартість) на 01 січня	151 932	61 867
Розміщення депозитних сертифікатів	163 602	151 686
Погашення депозитних сертифікатів	(151 686)	(61 736)
Інші зміни (нарахування та виплата процентів)	(363)	115
Депозитні сертифікати (балансова вартість) на 31 грудня	163 485	151 932

Інформацію про номінальну вартість, середньозважену дохідність, розмір процентної ставки та строки розміщення станом на 31 грудня 2020 року наведено в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість депозитних сертифікатів, у мільйонах гривень	Середньозваже на дохідність, % річних	Розмір процентної ставки, % річних	Строк розміщення, календарних днів	Періодичність сплати процентів
Депозитні сертифікати за амортизованою собівартістю:					
Депозитні сертифікати овернайт	52 487	5,00	5,00	4	1 раз під час погашення
Депозитні сертифікати строком до 100 днів	110 954	6,00	6,00	7	1 раз під час погашення

Інформацію про номінальну вартість, середньозважену дохідність, розмір процентної ставки та строки розміщення станом на 31 грудня 2019 року наведено в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість депозитних сертифікатів, у мільйонах гривень	Середньозваже на дохідність, % річних	Розмір процентної ставки, % річних	Строк розміщення, календарних днів	Періодичність сплати процентів
Депозитні сертифікати за амортизованою собівартістю:					
Депозитні сертифікати овернайт	58 642	11,50	11,50	6	1 раз під час погашення
Депозитні сертифікати строком до 100 днів	93 044	13,50	13,50	14	1 раз під час погашення

Аналіз депозитних сертифікатів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

15. Інші фінансові зобов'язання

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Інші фінансові зобов'язання за амортизованою собівартістю:		
Зобов'язання за виплатами працівникам	445	385
Кредиторська заборгованість	96	276
Інші	19	11
Усього інших фінансових зобов'язань за амортизованою собівартістю	560	672
Інші фінансові зобов'язання за справедливою вартістю через прибуток або збиток:		
Похідні фінансові зобов'язання	300	–
Усього інших фінансових зобов'язань	860	672

До інших фінансових зобов'язань уключено похідні фінансові зобов'язання за операціями своп процентної ставки у сумі 206 мільйонів гривень (похідні фінансові активи за операціями своп процентної ставки та опис умов угод уключено до примітки 11) та валютними операціями своп у сумі 94 мільйони гривень.

З метою управління міжнародними (золотовалютними) резервами Національний банк протягом 2020 року здійснював операції валютного свопу з іноземними банками із термінами виконання до трьох місяців. Станом на 31 грудня 2020 року Національний банк мав 11 угод валютного свопу, суми активів до отримання за якими становлять 800 мільйонів доларів США (22 620 мільйонів гривень за офіційним курсом на кінець року) та 2 280 мільйонів гривень, а суми зобов'язань до сплати за ними становлять 62 208 мільйонів японських ен

(17 072 мільйони гривень за офіційним курсом на кінець року), 163 мільйони євро (5 672 мільйони гривень за офіційним курсом на кінець року), 80 мільйонів доларів США (2 262 мільйони гривень за офіційним курсом на кінець року).

Відшкодування інших фінансових зобов'язань очікується протягом 12 місяців, крім довгострокових зобов'язань за виплатами працівникам та довгострокової кредиторської заборгованості, що не є суттєвими для цієї консолідованої фінансової звітності і тому не подано окремо у цій примітці.

Аналіз інших фінансових зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 23, аналіз валютного ризику – у примітці 25, аналіз процентного ризику – у примітці 26 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 27.

16. Грошові кошти та їх еквіваленти

	Примітки	2020	2019
(у мільйонах гривень)			
Готівкова іноземна валюта	6	22 164	589
Кошти на вимогу (крім коштів, використання яких є обмеженим)	6	70 258	13 988
Розміщені короткострокові депозити з терміном погашення до трьох місяців (крім депозитів у золоті, банківських металах та коштів, використання яких є обмеженим)	6	25 860	74 808
Авуари в СПЗ	8.1	128	234
Усього грошових коштів та їх еквівалентів		118 410	89 619

Зміни в зобов'язаннях, зумовлені фінансовою діяльністю, за 2020 рік:

	Примітка	На 01 січня 2020 року	Випуск/ залучення/ (погашення) зобов'язань	Проценти сплачені	Зміна валютних курсів	Процентні витрати нараховані	Інші	На 31 грудня 2020 року
(у мільйонах гривень)								
Випуск банкнот та монет в обіг		425 256	133 438	–	–	–	–	558 694
Зобов'язання перед МВФ	8.3	236 945	(17 456)	(5 027)	55 881	4 993	52	275 388
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	14	151 932	11 636	(10 741)	–	10 539	119	163 485

Національний банк класифікує сплачені проценти як грошові кошти від операційної діяльності в Консолідованому звіті про рух грошових коштів.

Зміни в зобов'язаннях, зумовлені фінансовою діяльністю, за 2019 рік:

	Примітка	На 01 січня 2019 року	Випуск/ залучення/ (погашення) зобов'язань	Проценти сплачені	Зміна валютних курсів	Процентні витрати нараховані	Інші	На 31 грудня 2019 року
(у мільйонах гривень)								
Випуск банкнот та монет в обіг		400 334	24 922	–	–	–	–	425 256
Зобов'язання перед МВФ	8.3	294 762	(15 438)	(6 186)	(42 792)	6 362	237	236 945
Строкові депозити	12	41	(40)	–	(1)	–	–	–
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	14	61 867	90 022	(9 534)	–	9 649	(72)	151 932

Розділ II.III. Фінансові результати за фінансовими інструментами

Облікова політика

Визнання доходів та витрат

Процентні доходи та витрати

Процентні доходи та витрати визнаються в консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід для всіх боргових інструментів (крім фінансових активів за справедливою вартістю через прибуток або збиток) за принципом нарахування з використанням методу ефективної ставки відсотка:

за фінансовими активами в першій, другій стадії зменшення корисності – на основі валової балансової вартості;

за фінансовими активами в третій стадії зменшення корисності та за фінансовими зобов'язаннями – на основі амортизованої собівартості;

за первісно знеціненими придбаними або створеними фінансовими активами – із застосуванням ефективної ставки відсотка, скоригованої з урахуванням кредитного ризику, до амортизованої собівартості.

Національний банк обліковує інфляційні державні облігації як боргові інструменти з плаваючою ставкою відсотка та визнає процентні доходи за ними із застосуванням ефективної ставки відсотка, яка переглядається щомісячно на підставі фактичних показників інфляції за звітний період, а не на підставі майбутніх очікувань та прогнозів щодо рівня інфляції.

Процентні доходи за борговими цінними паперами за справедливою вартістю через прибуток або збиток, визначаються на основі номінальної процентної ставки та визнаються в консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід у складі результатів від операцій із борговими цінними паперами за справедливою вартістю.

Комісійні доходи й витрати

Інші комісійні доходи й витрати визнаються за принципом нарахування у звітному періоді, в якому надані або отримані відповідні послуги.

Доходи / витрати від переоцінки активів і зобов'язань

Нереалізовані доходи/витрати від переоцінки активів і зобов'язань в іноземній валюті (банківських металах) та монетарного золота визнаються у зв'язку зі змінами курсу гривні до іноземних валют, облікової ціни банківських металів протягом звітного року, а також у зв'язку з переоцінкою цінних паперів, похідних та інших фінансових інструментів до їх поточної справедливої вартості.

Доходи/витрати від переоцінки активів і зобов'язань визнаються реалізованими під час вибуття або погашення відповідних переоцінених активів, зобов'язань у сумі кумулятивних нереалізованих переоцінок станом на дату такого вибуття або погашення.

Доходи/витрати від переоцінки іноземної валюти та монетарного золота, банківських металів визнаються реалізованими на кінець звітного місяця в разі зменшення загальної відкритої позиції в іноземній валюті та монетарному золоті, банківських металах, у сумі, що є пропорційною до суми такого зменшення.

Результати переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті, а також золота, яке розміщене в іноземних банках, у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют/облікової ціни банківських металів включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід у тому періоді, в якому вони виникли.

17. Процентні доходи та витрати

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Процентні доходи		
Доходи за цінними паперами України за амортизованою собівартістю	28 506	32 500
Доходи за кредитами банкам та іншим позичальникам	2 277	2 887
Доходи за коштами та депозитами в іноземній валюті	282	1 170
Доходи за авуарами в СПЗ	1	6
Доходи за внутрішнім державним боргом	144	135
Інші	15	4
Усього процентних доходів за ефективною ставкою	31 225	36 702
Процентні витрати		
Витрати за депозитними сертифікатами, що емітовані Національним банком	(10 525)	(9 606)
Витрати за операціями з МВФ	(4 994)	(6 362)
Витрати за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	(192)	(163)
Витрати за отриманими кредитами	(96)	(136)
Інші процентні витрати	–	(1)
Усього процентних витрат за ефективною ставкою	(15 807)	(16 268)
Процентні витрати за коштами на вимогу та строковими депозитами з від'ємною ставкою	(94)	(85)
Чистий процентний дохід	15 324	20 349

До інших процентних доходів віднесено процентні доходи за кредитами, наданими працівникам.

за інфляційними ОВДП у розмірі 8 561 мільйон гривень (у 2019 році – 11 041 мільйон гривень).

У 2020 році до складу доходів за цінними паперами України за амортизованою собівартістю включено доходи

18. Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Нереалізовані доходи/(витрати) від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	79 832	(53 074)
Реалізований результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	15 312	9 633
Усього результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	95 144	(43 441)

19. Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Цінні папери нерезидентів за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутках або збитках		
Процентні доходи	8 708	7 275
Нереалізовані доходи, що спрямовуються до резерву переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	7 517	4 268
Нереалізовані витрати, що компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	(166)	(18)
Нереалізовані витрати, що не компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	(358)	(269)
Всього нереалізованих результатів від цінних паперів нерезидентів за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутках або збитках	6 993	3 981
Реалізований результат за цінними паперами нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток (нереалізовані результати поточного року, що стали реалізованими)	2 182	1 747
Усього результатів від цінних паперів нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	17 883	13 003
Похідні фінансові інструменти		
Нереалізовані доходи, що спрямовуються до резерву переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	184	427
Нереалізовані витрати, що не компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	(207)	(1)
Усього нереалізованих результатів від похідних фінансових інструментів	(23)	426
Реалізований результат від похідних фінансових інструментів (нереалізовані результати поточного року, що стали реалізованими)	155	7
Усього результатів від похідних фінансових інструментів	132	433
Майнові права за кредитними договорами, права вимоги за якими перейшли до Національного банку		
Реалізований результат (нереалізовані результати поточного року, що стали реалізованими)	(2)	(5)
Усього результатів за майновими правами за кредитними договорами, права вимоги за якими перейшли до Національного банку	(2)	(5)
Усього результатів від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку	18 013	13 431

У 2020 році отримані проценти за цінними паперами нерезидентів, уключені в чисте збільшення цінних паперів нерезидентів консолідованого звіту про рух грошових коштів, становили 8 436 мільйонів гривень (у 2019 році – 6 037 мільйонів гривень).

20. Прибутки/(збитки) від відновлення/(зменшення) корисності фінансових та нефінансових активів

Прибутки/(збитки) від відновлення/(зменшення) корисності фінансових та нефінансових активів:

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Прибутки від відновлення корисності за розміщеними депозитами в іноземній валюті за амортизованою собівартістю	9	16
Прибутки/(збитки) від відновлення/зменшення корисності за облігаціями інших державних установ за амортизованою собівартістю	112	(189)
Прибутки від відновлення корисності за кредитами банкам та іншим позичальникам	91	1 841
Прибутки від відновлення корисності за основними процентними фінансовими активами	212	1 668
Збитки від зменшення корисності за дебіторською заборгованістю	(3)	(5)
Збитки від зменшення корисності за іншими нефінансовими активами	–	(176)
Збитки від зменшення корисності за іншими активами	(3)	(181)

Розділ II.IV. Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань

21. Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань

Ринок, на якому Національний банк, як правило, здійснює операції продажу активу або передавання зобов'язання, вважається головним ринком або, якщо немає головного ринку, найсприятливішим ринком. У Національного банку має бути доступ до основного або найсприятливішого ринку на дату оцінки. Національний банк оцінює справедливую вартість активу або зобов'язання, користуючись припущеннями, якими користувалися б учасники ринку, складаючи ціну активу або зобов'язання, та припускаючи, що учасники ринку діють у своїх економічних інтересах.

Якщо для активу або зобов'язання є головний ринок, то оцінка справедливої вартості представляє ціну на такому ринку (незалежно від того, чи ця ціна є безпосередньо відкритою, чи її оцінку отримано за іншою методикою оцінювання), навіть якщо ціна на іншому ринку є потенційно сприятливішою на дату оцінки.

Для визначення справедливої вартості фінансових інструментів, щодо яких немає інформації про ринкові ціни із зовнішніх джерел, використовуються такі методики оцінки, як дисконтування грошових потоків і аналіз фінансової інформації про об'єкти інвестування. Застосування методик оцінки може потребувати припущень, що не підкріплені ринковими даними. У цій консолідованій фінансовій звітності інформація щодо припущень розкривається в тих випадках, за яких заміна такого припущення можливим альтернативним варіантом може призвести до суттєвої зміни сум прибутку, доходів, витрат, загальної суми активів чи зобов'язань.

Національний банк застосовує методики оцінювання, що відповідають обставинам і для яких є достатньо даних, щоб оцінити справедливую вартість, максимізуючи використання доречних відкритих вхідних даних та мінімізуючи використання закритих вхідних даних.

Усі активи та зобов'язання, справедлива вартість яких оцінюється або розкривається в консолідованій фінансовій звітності, класифікуються в межах ієрархії рівнів справедливої вартості, зазначеної нижче, на підставі вхідних даних найнижчого рівня, які є суттєвими для оцінки справедливої вартості в цілому:

- рівень 1 – ціни котирування ідентичних активів або зобов'язань на активному ринку (без будь-яких коригувань);
- рівень 2 – моделі оцінки, в яких суттєві для оцінки справедливої вартості в цілому вхідні дані, що належать до найнижчого рівня ієрархії, є прямо або опосередковано спостережуваними на ринку;
- рівень 3 – моделі оцінки, в яких суттєві для оцінки справедливої вартості в цілому вхідні дані, що

належать до найнижчого рівня ієрархії, не спостерігаються на ринку.

Національний банк визначає розрахункову справедливую вартість фінансових активів і зобов'язань, використовуючи ринкову інформацію (за її наявності) і відповідні методики оцінки. Проте для тлумачення ринкової інформації з метою визначення розрахункової справедливої вартості неодмінно потрібне професійне судження. Розрахункова справедлива вартість не завжди відповідає реальним сумам, за які Національний банк міг би реалізувати фінансові активи та зобов'язання з урахуванням поточних обставин, оскільки активність фінансового ринку України залишається низькою.

Фінансові активи та зобов'язання за справедливою вартістю.

До фінансових інструментів за справедливою вартістю, належать цінні папери нерезидентів, похідні фінансові інструменти.

Справедлива вартість цих цінних паперів визначається на підставі котирувань на активному ринку (вхідні дані 1 рівня), інших котирувань з торгово-інформаційних систем (вхідні дані 2 рівня) або, якщо немає інформації про котирування на активному ринку, на підставі дохідного підходу та вхідних даних 3 рівня (дохідність цінних паперів під час їх первинного розміщення емітентом та припущення щодо незмінності цієї дохідності до дати погашення відповідних цінних паперів, ураховуючи короткі строки до погашення).

Справедлива вартість похідних фінансових інструментів (ф'ючерсів, державних деривативів) визначається на підставі котирувань на активному ринку (вхідні дані 1 рівня).

Фінансові активи та зобов'язання за амортизованою собівартістю.

Національний банк визначив, що справедлива вартість певних фінансових активів і зобов'язань за амортизованою собівартістю, суттєво не відрізняється від їх балансової вартості для цілей розкриття справедливої вартості. До цих фінансових активів і зобов'язань належать кошти та депозити в іноземній валюті, авуари в СПЗ та внески в рахунок квоти МВФ, інші фінансові активи, банкноти та монети в обігу, кошти банків, кошти державних та інших установ, депозитні сертифікати Національного банку та зобов'язання перед МВФ, інші фінансові зобов'язання.

До фінансових інструментів за амортизованою собівартістю і справедливою вартістю яких може суттєво відрізнитися від їх балансової вартості, належать цінні

папери України, внутрішній державний борг у національній валюті, кредити банкам та іншим позичальникам. Усі ці фінансові інструменти не мають активного ринку.

Справедливу вартість тих фінансових активів і зобов'язань, для яких немає активного ринку, Національний банк розраховує для розкриття в консолідованій фінансовій звітності за методом дисконтування грошових потоків (дохідний підхід). Зазначена модель ураховує майбутні процентні платежі та погашення основної суми заборгованості, строки погашення та ставку дисконтування.

Справедливу вартість цінних паперів України, Національний банк визначає на підставі дохідного підходу та такої інформації:

для довгострокових інфляційних державних облігацій – вхідних даних 2 рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Свенссона, та фактичних значень індексу споживчих цін за місячний період до попереднього місяця з березня до листопада 2020 року) та 3 рівня (консенсусний прогноз значень індексу споживчих цін на наступні п'ять років з щомісячного видання FOCUSECONOMICS за грудень 2020 року та цільові значення індексу споживчих цін, визначені Національним банком на період з 6 до 30 року);

для інших державних облігацій України – вхідних даних 2 рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, побудованої за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Свенссона);

для облігацій інших державних установ – вхідних даних 2 рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Свенссона) та 3 рівня (премії за ризик цінних паперів порівняно з ризиком ОВДП, визначеної з використанням експертних суджень на рівні 1 313 базисних пунктів станом на 31 грудня 2019 року, що враховує наявність гарантії Уряду для цих цінних паперів).

Як ставка дисконтування для визначення справедливої вартості внутрішнього державного боргу в національній валюті використовується середньозважена ставка Національного банку за всіма інструментами рефінансування (вхідні дані 3 рівня).

Станом на 31 грудня 2020 року як ставка дисконтування для визначення справедливої вартості кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам, була використана ринкова ставка (облікова ставка Національного банку). Станом на 31 грудня 2019 року як ставка дисконтування для визначення справедливої вартості кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам, була використана ринкова ставка (облікова ставка Національного банку плюс 1,5%) на дату розрахунку (вхідні дані 3 рівня).

Використані ставки дисконтування були такими:

	2020	2019
	Ставка дисконтування, у % річних	Ставка дисконтування, у % річних
Цінні папери України в національній валюті:		
облігації внутрішньої державної позики	7,45–11,59	7,43–13,01
облігації інших державних установ	–	28,91
Внутрішній державний борг у національній валюті (1994–1996 роки)	6,08	14,51
Кредити банкам та іншим позичальникам у національній валюті	6,00	15,0
Вимоги за облігаціями інших державних установ	10,32	–

У наведеній нижче таблиці подано балансову вартість та оцінку справедливої вартості фінансових активів, які не відображаються в консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку за їх справедливою вартістю:

	2020		2019	
	Балансова вартість	Справедлива вартість	Балансова вартість	Справедлива вартість
(у мільйонах гривень)				
Цінні папери України в національній валюті:				
облігації внутрішньої державної позики	334 128	315 282	345 440	332 362
облігації інших державних установ	–	–	764	824
Усього цінних паперів України, які не відображаються за справедливою вартістю	334 128	315 282	346 204	333 186
Внутрішній державний борг	1 635	1 876	1 727	1 307
Кредити банкам та іншим позичальникам	66 930	67 229	13 843	14 068
Вимоги за облігаціями інших державних установ	907	920	–	–

Оскільки розрахунки оціночної справедливої вартості ґрунтуються на певних припущеннях, то слід ураховувати те, що надана інформація може не повністю відображати вартість, яка може бути реалізована.

Справедлива вартість фінансових інструментів за рівнями її оцінки розподілялася таким чином:

	2020			2019		
	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3
(у мільйонах гривень)						
Активи, які оцінені за справедливою вартістю:						
Кошти та депозити в іноземній валюті (ф'ючерси)	8	–	–	8	–	–
Цінні папери нерезидентів, які обліковуються за справедливою вартістю	521 245	125 534	24 999	429 937	41 642	33 400
Цінні папери України за справедливою вартістю:						
в іноземній валюті						
державні деривативи	1 273	–	–	987	–	–
Активи, справедлива вартість яких розкривається:						
Цінні папери України в національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	–	184 466	130 816	–	199 209	133 153
облігації інших державних установ	–	–	–	–	–	824
Внутрішній державний борг	–	–	1 876	–	–	1 307
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	–	67 229	–	–	14 068
Вимоги за облігаціями інших державних установ	–	–	920	–	–	–

У 2020 році не було суттєвих переведень фінансових інструментів між 1 і 2 рівнями оцінки справедливої вартості. У 2020 році не було переведень фінансових інструментів до 3 рівня оцінки справедливої вартості або з нього.

Довгострокові інфляційні ОВДП, справедлива вартість яких розкривається, включені до 3 рівня оцінки справедливої вартості.

Зміну справедливої вартості цінних паперів нерезидентів, що оцінюються на дату звітності за справедливою вартістю та включені до 3 рівня оцінки справедливої вартості, подано таким чином:

Справедлива вартість цінних паперів нерезидентів, які оцінені за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та віднесені до 3 рівня оцінки	
(у мільйонах гривень)	
Цінні папери нерезидентів станом на 01 січня 2019 року	40 307
Витрати	(6 113)
Придбані цінні папери нерезидентів	37 364
Погашені цінні папери нерезидентів	(38 158)
Цінні папери нерезидентів станом на 31 грудня 2019 року	33 400
Доходи	6 806
Придбані цінні папери нерезидентів	28 701
Погашені цінні папери нерезидентів	(43 908)
Цінні папери нерезидентів станом на 31 грудня 2020 року	24 999

Доходи та витрати від зміни справедливої вартості цінних паперів нерезидентів, що оцінюються на дату звітності за справедливою вартістю та віднесені до 3 рівня оцінки справедливої вартості, включено до результатів від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті та до результатів від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (примітка 18 та 19 відповідно).

Середньозважена модифікована дюрація за фінансовими активами за справедливою вартістю, що належать до 3 рівня ієрархії справедливої вартості (крім

інструментів капіталу за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках), становить 0,48 станом на 31 грудня 2020 року (0,36 – станом на 31 грудня 2019 року). Збільшення ставок дохідності, використаних для визначення справедливої вартості таких фінансових активів станом на 31 грудня 2020 року (вхідні дані 3 рівня), на 1 базисний пункт призведе до зменшення справедливої вартості відповідних активів на 120 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 121 мільйон гривень), а зменшення цих ставок дохідності на 1 базисний пункт – до збільшення справедливої вартості активів на 120 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 121 мільйон гривень).

Розділ III. Управління ризиками

22. Управління фінансовими ризиками

Метою управління фінансовими ризиками Національного банку є обмеження потенційних втрат фінансових активів Національного банку, забезпечення своєчасного виконання його фінансових зобов'язань і захист його капіталу для сприяння досягненню стратегічних цілей та ефективному виконанню функцій Національного банку, визначених Законом України “Про Національний банк України”, підтримки його інституційної спроможності та незалежності.

Процеси управління фінансовими ризиками включають такі етапи:

- 1) організація системи управління фінансовими ризиками;
- 2) виявлення негативних подій/ідентифікація фінансових ризиків у процесах/продуктах Національного банку;
- 3) оцінка фінансових ризиків;
- 4) визначення і вжиття заходів у відповідь на фінансові ризики (реагування на фінансові ризики);
- 5) контрольна діяльність;
- 6) комунікації та звітування;
- 7) моніторинг системи управління фінансовими ризиками.

Етапи процесів управління фінансовими ризиками детально визначені в регламентах процесів та інших розпорядчих актах Національного банку з питань управління фінансовими ризиками.

Управління Національного банку відповідає за впровадження системи управління ризиками та забезпечення управління ризиками Національного банку.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Правління Національного банку створило Комітет з управління активами та пасивами Національного банку, якому делегувало повноваження щодо прийняття рішень з питань управління активами і пасивами, у тому числі золотовалютним резервом України, забезпечення моніторингу ризиків і фінансових результатів за операціями з активами і пасивами Національного банку.

Правління Національного банку або Комітет з управління активами та пасивами Національного банку в межах повноважень, делегованих йому Правлінням Національного банку, обирає та затверджує заходи у відповідь на фінансові ризики (реагування на фінансові ризики) відповідно до пропозицій підрозділів, які здійснюють операції з фінансовими інструментами та

Управління фінансових та операційних ризиків шляхом прийняття рішень з питань управління фінансовими ризиками та/або включення таких заходів до нормативно-правових та/або розпорядчих актів Національного банку.

Підрозділи Національного банку, які відповідають за проведення та/або здійснюють операції з фінансовими інструментами, є “першою лінією захисту” у процесах управління фінансовими ризиками та відповідають за виявлення, оцінювання фінансових ризиків, визначення та вжиття заходів у відповідь на фінансові ризики та звітування щодо фінансових ризиків, пов'язаних з операціями, що належать до сфери відповідальності цих підрозділів.

Відділ фінансових ризиків Управління фінансових та операційних ризиків є “другою лінією захисту” у процесах управління фінансовими ризиками та відповідає за:

- 1) методичну, координаційну та організаційну підтримку процесів управління фінансовими ризиками в Національному банку, включаючи актуалізацію політики управління фінансовими ризиками;
- 2) розроблення і супроводження порядків і методик, що використовуються для оцінки фінансових ризиків;
- 3) контроль, моніторинг та незалежний аналіз фінансових ризиків на рівні “другої лінії захисту” Національного банку;
- 4) здійснення на запити аналізу нових операцій з фінансовими інструментами, нових фінансових інструментів, змін до операцій з фінансовими інструментами щодо їх впливу на фінансові ризики Національного банку, надання рекомендацій щодо заходів у відповідь на виявлені фінансові ризики (реагування на ризики);
- 5) оцінку профілю фінансових ризиків Національного банку;
- 6) звітування щодо фінансових ризиків Національного банку Комітету з управління активами та пасивами Національного банку.

Фінансові ризики Національного банку поділяються на такі групи:

- фінансові ризики, пов'язані з політикою, яку визначає та здійснює Національний банк, що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами та пов'язані з виконанням Національним банком своєї основної функції та інших функцій відповідно до статей 6, 7 Закону України “Про Національний банк України”, за винятком пункту 15 статті 7 Закону України “Про Національний банк України”;

- фінансові ризики міжнародних (золотовалютних) резервів України;
- фінансові ризики, пов'язані з управлінням пенсійними активами КНПФ;
- інші фінансові ризики Національного банку.

Заходи, які Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, залежать від толерантності Національного банку до відповідної групи ризиків.

До основних заходів, які Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, належать:

1) уникнення або запобігання фінансовому ризику шляхом свідомої відмови від операцій та фінансових інструментів, що наражають Національний банк на ризики, рівень яких перевищує рівень толерантності Національного банку до відповідної групи ризиків;

2) обмеження або зменшення фінансового ризику за допомогою:

- диверсифікації;
- установлення лімітів на кількісні показники ризику;
- визначення умов та правил для якісних показників ризику;
- використання різних видів забезпечення виконання зобов'язань боржником або контрагентом і коригування справедливої вартості такого забезпечення з урахуванням знижок за ризики або коригуючих коефіцієнтів;

3) перенесення фінансового ризику за допомогою хеджування;

4) прийняття фінансового ризику шляхом створення резервів та покриття фінансових ризиків за рахунок власних ресурсів Національного банку.

Залежно від факторів, які призводять до відповідних фінансових ризиків, Національний банк виділяє кредитний ризик, ринкові ризики та ризик ліквідності.

Кредитний ризик

Кредитний ризик – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання доходів через неспроможність банку-позичальника, іншого боржника чи контрагента Національного банку виконати взяті на себе зобов'язання відповідно до погоджених умов. Кредитний ризик може мати такі прояви:

ризик дефолту – кредитний ризик, який виникає внаслідок неспроможності контрагента/емітента/боржника виконати свої зобов'язання перед Національним банком, у тому числі передрозрахунковий ризик (ризик дефолту контрагента до дати здійснення розрахунків за операцією

з Національним банком) та розрахунковий ризик (ризик дефолту контрагента в день здійснення розрахунків за операцією з Національним банком після виконання зобов'язань Національним банком, але до виконання зобов'язань контрагентом);

ризик зниження кредитного рейтингу контрагента/емітента нижче ніж мінімальний допустимий рівень кредитного рейтингу для врахування активів у складі міжнародних (золотовалютних) резервів.

Ринкові ризики

Ринкові ризики – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання доходів через несприятливі зміни ринкових цін, наприклад, курсів іноземних валют, процентних ставок, цін фінансових інструментів і товарів. Ринкові ризики можуть мати такі прояви:

валютний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют;

процентний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкових процентних ставок, що негативно впливають на вартість боргових цінних паперів або інших інструментів з фіксованим доходом та вартість похідних фінансових інструментів (деривативів);

ризик кредитного спреду – ринковий ризик, який виникає через розширення (збільшення) кредитного спреду між дохідністю до погашення цінного папера або іншого фінансового інструменту з фіксованим доходом та безризиковою дохідністю до погашення з аналогічною дюрацією, що негативно впливає на ринкову вартість таких інструментів. Розширення кредитного спреду може бути пов'язане як зі зниженням кредитного рейтингу/кредитної якості емітента фінансового інструменту, так із загальними змінами ринкової кон'юнктури;

фондовий ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкової вартості акцій та інших цінних паперів із нефіксованим доходом;

товарний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкової вартості товарів, включаючи дорогоцінні метали (наприклад, золото);

ризик волатильності – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни волатильності ринкових цін, процентних ставок, ринкових індексів і валютних курсів, які призводять до зменшення вартості опціонів, у тому числі вбудованих в інші фінансові інструменти.

Серед ринкових ризиків найбільший вплив на Національний банк мають валютний та процентний ризики.

У наведеній нижче таблиці подано аналіз чутливості позицій Національного банку до валютного ризику, який розраховано на підставі припущення про 20% збільшення і зменшення курсу долара США, євро, СПЗ та інших валют відносно гривні у 2020 та 2019 роках відповідно. До

аналізу чутливості включено тільки суми в іноземній валюті (за винятком немонетарних активів), наявні на кінець періоду, під час конвертації яких на кінець періоду використовуються курси, змінені на 20% відносно діючих на кінець 2020 та 2019 років.

Вплив зміни курсів на прибуток або збиток та прибуток за рік подано таким чином:

	31 грудня 2020 року		31 грудня 2019 року	
	+20%	-20%	+20%	-20%
	(у мільйонах гривень)			
Долари США	120 227	(120 227)	89 913	(89 913)
Євро	12 720	(12 720)	10 649	(10 649)
СПЗ	(38 642)	38 642	(34 138)	34 138
Англійські фунти стерлінгів	3 130	(3 130)	2 741	(2 741)
Інші валюти	7 481	(7 481)	6 714	(6 714)

У наведеній нижче таблиці подано аналіз чутливості позицій Національного банку до процентного ризику. Вплив на прибуток або збиток та прибуток за рік подано таким чином:

	31 грудня 2020 року		31 грудня 2019 року	
	+100 б.п.	-100 б.п.	+100 б.п.	-100 б.п.
	(у мільйонах гривень)			
Чутливість процентних фінансових активів	3 044	(3 044)	2 891	(2 891)
Чутливість процентних фінансових зобов'язань	(3 597)	3 597	(3 131)	3 131
Чистий вплив на прибуток або збиток та прибуток до розподілу	(553)	553	(240)	240

Визначення джерел процентного ризику здійснюється шляхом аналізу наявної структури процентних активів та пасивів. Національний банк здійснює оцінку процентного ризику за допомогою аналізу чутливості до зміни процентних ставок, тобто змін ринкової вартості інструментів та портфелів у результаті загальної зміни кривої дохідності на певну кількість базисних пунктів. Відповідно до методології використовуваних сценарії включають паралельне зміщення всієї кривої на один процентний пункт (+/-100 базисних пунктів). Чутливість до процентного ризику обчислюється на підставі сценарію, відповідно до якого всі криві процентних ставок вважаються такими, що змінюються однаково незалежно від фінансового інструменту або валюти. Оцінки включають процентний ризик за всіма позиціями Національного банку для інструментів з фіксованою та плаваючою процентною ставкою, як визначено за відповідною моделлю.

Ризик ліквідності

За характером прояву ризику ліквідності Національний банк розділяє:

ризик ліквідності міжнародних (золотовалютних) резервів України, який проявляється в можливих складнощах швидко продати або достроково відкликати великий обсяг активів, у які розміщені міжнародні (золотовалютні) резерви України, іноді також за несприятливих ринкових умов, які призводять до зниження вартості таких активів;

ризик ліквідності Національного банку в іноземній валюті, який проявляється у неспроможності Національного банку виконати свої зобов'язання в іноземній валюті в установлені строки.

У зв'язку з тим, що відповідно до пункту 2 статті 7 Закону України "Про Національний банк України" Національний банк монополює емісію національної валюти України та організовує готівковий грошовий обіг, для нього не властивим є ризик ліквідності в національній валюті України, тобто ризик неспроможності виконати свої зобов'язання в національній валюті України в установлені строки.

Управління ризиком ліквідності Національного банку здійснюється шляхом:

- утримання певних нормативно визначених обсягів коштів у грошовій формі на кореспондентських рахунках;
- утримання достатнього обсягу високоліквідних фінансових інструментів, які можуть бути швидко переведені в грошові кошти;
- установлення вимог до ліквідності активів, у які Національний банк розміщує міжнародні (золотовалютні) резерви України.

Детальну оцінку фінансових ризиків наведено в примітках 23-27.

23. Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику

Станом на 31 грудня 2020 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	22 164	96 173	–	2	118 339
Цінні папери нерезидентів	–	600 972	–	70 806	671 778
Авуари в СПЗ	–	–	128	–	128
Цінні папери України	335 401	–	–	–	335 401
Кредити банкам та іншим позичальникам	66 930	–	–	–	66 930
Внутрішній державний борг	1 635	–	–	–	1 635
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	81 927	–	81 927
Інші фінансові активи	1 169	25	121	–	1 315
Усього фінансових активів	427 299	697 170	82 176	70 808	1 277 453
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	558 694	–	–	–	558 694
Кошти банків	50 017	–	–	–	50 017
Кошти державних та інших установ	70 663	1	–	–	70 664
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	163 485	–	–	–	163 485
Кредити отримані	–	2 827	–	–	2 827
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	193 471	–	193 471
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	81 917	–	81 917
Інші фінансові зобов'язання	747	113	–	–	860
Усього фінансових зобов'язань	843 606	2 941	275 388	–	1 121 935
Чиста балансова позиція	(416 307)	694 229	(193 212)	70 808	155 518
Позабалансові активи та зобов'язання					
Активи до отримання за угодами своп	–	24 900	–	–	24 900
Зобов'язання з надання кредитів банкам та іншим позичальникам	2 000	–	–	–	2 000
Активи до постачання за угодами своп	–	25 006	–	–	25 006
Чиста позабалансова позиція	(2 000)	(106)	–	–	(2 106)
Чиста позиція	(418 307)	694 123	(193 212)	70 808	153 412

Станом на 31 грудня 2019 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	589	88 819	–	112	89 520
Цінні папери нерезидентів	–	435 146	–	69 833	504 979
Авуари в СПЗ	–	–	234	–	234
Цінні папери України	347 191	–	–	–	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	13 843	–	–	–	13 843
Внутрішній державний борг	1 727	–	–	–	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	65 894	–	65 894
Інші фінансові активи	88	21	127	–	236
Усього фінансових активів	363 438	523 986	66 255	69 945	1 023 624
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	425 256	–	–	–	425 256
Кошти банків	78 441	–	–	3	78 444
Кошти державних та інших установ	38 981	1	–	–	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	151 932	–	–	–	151 932
Кредити отримані	–	2 369	–	–	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	171 059	–	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	65 886	–	65 886
Інші фінансові зобов'язання	577	95	–	–	672
Усього фінансових зобов'язань	695 187	2 465	236 945	3	934 600
Чиста балансова позиція	(331 749)	521 521	(170 690)	69 942	89 024
Позабалансові активи та зобов'язання					
Зобов'язання з надання кредитів банкам та іншим позичальникам	2 000	–	–	–	2 000
Чиста позабалансова позиція	(2 000)	–	–	–	(2 000)
Чиста позиція	(333 749)	521 521	(170 690)	69 942	87 024

24. Кредитний ризик

Нижче наведено інформацію щодо валової балансової вартості фінансових активів Національного банку за стадіями зменшення корисності та за кредитними рейтингами контрагентів, установленними міжнародними рейтинговими компаніями Fitch Ratings, Moody's та Standard & Poor's. У поданих нижче розкриттях на 31 грудня 2020 та 2019 років для кожного контрагента враховується нижчий із двох кращих рейтингів,

присвоєних йому вищезазначеними рейтинговими компаніями. Рейтинги наводяться відповідно до кодування рейтингової компанії Fitch Ratings із застосуванням таблиці відповідностей рейтингів інформаційної системи Bloomberg.

Нижче наведена інформація станом на 31 грудня 2020 року:

	Кредитний рейтинг	Усього	% у статті фінансових активів	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3
(у мільйонах гривень)						
Кошти та депозити в іноземній валюті:						
кошти на вимогу	AAA	37 931	32,1	37 931	–	–
	AA+	8	0,0	8	–	–
	AA	4 955	4,2	4 955	–	–
	AA-	27	0,0	27	–	–
	A+	16 715	14,1	16 715	–	–
	A	10 677	9,0	10 677	–	–
строкові депозити	AAA	10 674	9,0	10 674	–	–
	AA+	1 414	1,2	1 414	–	–
	AA	11 873	10,0	11 873	–	–
	AA-	1 902	1,6	1 902	–	–
	Без ризику	22 164	18,8	22 164	–	–
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті:		118 340	100,0	118 340	–	–
Цінні папери нерезидентів:						
державні облигації	AAA	407 161	60,6	407 161	–	–
	AA+	7 474	1,1	7 474	–	–
	AA-	8 123	1,2	8 123	–	–
	A+	9 673	1,4	9 673	–	–
облигації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	AAA	46 370	6,9	46 370	–	–
	AA+	10 192	1,5	10 192	–	–
	AA	20 087	3,0	20 087	–	–
	AA-	17 696	2,6	17 696	–	–
	A+	56 987	8,5	56 987	–	–
	A	78 712	11,7	78 712	–	–
	A-	9 182	1,5	9 182	–	–
Усього боргових цінних паперів нерезидентів		671 657	100,0	671 657	–	–
Цінні папери України:						
державні цінні папери	B	335 401	100,0	335 401	–	–
Усього цінних паперів України		335 401	100,0	335 401	–	–
Кредити банкам та іншим позичальникам:						
кредити, надані банкам	B	3 800	3,7	3 800	–	–
	B-	37 424	36,1	37 424	–	–
	Без рейтингу	62 517	60,2	20 630	–	41 887
кредити, надані іншим позичальникам	Без рейтингу	38	0,0	–	–	38
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам		103 779	100,0	61 854	–	41 925
Внутрішній державний борг	B	1 635	100,0	1 635	–	–
Інші фінансові активи	AAA	121	8,6	121	–	–
	AA	2	0,1	2	–	–
	A	23	1,6	23	–	–
	Без рейтингу	1 266	89,7	283	983	–
Усього інших фінансових активів		1 412	100,0	429	983	–

Нижче наведена інформація станом на 31 грудня 2019 року:

	Кредитний рейтинг	Усього	% у статті фінансових активів	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3
(у мільйонах гривень)						
Кошти та депозити в іноземній валюті:						
кошти на вимогу	AAA	8 568	9,6	8 568	–	–
	AA+	6	0,0	6	–	–
	AA	253	0,3	253	–	–
	AA-	2	0,0	2	–	–
	A+	2 705	3,0	2 705	–	–
	A	709	0,8	709	–	–
	A-	1 850	2,1	1 850	–	–
строкові депозити	AAA	8 299	9,3	8 299	–	–
	AA+	35 967	40,2	35 967	–	–
	AA-	13 966	15,5	13 966	–	–
	A+	187	0,2	187	–	–
	A	16 429	18,4	16 429	–	–
готівкова іноземна валюта	Без ризику	589	0,6	589	–	–
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті:		89 530	100,0	89 530	–	–
Цінні папери нерезидентів:						
державні облигації	AAA	273 942	54,3	273 942	–	–
	AA+	5 190	1,0	5 190	–	–
	AA	9 690	1,9	9 690	–	–
	AA-	448	0,1	448	–	–
	A+	3 969	0,8	3 969	–	–
облигації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	AAA	32 487	6,4	32 487	–	–
	AA+	5 158	1,0	5 158	–	–
	AA	14 140	2,8	14 140	–	–
	AA-	22 312	4,4	22 312	–	–
	A+	71 513	14,2	71 513	–	–
	A	59 969	11,9	59 969	–	–
	A-	6 040	1,2	6 040	–	–
Усього боргових цінних паперів нерезидентів		504 858	100,0	504 858	–	–
Цінні папери України:						
державні цінні папери	B	346 427	99,7	346 427	–	–
корпоративні цінні папери	Без рейтингу	953	0,3	–	–	953
Усього цінних паперів України		347 380	100,0	346 427	–	953
Кредити банкам та іншим позичальникам:						
кредити, надані банкам	B-	7 712	14,9	–	–	7 712
	Без рейтингу	44 008	85,0	104	–	43 904
кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	Без рейтингу	–	–	–	–	–
кредити, надані іншим позичальникам	Без рейтингу	38	0,1	–	–	38
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам		51 758	100,0	104	–	51 654
Внутрішній державний борг	B	1 727	100,0	1 727	–	–
Інші фінансові активи	AAA	127	50,0	127	–	–
	AA	3	1,2	3	–	–
	Без рейтингу	124	48,8	124	–	–
Усього інших фінансових активів		254	100,0	254	–	–

За кредитами, які надані банкам, що не мають міжнародного рейтингу, рейтинг визначається за внутрішньою методологією Національного банку.

Станом на 31 грудня 2020 року банки, валова балансова вартість кредитів яким становила 20 630 мільйонів гривень, мали внутрішні рейтинги: "AA" у сумі 1 265 мільйонів гривень, "A" у сумі 8 267 мільйонів гривень, "BBB" у сумі 7 404 мільйони гривень,

"BB" у сумі 2 435 мільйонів гривень, "B" у сумі 1 259 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 104 мільйони гривень із внутрішнім рейтингом "C").

Національний банк визначає внутрішні рейтинги таким чином:

рейтинг "AAA" – найвищий рівень кредитоспроможності контрагента. Фінансовий стан контрагента оцінюється як стійкий та стабільний у довгостроковій перспективі, спроможність вчасно й у повному обсязі виплачувати

проценти й основну суму за борговими зобов'язаннями дуже висока;

рейтинг “BBB” – середній рівень кредитоспроможності контрагента. Фінансовий стан контрагента оцінюється як стійкий і стабільний у середньостроковій перспективі, боргові зобов'язання контрагента більше піддаються ризику невиконання порівняно з контрагентом із вищими рейтингами. Проте можуть виникнути труднощі зі своєчасною та в повному обсязі виплатою процентів та основної суми за борговими зобов'язаннями в разі несприятливих змін у комерційних, фінансових і економічних умовах, хоча найближчим часом імовірність невиконання контрагентом боргових зобов'язань незначна;

рейтинг “BB” – середній рівень кредитоспроможності. Фінансовий стан контрагента оцінюється як задовільний і стабільний у короткостроковій перспективі, на момент аналізу контрагент спроможний виплачувати проценти й основну суму за борговими зобов'язаннями, але має більш високу імовірність дефолту за зобов'язаннями, ніж контрагент із рейтингом “BBB”;

рейтинг “B” – рівень кредитоспроможності контрагента дещо нижчий, ніж середній. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні й стабільні в короткостроковій перспективі, достатній рівень фінансової надійності. Своєчасність і повнота виплат за борговими зобов'язаннями значною мірою залежать від комерційних, фінансових та економічних умов;

рейтинг “CCC” – рівень кредитоспроможності контрагента нижчий, ніж середній. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні, але їх стабільність у короткостроковій перспективі сумнівна, низький ступінь фінансової надійності;

Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

рейтинг “CC” – низький рівень кредитоспроможності контрагента. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні, але ймовірність їх погіршення в короткостроковій перспективі досить висока, дуже низький рівень фінансової надійності. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації;

рейтинг “C” – дуже низький рівень кредитоспроможності контрагента, який є переддефолтним. Фінансовий стан контрагента нестабільний і оцінюється як незадовільний. Виплати процентів і основної суми за борговими зобов'язаннями можуть бути зупинені контрагентом без досягнення згоди кредиторів щодо реструктуризації заборгованості до настання строку платежу. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Цінні папери України без визначеного міжнародного рейтингу представлені облігаціями державних підприємств, рейтинг яких обмежений суверенним рейтингом України.

Валова балансова вартість кредитів, наданих п'ятьом банкам із найбільшою сумою кредитної заборгованості, станом на 31 грудня 2020 року становила 49 213 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 37 114 мільйонів гривень) або 47% (станом на 31 грудня 2019 року – 69%) від загальної валової балансової вартості кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам до формування резерву під очікувані кредитні збитки. Резерв під очікувані кредитні збитки, визнаний за кредитами, наданими цим п'ятьом банкам, становив 21 051 мільйон гривень станом на 31 грудня 2020 року (станом на 31 грудня 2019 року – 26 185 мільйонів гривень).

Нижче наведена інформація про чистий кредитний ризик у розрізі видів отриманої застави під забезпечення кредитів станом на 31 грудня 2020 року:

	Максимальний розмір кредитного ризику	Вартість застави, прийнятої як забезпечення	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані банкам)	Чистий розмір кредитного ризику (внутрішній державний борг)
(у мільйонах гривень)				
Кредити забезпечені:				
нерухомим майном	3 960	6 682	3 960	–
цінними паперами	53 194	96 326	117	–
іншими видами застави	9 776	11 641	1 004	–
Кредити незабезпечені	1 635	–	–	1 635
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	68 565	114 649	5 081	1 635

Нижче наведена інформація про чистий кредитний ризик у розрізі видів отриманої застави під забезпечення кредитів станом на 31 грудня 2019 року:

	Максимальний розмір кредитного ризику	Вартість застави, прийнятої як забезпечення	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані банкам)	Чистий розмір кредитного ризику (внутрішній державний борг)
	(у мільйонах гривень)			
Кредити забезпечені:				
нерухомим майном	11 397	28 758	11 397	–
цінними паперами	95	102	–	–
іншими видами застави	2 351	3 706	2 342	–
Кредити незабезпечені	1 727	–	–	1 727
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	15 570	32 566	13 739	1 727

Балансова вартість кредитної заборгованості на звітну дату відображає максимальний розмір кредитного ризику. Вартість застави, прийнятої як забезпечення, – справедлива вартість застави, прийнята Національним банком під час розрахунку резерву на звітну дату.

Для банків та інших позичальників, які оцінюються на стадії 1 та 2 зменшення корисності, чистий розмір кредитного ризику розраховується як різниця між максимальним розміром кредитного ризику та вартістю застави, прийнятої як забезпечення.

Для банків та інших позичальників, які оцінюються на стадії 3 зменшення корисності, грошові потоки за якими очікуються лише від реалізації заставного майна, чистий розмір кредитного ризику дорівнює максимальному розміру кредитного ризику.

25. Валютний ризик

Станом на 31 грудня 2020 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Немонетарні	Усього
(у мільйонах гривень)								
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	64 633	27 186	–	1 671	24 849	–	118 339
Цінні папери нерезидентів	–	577 178	48 851	–	13 981	31 647	121	671 778
Авуари в СПЗ	–	–	–	128	–	–	–	128
Цінні папери України	334 128	1 273	–	–	–	–	–	335 401
Кредити банкам та іншим позичальникам	66 930	–	–	–	–	–	–	66 930
Внутрішній державний борг	1 635	–	–	–	–	–	–	1 635
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	81 927	–	–	–	81 927
Інші фінансові активи	1 168	–	2	121	–	24	–	1 315
Усього фінансових активів	403 861	643 084	76 039	82 176	15 652	56 520	121	1 277 453
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	558 694	–	–	–	–	–	–	558 694
Кошти банків	38 871	6 063	5 077	–	1	5	–	50 017
Кошти державних та інших установ	13 537	53 409	1 682	–	–	2 036	–	70 664
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	163 485	–	–	–	–	–	–	163 485
Кредити отримані	–	2 827	–	–	–	–	–	2 827
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	193 471	–	–	–	193 471
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	81 917	–	–	–	81 917
Інші фінансові зобов'язання	841	10	9	–	–	–	–	860
Усього фінансових зобов'язань	775 428	62 309	6 768	275 388	1	2 041	–	1 121 935
Чиста балансова позиція	(371 567)	580 775	69 271	(193 212)	15 651	54 479	121	155 518
Позабалансові активи та зобов'язання								
Активи до отримання за угодами своп	2 280	22 620	–	–	–	–	–	24 900
Зобов'язання з надання кредитів банкам та іншим позичальникам	2 000	–	–	–	–	–	–	2 000
Активи до постачання за угодами своп	–	2 262	5 672	–	–	17 072	–	25 006
Чиста позабалансова позиція	280	20 358	(5 672)	–	–	(17 072)	–	(2 106)
Чиста позиція	(371 287)	601 133	63 599	(193 212)	15 651	37 407	121	153 412

Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Немонетарні	Усього
(у мільйонах гривень)								
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	78 875	7 028	–	1 596	2 021	–	89 520
Цінні папери нерезидентів	–	404 754	56 432	–	12 109	31 563	121	504 979
Авуари в СПЗ	–	–	–	234	–	–	–	234
Цінні папери України	346 204	987	–	–	–	–	–	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	13 843	–	–	–	–	–	–	13 843
Внутрішній державний борг	1 727	–	–	–	–	–	–	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	65 894	–	–	–	65 894
Інші фінансові активи	88	–	21	127	–	–	–	236
Усього фінансових активів	361 862	484 616	63 481	66 255	13 705	33 584	121	1 023 624
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	425 256	–	–	–	–	–	–	425 256
Кошти банків	54 396	23 979	63	–	1	5	–	78 444
Кошти державних та інших установ	20 245	8 568	10 169	–	–	–	–	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	151 932	–	–	–	–	–	–	151 932
Кредити отримані	–	2 369	–	–	–	–	–	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	171 059	–	–	–	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	65 886	–	–	–	65 886
Інші фінансові зобов'язання	526	134	5	–	–	7	–	672
Усього фінансових зобов'язань	652 355	35 050	10 237	236 945	1	12	–	934 600
Чиста балансова позиція	(290 493)	449 566	53 244	(170 690)	13 704	33 572	121	89 024
Позабалансові активи та зобов'язання								
Зобов'язання з надання кредитів банкам та іншим позичальникам	2 000	–	–	–	–	–	–	2 000
Чиста позабалансова позиція	(2 000)	–	–	–	–	–	–	(2 000)
Чиста позиція	(292 493)	449 566	53 244	(170 690)	13 704	33 572	121	87 024

Активи і зобов'язання в інших валютах переважно складаються зі статей у швейцарських франках, австралійських доларах, японських єнах та юанях Женьміньбі.

26. Процентний ризик

Станом на 31 грудня 2020 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти. Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувались як середньозважені ефективні процентні ставки на звітну дату.

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Загальна середньозважена ставка (у %)
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	0,13	–	–	0,03	2,67	0,34
Цінні папери нерезидентів	–	0,31	–	–	0,10	1,69	0,35
Авуари в СПЗ	–	–	–	0,08	–	–	0,08
Цінні папери України	9,55	–	–	–	–	–	9,55
Кредити банкам та іншим позичальникам	7,03	–	–	–	–	–	7,03
Внутрішній державний борг	8,67	–	–	–	–	–	8,67
Фінансові зобов'язання							
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	5,68	–	–	–	–	–	5,68
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	5,68	–	–	–	–	–	5,68
Кредити отримані	–	3,10	–	–	–	–	3,10
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	2,55	–	–	2,55

Позначка “–” у таблиці означає, що Національний банк не має відповідних активів або зобов'язань у зазначеній валюті, за якими нараховуються проценти.

До складу цінних паперів України включаються також інфляційні державні облігації.

За змінною ставкою нараховуються проценти за авуарами в СПЗ та кредитом МВФ (процентна ставка переглядається щотижня).

Процентна ставка, за якою нараховуються витрати за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, не є фіксованою, її розмір відповідає середньозваженій процентній ставці за вкладами (депозитами) на вимогу фізичних осіб у національній валюті.

Проценти за цінними паперами нараховуються як за змінною ставкою, так і за фіксованою.

Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти. Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувались як середньозважені ефективні процентні ставки на звітну дату.

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Загальна середньозважена ставка (у %)
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	1,65	–	–	0,80	2,81	1,65
Цінні папери нерезидентів	–	1,78	0,04	–	0,76	1,90	1,57
Авуари в СПЗ	–	–	–	0,75	–	–	0,75
Цінні папери України	10,44	–	–	–	–	–	10,44
Кредити банкам та іншим позичальникам	17,7	–	–	–	–	–	17,70
Внутрішній державний борг	8,68	–	–	–	–	–	8,68
Фінансові зобов'язання							
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	9,53	–	–	–	–	–	9,53
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	12,73	–	–	–	–	–	12,73
Кредити отримані	–	4,88	–	–	–	–	4,88
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	3,06	–	–	3,06

Аналіз фінансових активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок

У наведеній нижче таблиці подається аналіз фінансових активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок.

Для фінансових активів і зобов'язань із фіксованою процентною ставкою строковість визначалася з

урахуванням періоду від дати консолідованого звіту про фінансовий стан до дати погашення згідно з контрактом, для активів і зобов'язань зі змінною процентною ставкою – з урахуванням найближчого терміну перегляду процентних ставок чи дати погашення залежно від того, що настає раніше.

Станом на 31 грудня 2020 року фінансові активи і зобов'язання за строками перегляду процентних ставок відображаються таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Безпроцентні	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	93 304	2 828	–	–	–	22 207	118 339
Цінні папери нерезидентів	23 012	65 646	144 594	432 452	5 953	121	671 778
Авуари в СПЗ	128	–	–	–	–	–	128
Цінні папери України	872	4 126	161 149	48 036	119 945	1 273	335 401
Кредити банкам та іншим позичальникам	7 331	11 218	73	48 308	–	–	66 930
Внутрішній державний борг	–	27	82	436	1 090	–	1 635
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	81 927	81 927
Інші фінансові активи	5	1	912	15	9	373	1 315
Усього фінансових активів	124 652	83 846	306 810	529 247	126 997	105 901	1 277 453
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	558 694	558 694
Кошти банків	–	–	–	–	–	50 017	50 017
Кошти державних та інших установ	1 414	–	–	–	–	69 250	70 664
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	163 485	–	–	–	–	–	163 485
Кредити отримані	–	2 827	–	–	–	–	2 827
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	192 640	–	–	–	–	831	193 471
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	81 917	81 917
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	–	860	860
Усього фінансових зобов'язань	357 539	2 827	–	–	–	761 569	1 121 935
Чистий розрив	(232 887)	81 019	306 810	529 247	126 997	(655 668)	155 518
Сумарний розрив	(232 887)	(151 868)	154 942	684 189	811 186	155 518	
Позабалансові активи та зобов'язання							
Умовні вимоги з фіксованою ставкою за свопом процентної ставки	4	20	–	15 391	–	–	15 415
Умовні зобов'язання з плаваючою ставкою за свопом процентної ставки	15 391	–	–	–	–	–	15 391
Чистий розрив	(15 387)	20	–	15 391	–	–	24
Сумарний розрив	(15 387)	(15 367)	(15 367)	24	24	24	
Усього чистий розрив	(248 274)	81 039	306 810	544 638	126 997	(655 668)	155 542
Усього сумарний розрив	(248 274)	(167 235)	139 575	684 213	811 210	155 542	

Станом на 31 грудня 2019 року фінансові активи і зобов'язання за строками перегляду процентних ставок відображаються таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	83 721	4 086	–	–	–	1 713	89 520
Цінні папери нерезидентів	30 054	73 963	101 639	297 887	1 315	121	504 979
Авуари в СПЗ	234	–	–	–	–	–	234
Цінні папери України	6 272	9 667	150 481	47 714	132 070	987	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	6 442	–	–	7 401	–	–	13 843
Внутрішній державний борг	–	27	81	432	1 187	–	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	65 894	65 894
Інші фінансові активи	5	1	6	21	13	190	236
Усього фінансових активів	126 728	87 744	252 207	353 455	134 585	68 905	1 023 624
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	425 256	425 256
Кошти банків	–	–	–	–	–	78 444	78 444
Кошти державних та інших установ	2 498	–	–	–	–	36 484	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	151 932	–	–	–	–	–	151 932
Кредити отримані	–	2 369	–	–	–	–	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	170 172	–	–	–	–	887	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	65 886	65 886
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	–	672	672
Усього фінансових зобов'язань	324 602	2 369	–	–	–	607 629	934 600
Чистий розрив	(197 874)	85 375	252 207	353 455	134 585	(538 724)	89 024
Сумарний розрив	(197 874)	(112 499)	139 708	493 163	627 748	89 024	

Станом на 31 грудня 2020 року частка цінних паперів нерезидентів зі змінною ставкою становила 9,79% від загального портфеля (станом на 31 грудня 2019 року – 13,15%).

27. Ризик ліквідності

Для оцінки ризику ліквідності фінансові активи групуються відповідно до контрактних на звітну дату строків отримання грошових потоків для їх погашення з урахуванням періоду, що залишився від звітної дати до контрактної дати погашення відповідного грошового потоку. Внески в рахунок квоти МВФ відображаються як активи на вимогу на основі статті XXVI Статей угоди з МВФ, але таке групування не означає наявність очікувань того, що Україна скористається цією статтею. Фінансові зобов'язання групуються за строками погашення з урахуванням періоду, що згідно з контрактом залишився від звітної дати до дати погашення.

Суми фінансових активів та зобов'язань, наведені в таблиці ризику ліквідності, відображають дисконтовані грошові потоки за контрактами, фінансових інструментів за справедливою вартістю. Похідні фінансові

інструменти, розрахунки за якими проводитимуться на підставі чистої суми, наведені за чистою сумою, що, як очікується, буде сплачена. Знецінені кредити включені до таблиці за балансовою вартістю на підставі очікуваних термінів отримання грошових коштів.

Цінні папери нерезидентів включені до таблиці з урахуванням періоду, що згідно з контрактом залишився від звітної дати до дати погашення. Виходячи з історичних даних, такі дати суттєво не відрізняються від очікувань щодо вибуття таких цінних паперів.

Якщо суми, що підлягають сплаті, не є фіксованими, то такі суми наводяться в аналізі ліквідності з урахуванням умов, які були на звітну дату. Позиції в іноземній валюті перераховані за курсами спот на звітну дату.

Оцінка ризику ліквідності Національного банку станом на 31 грудня 2020 року подана таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	115 511	2 828	–	–	–	–	118 339
Цінні папери нерезидентів	6 934	21 722	168 147	468 902	5 952	121	671 778
Авуари в СПЗ	128	–	–	–	–	–	128
Цінні папери України	872	4 126	15 976	48 036	266 391	–	335 401
Кредити банкам та іншим позичальникам	2 251	11 751	4 425	48 503	–	–	66 930
Внутрішній державний борг	–	27	82	436	1 090	–	1 635
Внески в рахунок квоти МВФ	81 927	–	–	–	–	–	81 927
Інші фінансові активи	43	4	1 071	24	16	157	1 315
Усього фінансових активів	207 666	40 458	189 701	565 901	273 449	278	1 277 453
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	558 479	–	–	–	–	215	558 694
Кошти банків	50 017	–	–	–	–	–	50 017
Кошти державних та інших установ	70 664	–	–	–	–	–	70 664
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	163 485	–	–	–	–	–	163 485
Кредити отримані	–	–	–	2 827	–	–	2 827
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	3	12 780	14 439	150 624	12 308	3 317	193 471
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	81 917	–	–	–	–	–	81 917
Інші фінансові зобов'язання	103	9	44	206	–	498	860
Зобов'язання з надання кредитів	2 000	–	–	–	–	–	2 000
Усього за фінансовими зобов'язаннями	926 668	12 789	14 483	153 657	12 308	4 030	1 123 935
Розрив ліквідності за фінансовими інструментами	(719 002)	27 669	175 218	412 244	261 141	(3 752)	153 518
Сумарний розрив ліквідності	(719 002)	(691 333)	(516 115)	(103 871)	157 270	153 518	

Оцінка ризику ліквідності Національного банку станом на 31 грудня 2019 року подана таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	85 433	4 087	–	–	–	–	89 520
Цінні папери нерезидентів	11 569	31 704	112 317	347 953	1 315	121	504 979
Авуари в СПЗ	234	–	–	–	–	–	234
Цінні папери України	6 272	9 667	5 308	47 714	278 230	–	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	473	250	3 441	9 679	–	–	13 843
Внутрішній державний борг	–	27	81	432	1 187	–	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	65 894	–	–	–	–	–	65 894
Інші фінансові активи	4	2	8	159	22	41	236
Усього фінансових активів	169 879	45 737	121 155	405 937	280 754	162	1 023 624
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	425 041	–	–	–	–	215	425 256
Кошти банків	78 444	–	–	–	–	–	78 444
Кошти державних та інших установ	38 982	–	–	–	–	–	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	151 932	–	–	–	–	–	151 932
Кредити отримані	–	–	–	2 369	–	–	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	2	8 543	7 659	123 521	28 666	2 668	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	65 886	–	–	–	–	–	65 886
Інші фінансові зобов'язання	53	3	87	–	–	529	672
Зобов'язання з надання кредитів	2 000	–	–	–	–	–	2 000
Усього за фінансовими зобов'язаннями	762 340	8 546	7 746	125 890	28 666	3 412	936 600
Розрив ліквідності за фінансовими інструментами	(592 461)	37 191	113 409	280 047	252 088	(3 250)	87 024
Сумарний розрив ліквідності	(592 461)	(555 270)	(441 861)	(161 814)	90 274	87 024	

Суми, що зазначаються в наведених нижче таблицях, не відповідають сумам, відображеним у консолідованому звіті про фінансовий стан, оскільки подана нижче інформація включає аналіз за строками погашення

фінансових зобов'язань, який відображає загальну суму майбутніх недисконтованих платежів за договорами (уключаючи виплату процентів), які не визнаються в консолідованому звіті про фінансовий стан.

Періоди виплат за недисконтованими грошовими потоками за фінансовими зобов'язаннями згідно з договорами станом на 31 грудня 2020 року подані таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	558 479	–	–	–	–	215	558 694
Кошти банків	50 017	–	–	–	–	–	50 017
Кошти державних та інших установ	70 664	–	–	–	–	–	70 664
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	163 512	–	–	–	–	–	163 512
Кредити отримані	–	22	66	2 849	–	–	2 937
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	3	13 202	17 696	156 260	12 602	3 317	203 080
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	81 917	–	–	–	–	–	81 917
Інші фінансові зобов'язання	9	9	44	–	–	498	560
Зобов'язання з надання кредитів	2 000	–	–	–	–	–	2 000
Зобов'язання за угодами своп, у тому числі:	78	16	–	206	–	–	300
угоди своп, розрахунки за якими проводяться на нетто основі	–	–	–	206	–	–	206
угоди своп, розрахунки за якими проводяться на валовій основі:	78	16	–	–	–	–	94
суми за угодами до отримання	22 620	2 280	–	–	–	–	24 900
суми за угодами до постачання	22 744	2 262	–	–	–	–	25 006
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	926 679	13 249	17 806	159 315	12 602	4 030	1 133 681

Періоди виплат за недисконтованими грошовими потоками за фінансовими зобов'язаннями згідно з договорами станом на 31 грудня 2019 року подані таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	425 041	–	–	–	–	215	425 256
Кошти банків	78 444	–	–	–	–	–	78 444
Кошти державних та інших установ	38 982	–	–	–	–	–	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	152 278	–	–	–	–	–	152 278
Кредити отримані	–	29	87	2 513	–	–	2 629
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	2	9 041	11 411	133 268	31 272	2 668	187 662
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	65 886	–	–	–	–	–	65 886
Інші фінансові зобов'язання	53	3	87	–	–	529	672
Зобов'язання з надання кредитів	2 000	–	–	–	–	–	2 000
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	762 686	9 073	11 585	135 781	31 272	3 412	953 809

Розділ IV. Управління капіталом

28. Управління капіталом

Функцією капіталу Національного банку є забезпечення економічної самостійності та здатності виконання ним функцій, визначених законодавством України. Загальна сума капіталу, управління яким здійснює Національний банк, станом на 31 грудня 2020 року становить 184 926 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 83 329 мільйонів гривень). Для Національного банку немає вимог до розміру власного капіталу, крім розміру статутного капіталу, установленого Законом України “Про Національний банк України”.

Статутний капітал

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” розмір статутного капіталу становить 10 мільйонів гривень. Його розмір був збільшений до 100 мільйонів гривень за рішенням Ради Національного банку за підсумками 2007 року.

Загальні резерви

Національний банк створює загальні резерви, які використовуються на покриття його збитків, згідно з вимогами Закону України “Про Національний банк України”.

Загальні резерви, сформовані за звітний рік, повинні дорівнювати 10% від середньорічного обсягу грошово-кредитних зобов'язань Національного банку, які у 2020 році становлять 676 914 мільйонів гривень (у 2019 році – відповідно до внесених у березні 2020 року змін до Закону України “Про Національний банк України”, загальні резерви, сформовані за 2019 рік, повинні дорівнювати 10% від середньорічного обсягу грошово-кредитних зобов'язань Національного банку, які становили 513 972 мільйони гривень).

Резерви переоцінки активів і зобов'язань

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” нереалізовані доходи від переоцінки іноземної валюти, монетарного золота у зв'язку зі змінами офіційного курсу гривні до іноземних валют/облікової ціни золота протягом звітного року, а також нереалізовані доходи від переоцінки цінних паперів та похідних фінансових інструментів у зв'язку з їх переоцінкою до справедливої вартості, нереалізовані доходи або витрати від переоцінки банківських металів у зв'язку зі змінами облікової ціни банківських металів Національний банк спрямовує до статті “Резерви переоцінки активів і зобов'язань” у розділі “Власний капітал” консолідованого звіту про фінансовий стан та консолідованого звіту про зміни у власному капіталі.

Сума резервів переоцінки використовується для компенсації сум нереалізованих витрат від переоцінки іноземної валюти, монетарного золота, цінних паперів, похідних фінансових інструментів за справедливою вартістю, якщо вони накопичуються протягом звітного року.

Сума резервів переоцінки за іноземною валютою, монетарним золотом, за цінними паперами, похідними фінансовими інструментами, банківськими металами, що вибувають, уключається до прибутку до розподілу у відповідних звітних періодах.

Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років власний капітал Національного банку складався з таких компонентів:

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Статутний капітал	100	100
Загальні резерви	51 397	50 816
Нерозподілений прибуток	16 337	623
Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота	105 318	25 486
Резерв переоцінки банківських металів	1 320	596
Резерви переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	10 454	5 708
Усього власного капіталу	184 926	83 329

29. Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України

Облікова політика

Згідно з нормами Податкового кодексу України Національний банк здійснює розрахунки з Державним бюджетом відповідно до статті 5 Закону України “Про Національний банк України”.

Національний банк перераховує частину прибутку до розподілу до Державного бюджету відповідно до Закону України “Про Національний банк України”. Прибуток до розподілу визначається шляхом зменшення прибутку на суму нереалізованих доходів звітного періоду, що спрямовуються до резервів переоцінки та збільшення на суму компенсації резервом переоцінки нереалізованих витрат і реалізованого результату переоцінки. Ці перерахування класифікуються як розрахунки із засновником та відображаються в консолідованому звіті про зміни у власному капіталі.

Частина прибутку до розподілу, що залишається після формування загальних резервів та підлягає сплаті до Державного бюджету, перераховується після підтвердження зовнішнім аудитом та затвердження Радою Національного банку річної фінансової звітності. Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк не має права перераховувати до Державного бюджету суму частини прибутку до розподілу більшу, ніж визначена в річній фінансовій звітності, що підтверджена зовнішнім аудитом та затверджена Радою Національного банку. Станом на 31 грудня 2020 року сума зобов'язань Національного банку перед Державним бюджетом з перерахування частини прибутку до розподілу за 2020 рік становить 24 434 мільйони гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 42 722 мільйони гривень). Сума зобов'язань станом на 31 грудня 2019 року перерахована до Державного бюджету у квітні 2020 року згідно з графіком, узгодженим з Міністерством фінансів України.

Узгодження показника прибутку від діяльності з показником прибутку Національного банку за 2020 рік:

	Доходи та витрати Національного банку	Консолідаційні коригування	Доходи та витрати за даними Консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід
	(у мільйонах гривень)		
Чистий процентний дохід	15 298	26	15 324
Процентні доходи за фінансовими активами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку	8 708	–	8 708
Чистий комісійний дохід	224	–	224
Чисте збільшення резервів за активами та зобов'язаннями	114	3	117
Інші доходи і витрати	(3 845)	(28)	(3 873)
Прибуток від діяльності	20 499	1	20 500
Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	95 144	–	95 144
Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку (за вирахуванням процентних доходів)	9 305	–	9 305
Результати від фінансових інструментів	104 449	–	104 449
<i>Коригування на прибуток за рік, який належить неконтрольованій частці</i>	–	–	–
Прибуток за рік	124 948	1	124 949

Чисте збільшення резервів за активами та зобов'язаннями включає статті “Прибутки від відновлення корисності за основними процентними фінансовими активами”, “Витрати за забезпеченнями під імовірні та інші зобов'язання” та “Збитки від зменшення корисності за іншими активами” Консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід. Інші доходи і витрати

включають статті “Витрати на утримання персоналу”, “Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції”, “Адміністративно-господарські та інші витрати”, “Витрати з податку на прибуток дочірньої компанії”, “Інші доходи” Консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід

Узгодження показника прибутку від діяльності з показником прибутку Національного банку за 2019 рік:

	Доходи та витрати Національного банку	Консолідаційні коригування	Доходи та витрати за даними Консолідованого звіту про сукупний дохід
(у мільйонах гривень)			
Чистий процентний дохід	20 307	42	20 349
Процентні доходи за фінансовими активами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку	7 275	–	7 275
Чистий комісійний дохід/(витрати)	251	1	252
Чисте зменшення/(збільшення) резервів за активами та зобов'язаннями	1 367	1	1 368
Інші доходи/(витрати)	(3 234)	(32)	(3 266)
Прибуток від діяльності	25 966	12	25 978
Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	(43 441)	–	(43 441)
Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку (за вирахуванням процентних доходів)	6 156	–	6 156
Результати від фінансових інструментів	(37 285)	–	(37 285)
<i>Коригування на прибуток за рік, який належить неконтрольованій частці</i>	–	(2)	(2)
Збиток за рік	(11 319)	10	(11 309)

Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету, визначені відповідно до Закону України "Про Національний банк України", зазначені в розрахунку:

	Примітки	2020	2019
(у мільйонах гривень)			
Прибуток від діяльності Національного банку		20 499	25 966
Реалізований результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	18	15 312	9 633
Реалізований результат від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	19	2 335	1 749
Нереалізовані витрати, що не компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	19	(565)	(270)
Нереалізовані результати переоцінки минулих років, що стали реалізованими в поточному році, за цінними паперами та деривативами (фінансовими інструментами), що вибули		2 789	1 057
Реалізований результат за банківськими металами, що вибули		364	173
Розформування інших резервів та результат безоплатного передавання активів		(6)	4 995
Прибуток до розподілу за рік		40 728	43 303
Формування загальних резервів		(16 294)	(581)
Частина прибутку до розподілу, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету		24 434	42 722

Розділ V.I. Нефінансові активи та зобов'язання

30. Основні засоби та нематеріальні активи

Облікова політика

Основні засоби обліковуються за первісною вартістю за мінусом накопиченого зносу та збитку від знецінення.

Первісна вартість придбаних основних засобів складається з витрат на придбання та витрат на доведення їх до придатного до експлуатації стану.

Витрати на поліпшення об'єктів основних засобів, що приводять до збільшення первісно очікуваних вигід від їх використання, включаються у вартість таких об'єктів. Витрати, що здійснюються для підтримання об'єктів основних засобів у придатному для використання стані та одержання первісно визначених майбутніх економічних вигід від використання цих об'єктів визнаються в міру їх здійснення. Витрати на заміну основних частин або компонентів основних засобів капіталізуються, а залишкова вартість заміненої частини відноситься на витрати в консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід звітного періоду.

У разі зменшення корисності основних засобів їх вартість зменшується до суми очікуваного відшкодування, що становить більшу з двох оцінок: справедливую вартість за мінусом витрат на реалізацію або вартість під час використання активу. Зменшення балансової вартості відображається в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід. Витрати на зменшення корисності активу, визнані в попередніх періодах, сторнуються, якщо відбулася зміна оцінок, застосованих для визначення суми очікуваного відшкодування.

Результат від реалізації основних засобів, що розраховується як різниця між сумою отриманих коштів і балансовою вартістю активів, визнається в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід.

Незавершені капітальні вкладення відображаються в обліку за первісною вартістю. Після завершення будівництва активи включаються до класу будівель і споруд за первісною вартістю. Незавершені капітальні вкладення не амортизуються до того часу, доки актив не буде готовий до використання.

Амортизація основних засобів та інвестиційної нерухомості

Нарахування амортизації (зносу) основних засобів починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основного засобу став придатним для використання, та завершується під час вибуття або за повністю замортованими основними засобами (в останньому випадку строки корисного використання

переглядаються та коригуються за потреби). Нарахування амортизації виконується із застосуванням прямолінійного методу з метою рівномірного зменшення первісної вартості до ліквідаційної вартості протягом таких встановлених строків: корисного використання:

будівлі та споруди	20 – 50 років;
транспортні засоби	7 – 28 років;
машини та обладнання	4 – 20 років;
інструменти, прилади та інвентар	4 – 10 років;
Інші	2 – 25 років.

Земля і незавершені капітальні вкладення не підлягають амортизації.

Ліквідаційна вартість активу – це попередньо оцінена сума, яку Національний банк отримав би в поточний час від вибуття цього активу, за мінусом оцінених витрат на вибуття, якщо актив є застарілим та перебуває в стані, очікуваному після закінчення строку його корисної експлуатації. Ліквідаційна вартість активу дорівнює нулю, якщо Національний банк має намір використовувати актив до кінця строку корисного використання.

Нематеріальні активи

Усі нематеріальні активи Національного банку мають визначений строк корисного використання і включають переважно програмне забезпечення та ліцензії на право користування програмними продуктами.

Первісна вартість придбаних нематеріальних активів складається з витрат на придбання та введення їх в експлуатацію. Придбані нематеріальні активи амортизуються за прямолінійним методом протягом очікуваного строку їх корисного використання, що становить від 2 до 8 років, і надалі обліковуються за первісною вартістю за мінусом накопиченої амортизації та збитку від зменшення корисності.

Бухгалтерські оцінки та судження

Зменшення корисності основних засобів та нематеріальних активів

Керівництво Національного банку на кожну звітну дату переглядає основні засоби та нематеріальні активи щодо зменшення корисності, зважаючи на аналіз того чи наявні певні події або зміна обставин, що свідчать про зменшення корисності. Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років за результатами такого аналізу Національним банком не виявлено ознак зменшення корисності за основними засобами та нематеріальними активами.

	Будівлі та споруди	Транспортні засоби	Машини та обладнання	Інструменти, прилади та інвентар	Інші основні засоби	Незавершені капітальні вкладення	Нематеріальні активи	Усього
(у мільйонах гривень)								
Первісна вартість на 01 січня 2019 року	4 774	153	4 656	104	236	127	448	10 498
Знос на 01 січня 2019 року	(2 211)	(131)	(2 721)	(95)	(201)	(9)	(350)	(5 718)
Балансова вартість на 01 січня 2019 року	2 563	22	1 935	9	35	118	98	4 780
Надходження	–	1	143	1	6	98	36	285
Переведення до іншої категорії, у тому числі:	13	–	(4)	–	(4)	(2)	(3)	–
<i>Первісної вартості</i>	13	–	(4)	–	(4)	(2)	(3)	–
Інші надходження, у тому числі:	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Первісної вартості</i>	–	–	–	–	3	–	–	3
<i>Зносу</i>	–	–	–	–	(3)	–	–	(3)
Вибуття, у тому числі:	(242)	–	(4)	–	(3)	(1)	–	(250)
<i>Первісної вартості</i>	(385)	(2)	(69)	(6)	(14)	(1)	(3)	(480)
<i>Зносу</i>	143	2	65	6	11	–	3	230
Переведення до інвестиційної нерухомості, у тому числі:	(3)	–	–	–	–	–	–	(3)
<i>Первісної вартості</i>	(3)	–	–	–	–	–	–	(3)
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному періоді	(98)	(9)	(268)	(2)	(8)	–	(41)	(426)
Первісна вартість на 31 грудня 2019 року	4 399	152	4 726	99	227	222	478	10 303
Знос на 31 грудня 2019 року	(2 166)	(138)	(2 924)	(91)	(201)	(9)	(388)	(5 917)
Балансова вартість на 31 грудня 2019 року	2 233	14	1 802	8	26	213	90	4 386
Надходження	–	11	174	–	21	36	20	262
Переведення до іншої категорії, у тому числі:	39	–	87	–	(5)	(119)	(4)	(2)
<i>Первісної вартості</i>	39	–	87	–	(5)	(119)	(4)	(2)
Вибуття, у тому числі:	(7)	–	–	–	–	(77)	–	(84)
<i>Первісної вартості</i>	(19)	–	(16)	(1)	(4)	(77)	(2)	(119)
<i>Зносу</i>	12	–	16	1	4	–	2	35
Переведення до інвестиційної нерухомості, у тому числі:	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Первісної вартості</i>	–	–	–	–	–	–	–	–
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному періоді	(94)	(6)	(234)	(2)	(6)	–	(30)	(372)
Первісна вартість на 31 грудня 2020 року	4 419	163	4 971	98	239	62	492	10 444
Знос на 31 грудня 2020 року	(2 248)	(144)	(3 142)	(92)	(203)	(9)	(416)	(6 254)
Балансова вартість на 31 грудня 2020 року	2 171	19	1 829	6	36	53	76	4 190

Первісна вартість повністю амортизованих основних засобів, які ще використовуються, становить 2 041 мільйон гривень станом на 31 грудня 2020 року (станом на 31 грудня 2019 року – 1 766 мільйонів гривень).

Основні засоби та нематеріальні активи є непоточними активами.

За результатами проведених тестів на зменшення корисності станом на 31 грудня 2020 та 2019 років ознак зменшення корисності не виявлено.

Сума вибуття основних засобів та нематеріальних активів дочірньої компанії скоригована на суму амортизації, розрахованої відповідно до облікової політики Національного банку.

У 2020 році на виконання розпорядчих актів Кабінету Міністрів України відбулося безоплатне передавання об'єктів права державної власності зі сфери управління Національного банку до сфери управління інших органів, уповноважених управляти державним майном. Результат від передавання цих активів становить 6 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 248 мільйонів гривень) та визнається в капіталі як операція із засновником.

Зобов'язання з капітальних вкладень

Станом на 31 грудня 2020 року Національний банк мав зобов'язання з капітальних вкладень, які стосувалися придбання, будівництва та поліпшення основних засобів і нематеріальних активів, на загальну суму 251 мільйон гривень (станом на 31 грудня 2019 року – 175 мільйонів гривень).

31. Інші нефінансові активи

Облікова політика

Банківські та інші дорогоцінні метали

Банківські метали – запаси золота, що не є монетарним, срібла, платини та паладію, які зберігаються в Державній скарбниці України. Банківські метали обліковуються за

масою в трійських унціях та їх вартістю в гривнях за обліковою ціною банківських металів.

Облікова ціна банківських металів, за якою банківські метали відображені в консолідованій фінансовій звітності, була такою:

	31 грудня 2020 року (у гривнях)	31 грудня 2019 року (у гривнях)
1 трійська унція золота	53 200,92	35 802,17
1 трійська унція срібла	744,19	423,27
1 трійська унція платини	30 203,49	22 532,45
1 трійська унція паладію	66 289,52	44 989,33

Нереалізовані результати переоцінки банківських металів у зв'язку зі зміною облікової ціни банківських металів уключаються до інших сукупних доходів у консолідованому звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід у тому періоді, у якому вони виникли. Реалізовані результати переоцінки банківських металів уключаються до складу нерозподіленого прибутку.

Банківські метали, розміщені на депозитах в іноземних банках, за якими нараховуються процентні доходи, уключаються до статті “Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах” (примітка 6). Результати переоцінки банківських металів, розміщених в іноземних банках, у зв'язку зі зміною облікової ціни банківських металів уключаються до складу інших сукупних доходів консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід у тому періоді, у якому вони виникли.

Дорогоцінні метали включають зливки золота, які не відповідають визначеним стандартам, брутто золота та інших металів і обліковуються за собівартістю в складі запасів матеріальних цінностей.

Банківські та дорогоцінні метали уключаються до статті “Інші активи” у консолідованому звіті про фінансовий стан.

Необоротні активи, що утримуються для продажу

Національний банк визнає необоротні активи такими, що утримуються для продажу, якщо балансова вартість активу відшкодуватиметься переважно в результаті операції з продажу, а не поточного використання.

Для визнання необоротних активів такими, що утримуються для продажу, активи мають бути придатними для негайного продажу і цей продаж повинен бути високоймовірним.

Необоротні активи, що визнаються такими, що утримуються для продажу, обліковуються за нижчою з двох оцінок: або за балансовою вартістю, або справедливою вартістю за вирахуванням витрат на

продаж. Якщо балансова вартість об'єктів на дату визнання такими, що утримуються для продажу, перевищує їх справедливу вартість за вирахуванням витрат на продаж, то попередньо проводиться уцінка таких об'єктів.

Інвестиційна нерухомість

До інвестиційної нерухомості належать:

- земля, подальше використання якої ще не визначене;
- будівля, що не зайнята Національним банком та призначена для надання в оренду за одним або кількома договорами про оренду;
- будівля, що перебуває у власності Національного банку або в розпорядженні за договором про оренду та надається в оренду за одним або кількома договорами про оренду;
- нерухоме майно, що будується або поліпшується для майбутнього використання як інвестиційна нерухомість.

Національний банк обліковує інвестиційну нерухомість за собівартістю. Нарахування амортизації інвестиційної нерухомості здійснюється із застосуванням прямолінійного методу.

Національний банк визнає нерухоме майно інвестиційною нерухомістю за такими критеріями:

- нерухоме майно, передане в оренду;
- виключення нерухомого майна зі складу майна, що використовується Національним банком, відповідно до розпорядчого акта Національного банку щодо прийняття рішення про передавання в оренду нерухомого майна;
- отримання економічних вигод, пов'язаних із відповідною інвестиційною нерухомістю;
- можливість достовірно визначити вартість нерухомого майна.

Якщо один об'єкт інвестиційної нерухомості включає одну частину, яка утримується з метою отримання орендної плати, та іншу частину, яка утримується для використання під час діяльності, то такі частини нерухомого майна визнаються окремо, якщо вони можуть бути продані окремо.

Витрати на поточне обслуговування інвестиційної нерухомості визнаються витратами в момент їх виникнення. Витрати на поліпшення об'єктів інвестиційної нерухомості, що приводять до збільшення первісно

очікуваних вигід від їх використання, збільшують первісну вартість цих об'єктів.

Інвестиційна нерухомість, що починає утримуватися з метою продажу, класифікується як активи, що утримуються для продажу.

Припинення визнання інвестиційної нерухомості здійснюється в разі зміни способу її функціонального використання.

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Інші нефінансові активи		
Банківські метали	2 794	1 743
Оборотні матеріальні активи	1 214	1 092
Пам'ятні та інвестиційні монети, сувенірна та інша продукція	492	541
Дорогоцінні метали та каміння	486	339
Авансові платежі	76	100
Інвестиції в асоційовані компанії	32	31
Інвестиційна нерухомість	46	47
Необоротні матеріальні активи, що утримуються для продажу	4	46
Інші	4	17
Зменшення корисності за іншими нефінансовими активами	(4)	(4)
Усього інших нефінансових активів	5 144	3 952

Відшкодування всіх інших активів очікується протягом 12 місяців, за винятком довгострокової дебіторської заборгованості, банківських металів, інвестиційної нерухомості та інвестицій в асоційовану компанію.

32. Інші нефінансові зобов'язання

Облікова політика

Забезпечення під імовірні зобов'язання

Забезпечення під імовірні зобов'язання Національного банку включають формування забезпечення за юридичними або конструктивними зобов'язаннями (унаслідок минулих подій), зокрема за судовими позовами, урегулювання яких із високим ступенем імовірності (більшою мірою очікується негативний розвиток подій, ніж позитивний) призведе до вибуття ресурсів, що містять економічні вигоди і суму (витрати), за якими їх можна достовірно оцінити. Витрати на формування забезпечення включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід у тому періоді, у якому вони виникли.

Судження

Забезпечення під імовірні зобов'язання за пред'явленими до Національного банку судовими позовами

Керівництво Національного банку аналізує судові позови, за якими він є відповідачем, з метою виявлення наявності високого ступеня імовірності настання можливих збитків, у результаті чого Національний банк повинен здійснювати виплати на користь іншої сторони – позивача. Національний банк визначає ступінь імовірності настання можливих збитків як високий, переважно тоді, коли за відповідним позовом прийнято рішення суду першої інстанції не на користь Національного банку.

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Інші нефінансові зобов'язання		
Забезпечення під імовірні зобов'язання	223	131
Кредиторська заборгованість за податками	11	4
Доходи майбутніх періодів	1	–
Інші	–	3
Усього інших нефінансових зобов'язань	235	138

Умовні зобов'язання

Судові процедури

До Національного банку під час його діяльності пред'являються певні претензії і позови. Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років судових позовів, за якими Національний банк оцінює ймовірність настання можливих збитків невисокою, немає. За такими справами забезпечення під імовірні зобов'язання не створювалося.

Водночас за позовами, за якими Національний банк оцінює ймовірність настання можливих збитків високою, визнане відповідне забезпечення. Національний банк також є відповідачем за позовами щодо відновлення діяльності деяких банків. Наразі механізм відновлення діяльності банків в Україні законодавчо не врегульований.

Розділ V.II. Інші доходи і витрати (крім фінансових результатів за фінансовими інструментами)

Облікова політика

Визнання доходів та витрат

Інші доходи й витрати визнаються за принципом нарахування залежно від стадії завершення певної операції, що оцінюється як відношення наданих (отриманих) послуг до загального обсягу послуг, передбачених договором.

Для визнання доходу застосовується п'ятикрокова модель аналізу:

- ідентифікація договору;
- ідентифікація окремих зобов'язань до виконання в межах укладеного договору;
- визначення ціни операції;
- розподіл ціни операції між зобов'язаннями до виконання;
- визнання доходу, коли повністю виконується зобов'язання до виконання або в міру того, як виконується зобов'язання до виконання.

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснювалися. Витрати, які неможливо пов'язати з доходом певного періоду, визнаються як витрати того звітного періоду, у якому вони здійснювалися.

Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції

Національний банк здійснює виготовлення банкнот і монет національної валюти України. Витрати на виготовлення банкнот і монет (крім пам'ятних монет, виготовлених з дорогоцінних металів та інвестиційних монет) відображаються за рахунками витрат Національного банку в міру передавання готової продукції Банкотно-монетним двором до Центрального сховища Національного банку. Витрати на виготовлення

банкнот і монет уключають амортизацію виробничого устаткування, витрати на оплату праці, інші виробничі витрати.

Вартість пам'ятних монет, виготовлених із дорогоцінних металів, та інвестиційних монет, за вирахуванням їх номінальної вартості, визнається активом у консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку в статті "Інші активи" та списується на витрати в міру реалізації цих монет.

Витрати на утримання персоналу

Витрати на оплату праці, сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, внески до КНПФ, а також підготовку кадрів та підвищення кваліфікації визнаються в тому періоді, у якому вони були понесені Національним банком.

Витрати на оплату щорічних (основних, додаткових та соціальних) відпусток, не використаних працівниками Національного банку за минулі робочі роки і перенесених на наступні роки, та здійснення інших майбутніх виплат працівникам визнаються як зобов'язання за виплатами працівникам.

Національний банк є засновником КНПФ, який є фондом із визначеними внесками. Національний банк сплачує внески до цього фонду на контрактній основі. Після перерахування коштів Національний банк не несе зобов'язань щодо виплат. Внески до КНПФ визнаються в складі витрат на утримання персоналу в момент виникнення зобов'язання з перерахування коштів. Після виходу на пенсію працівників Національного банку всі виплати здійснюються КНПФ.

Податки, крім сплати частини прибутку до розподілу, які сплачує Національний банк, уключені до складу адміністративно-господарських та інших витрат.

33. Інші доходи

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Доходи від продажу інвестиційних і пам'ятних монет, сувенірної та іншої продукції	614	681
Штрафи, пеня, неустойки, що отримані/повернуті	23	134
Прибуток від продажу основних засобів і нематеріальних активів	9	74
Доходи від реєстрації та видачі ліцензій	2	3
Частки участі Національного банку в прибутку в асоційованих компаніях	2	76
Інші	69	60
Усього інших доходів	719	1 028

34. Витрати на утримання персоналу

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Заробітна плата персоналу	1 653	1 422
Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та внески до недержавних пенсійних фондів	374	320
Матеріальна допомога та інші соціальні виплати	4	14
Інші	18	13
Усього витрат на утримання персоналу	2 049	1 769

До інших витрат на утримання персоналу віднесено витрати на підготовку кадрів і підвищення кваліфікації, витрати на добровільне медичне страхування працівників тощо.

35. Адміністративно-господарські та інші витрати

	2020	2019
	(у мільйонах гривень)	
Амортизаційні відрахування	203	207
Експлуатаційні та господарські витрати	151	160
Відшкодування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за утримання та продаж застави	248	152
Витрати на утримання необоротних матеріальних та нематеріальних активів	140	152
Консультаційні та юридичні послуги	20	111
Податки, збори та обов'язкові платежі	24	29
Витрати на службові відрядження	10	27
Витрати на послуги та обслуговування телекомунікацій	26	24
Збиток від вибуття основних засобів та нематеріальних активів	77	2
Вартість реалізованих послуг комплексу очисних споруд	14	14
Витрати за операціями із заставним майном	16	2
Виплати членам Ради Національного банку	15	13
Повернення раніше сплачених штрафів комерційним банкам	16	3
Витрати Банкотно-монетного двору, що не включаються до собівартості продукції	355	418
Інші	60	58
Усього адміністративно-господарських та інших витрат	1 375	1 372

Сума амортизації за 2020 рік не включає амортизацію в сумі 170 мільйонів гривень (у 2019 році – 219 мільйонів гривень), що нарахована на основні засоби, які використовуються для виготовлення банкотної папери, банкнот, монет та іншої продукції. Ця частина амортизації включається до витрат, пов'язаних із виготовленням банкнот, монет та іншої продукції.

До інших витрат віднесено внески до профспілки Національного банку, штрафи, пені та неустойки, вартість послуг з аудиту, витрати на підтримання програмного забезпечення, матеріальну допомогу та інші соціальні виплати пенсіонерам Національного банку тощо.

Розділ VI. Інші примітки

36. Операції зі зв'язаними сторонами

Операції зі зв'язаними сторонами. Судження

У своїй діяльності Національний банк здійснює операції зі зв'язаними сторонами, головним чином із Урядом, банками та організаціями, які перебувають під контролем держави. Відповідно до МСФЗ 9 фінансові інструменти під час початкового їх визнання визнаються за справедливою вартістю. Якщо немає активного ринку для визначення ринкових процентних ставок, то Національним банком застосовуються професійні судження. Підставою для таких суджень є ціноутворення щодо подібних видів операцій із незв'язаними сторонами та аналіз ефективної ставки відсотка зазначені в примітці 21.

Умови операцій зі зв'язаними сторонами

Для складання цієї консолідованої фінансової звітності сторони вважаються зв'язаними, якщо вони перебувають під спільним контролем або якщо одна з них має змогу контролювати іншу чи може мати суттєвий вплив на іншу сторону під час прийняття фінансових та управлінських рішень, як зазначено в МСБО 24 "Розкриття інформації про зв'язані сторони". Під час розгляду всіх відносин, що можуть виникати між зв'язаними сторонами, увага приділяється суті цих відносин, а не лише їх юридичній формі. До зв'язаних сторін Національного банку належать Уряд, організації, які перебувають під контролем держави, провідний управлінський персонал тощо.

Національний банк під час своєї діяльності здійснює операції зі зв'язаними сторонами. Нижче зазначено залишки за цими операціями на кінець року:

	Примітки	2020			2019		
		Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони
(у мільйонах гривень)							
Цінні папери України	9	335 401	–	–	347 191	–	–
Кредити банкам та іншим позичальникам		25 752	–	–	11 989	–	–
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам		(4 098)	–	–	(4 346)	–	–
Внутрішній державний борг		1 635	–	–	1 727	–	–
Інші активи		949	32	–	49	30	–
Кошти банків		18 451	–	–	51 564	–	–
Кошти державних та інших установ	13	69 144	–	6	36 277	108	3
Кошти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	13	1 414	–	–	2 498	–	–
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до бюджету	29	24 434	–	–	42 722	–	–
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком		46 512	–	–	56 185	–	–
Інші зобов'язання		23	–	–	5	–	–

До інших зв'язаних сторін включено залишки на рахунку КНПФ.

Умови зазначених вище операцій були такими:

за довгостроковими кредитами державним банкам (які включено до кредитів банкам та іншим позичальникам у наведеній вище таблиці) станом на 31 грудня 2020 року встановлена процентна ставка 6,00% (станом на 31 грудня 2019 року – від 14,25% до 16,00%);

за коштами державних та інших установ станом на 31 грудня 2020 та 2019 років відсотки не нараховувалися;

за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 31 грудня 2020 року встановлена процентна ставка 5,68% (станом на 31 грудня 2019 року – 9,53%);

за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані державними банками на кореспондентський рахунок у Національному банку (які включено до коштів банків у наведеній вище таблиці), станом на 31 грудня 2020 та 2019 років відсотки не нараховувалися (примітка 12).

Умови операцій із внутрішнім державним боргом та цінними паперами України розкрито у відповідних примітках.

У наведеній нижче таблиці зазначено статті доходів і витрат за операціями зі зв'язаними сторонами:

	2020			2019		
	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони
	(у мільйонах гривень)					
Процентні доходи	29 258	–	–	34 461	–	–
Процентні витрати	(4 042)	–	–	(1 998)	–	–
Комісійні доходи	120	–	–	100	–	–
Інші доходи	166	2	–	411	76	–
Витрати на утримання персоналу	–	–	(38)	–	–	(37)
Інші витрати	(583)	–	(40)	(290)	–	(35)
Прибутки від відновлення корисності	248	–	–	67	–	–

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” послуги для Державного казначейства України надаються Національним банком безоплатно.

У 2020 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 38,0 мільйона гривень, у тому числі винагорода членам Ради Національного банку становила 14,7 мільйона

гривень [у 2019 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 36,5 мільйона гривень, у тому числі винагорода членам Ради Національного банку становила 12,4 мільйона гривень]. Сальдо заборгованості за виданими провідному управлінському персоналу кредитами станом на 31 грудня 2020 року та станом на 31 грудня 2019 року немає.

Короткострокові виплати (заробітна плата) Голові та членам Ради Національного банку:

Голова та члени Ради	2020, у мільйонах гривень	Період, відпрацьований у 2020 році, у місяцях	2019, у мільйонах гривень	Період, відпрацьований у 2019 році, у місяцях
Данилишин Богдан Михайлович	1,9	12	1,6	12
Фурман Василь Миколайович	1,9	12	1,6	12
Милованов Тимофій Сергійович	–	–	1,0	8
Горбаль Василь Михайлович	0,5	3,5	–	–
Козюк Віктор Валерійович	1,9	12	1,6	12
Ричаківська Віра Іванівна	0,9	6	1,6	12
Щербакова Олена Анатоліївна	1,9	12	1,6	12
Каленський Микола Миколайович	1,9	12	1,6	12
Петрик Олександр Іванович	1,9	12	1,6	12
Шапран Віталій Сергійович	1,9	12	0,2	1,5
Усього	14,7		12,4	

Короткострокові виплати (заробітна плата) Голові та членам Правління Національного банку:

Голова та члени Правління	2020, у мільйонах гривень	Період, відпрацьований у 2020 році, у місяцях	2019, у мільйонах гривень	Період, відпрацьований у 2019 році, у місяцях
Шевченко Кирило Євгенович	2,5	5,5	–	–
Смолій Яків Васильович	2,2	6	4,6	12
Рожкова Катерина Вікторівна	3,8	12	4,1	12
Борисенко Роман Миколайович	2,1	8	3,8	12
Гелетій Юрій Ігорович	2,0	5	–	–
Матузка Ярослав Васильович	1,3	3,5	–	–
Сологуб Дмитро Романович	3,6	12	3,9	12
Холод Сергій Володимирович	1,6	7	3,9	12
Шабан Олексій Володимирович	2,4	11	–	–
Чурій Олег Євгенович	1,8	7	3,8	12
Усього	23,3		24,1	

37. Події після звітної дати

Після звітної дати, у лютому та березні 2021 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ за програмою "EFF" відповідно до графіка погашення на суму 294 мільйони СПЗ (11 713 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 10 839 мільйонів гривень за річним курсом МВФ).

У березні 2021 року Державна казначейська служба України за розпорядженням Міністерства фінансів України на виконання доручення Кабінету Міністрів України перерахувала Національному банку грошові кошти в сумі 946 мільйонів гривень згідно з вимогою

Національного банку про виконання зобов'язань за державною гарантією облігацій ДІУ серії "ВЗ" (примітки 9, 11).

Правління Національного банку 05 березня 2021 року прийняло рішення підвищити облікову ставку з 6,0% річних до 6,5% річних. Це рішення спрямоване на поступове повернення інфляції до цілі в умовах відновлення як світової, так і української економіки.

38. Уведення нових та змінених стандартів і тлумачень фінансової звітності

Змінені МСФЗ та тлумачення, які набрали чинності та були прийняті до застосування 1 січня 2020 року.

Поправки до МСБО 1 “Подання фінансової звітності” та МСБО 8 “Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки” покликані полегшити розуміння визначення суттєвості в МСБО 1, проте не призначені для зміни основної концепції суттєвості в стандартах. Визначення суттєвості в МСБО 8 замінено посиланням на МСБО 1;

Поправки до посилань на Концептуальну основу стандартів МСФЗ;

Концептуальна основа (набирає чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2020 року);

Поправки до МСФЗ 3 “Об’єднання бізнесу”;

Поправки до МСФЗ 9, МСБО 39 та МСФЗ 7 “Реформа базової процентної ставки” (фаза I);

Поправки до МСФЗ 16 “Оренда” – Пільги на оренду, пов’язані з Covid-19 (набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 червня 2020 року).

Зазначені змінені МСФЗ та тлумачення не мали впливу на показники діяльності та фінансовий стан Національного банку.

Нові і переглянуті стандарти, які були опубліковані, але ще не набрали чинності

Поправки до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” і МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства” – Продаж або розподіл активів між інвестором та його асоційованим чи спільним підприємством (набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після дати, яка має бути визначена. Дозволяється дострокове їх застосування);

Поправки до МСБО 1 “Подання фінансової звітності” – Класифікація зобов’язань як поточних або непоточних покликані забезпечити більш загальний підхід до класифікації зобов’язань за МСБО 1 на основі договірних умов, чинних на звітну дату (набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2023 року);

Поправки до МСБО 37 “Забезпечення, умовні зобов’язання та умовні активи” – Обтяжливі контракти – витрати на виконання договору (набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2022 року);

Поправки до МСФЗ 3 “Об’єднання бізнесу”, пов’язані зі змінами в Концептуальній основі (набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2022 року);

Поправки до МСФЗ 9, МСБО 39, МСФЗ 7 “Реформа базової процентної ставки”, МСФЗ 4 та МСФЗ 16 (фаза II – набирають чинності для річних періодів, які починаються з 01 січня 2021 року);

МСФЗ 17 “Договори страхування” – новий стандарт фінансової звітності для договорів страхування, в якому розглянуто питання визнання та оцінки, подання та розкриття інформації (набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2023 року, проте дозволяється дострокове застосування);

Щорічні вдосконалення МСФЗ за період 2017–2020 років (зміни до МСФЗ 1, МСФЗ 9, МСФЗ 16, МСБО 41).

Національний банк не застосував зазначені нові і переглянуті стандарти достроково. Керівництво Національного банку очікує, що застосування даних стандартів та поправок не матиме суттєвого впливу на показники діяльності та фінансовий стан Національного банку.

07 квітня 2021 року
м. Київ, Україна